

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN ALGILANAN AİLE İNTERNET
TUTUMLARINA GÖRE SİBER MAĞDURİYETLERİNİN BELİRLENMESİ**

Feyza Gül APAN
ORCID: 0000-0003-0591-9246

Danışman
Doç. Dr. Şemseddin GÜNDÜZ
ORCID: 0000-0003-1075-0043

Konya – 2023

TEŞEKKÜR

Araştırma sürecimin her aşamasında verdiği destek ile beni cesaretlendiren saygıdeğer danışmanım Doç. Dr. Şemseddin Gündüz'e katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Yaşamımın her döneminde maddi ve manevi yardımını benden esirgemeyen, varlıklarıyla bana güç veren, yoluma ışık tutan canım aileme; annem Nezaket Apan'a, kardeşlerim Erva Beyza Apan ve Rumeysa Nur Apan'a, teyzem Nadide Songül Gümüş Őentürk'e minnet duyar, teőekkürü borç bilirim.

Yüksek Lisans eğitimimdeki değerli katkıları, emek ve destekleri için sevgili ablam Fatma Sümeyye Uçak♥, abim Ferit Uçak ve biricik yeğerlerim Eymen Kaan Uçak ile Bilge Asel Uçak'a teşekkür ederim.

Yollarımızın keşiştiği andan itibaren yanımda olan ve yapıcı eleştirileriyle beni destekleyen değerli arkadaşım Kübra Arslan'a teşekkür ederim.

Feyza Gül APAN
Őubat 2023

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
TABLolar LİSTESİ.....	i
EKLER LİSTESİ	ii
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	i
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ	ii
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	iii
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Varsayımlar	5
1.5. Sınırlılıklar.....	6
1.6. Tanımlar	6
2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE ALAN YAZIN	7
2.1. Aile Tutumu	7
2.2. Aile İnternet Tutumu	10
2.3. Zorbalık	11
2.4. Siber Zorbalık.....	12
2.5. Siber Mağduriyet.....	16
2.6. Aile İnternet Tutumu ve/veya Siber Mağduriyet ile İlgili Araştırmalar	21
3. YÖNTEM.....	28
3.1. Araştırmanın Modeli	28
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme	28
3.3. Veri Toplama Araç ve/veya Teknikleri.....	30
3.4. Verilerin Toplanması.....	31
3.5. Verilerin Çözümlemesi.....	31
4. BULGULAR	34
4.1. Ortaokul Öğrencilerine Göre Algılanan Aile İnternet Tutumları.....	34
4.2. Ortaokul Öğrencilerine Göre Algılanan Aile İnternet Tutumlarının Bireysel Özelliklere Göre Farklılaşma Durumları.....	36
4.2.1. Aile internet tutumlarının cinsiyet açısından farklılaşma durumu	36
4.2.2. Aile internet tutumlarının sınıf düzeyi açısından farklılaşma durumu.....	37

4.2.3. Aile internet tutumlarının not ortalaması açısından farklılaşma durumu.....	38
4.2.4. Aile internet tutumlarının anne eğitim düzeyi açısından farklılaşma durumu ...	40
4.2.5. Aile internet tutumlarının baba eğitim düzeyi açısından farklılaşma durumu ...	41
4.2.6. Aile internet tutumlarının okul türü açısından farklılaşma durumu	42
4.3. Ortaokul Öğrencilerinin Siber Mağduriyet Düzeyleri.....	43
4.4. Ortaokul Öğrencilerinin Siber Mağduriyet Düzeylerinin Bireysel Özelliklere Göre Farklılaşma Durumları	45
4.4.1. Siber mağduriyet düzeylerinin cinsiyet açısından farklılaşma durumu	45
4.4.2. Siber mağduriyet düzeylerinin sınıf düzeyi açısından farklılaşma durumu	46
4.4.3. Siber mağduriyet düzeylerinin not ortalaması açısından farklılaşma durumu ...	47
4.4.4. Siber mağduriyet düzeylerinin anne eğitim düzeyi açısından farklılaşma durumu.....	48
4.4.5. Siber Mağduriyet düzeylerinin baba eğitim düzeyi açısından farklılaşma durumu.....	50
4.4.6. Siber mağduriyet düzeylerinin öğrenim görülen okul türü açısından farklılaşma durumu.....	52
4.5. Ortaokul Öğrencilerinin Siber Mağduriyet Düzeylerinin İnternet Aile Tutumlarına Göre Farklılaşma Durumu.....	53
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	56
5.1. Tartışma.....	56
5.1.1. Ortaokul öğrencilerine göre algılanan aile internet tutumlarının tartışılması	56
5.1.2. Ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet düzeylerinin tartışılması.....	60
5.1.3. Ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet düzeylerinin internet aile tutumlarına göre farklılaşma durumlarının tartışılması	63
5.2. Sonuç.....	64
5.3. Öneriler.....	66
KAYNAKLAR.....	68
EKLER.....	76

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3.1. Katılımcılara ait demografik bilgiler (N=684).....	28
Tablo 4.1. Ortaokul öğrencilerinin İnternet Aile Tutumu Ölçeğine verdikleri yanıtların değerlendirilmesi.....	33
Tablo 4.2. Aile internet tutumlarının cinsiyete göre Kay-Kare Testi sonucu.....	36
Tablo 4.3. Aile internet tutumlarının sınıf düzeyine göre kay-kare testi sonucu.....	37
Tablo 4.4. Aile internet tutumlarının not ortalamasına göre Kay-Kare Testi sonucu.....	38
Tablo 4.5. Aile internet tutumlarının anne eğitim düzeyine göre Kay-Kare Testi sonucu.....	39
Tablo 4.6. Aile internet tutumlarının baba eğitim düzeyine göre Kay-Kare Testi sonucu.....	40
Tablo 4.7. Aile internet tutumlarının okul türüne göre Kay-Kare Testi sonucu.....	41
Tablo 4.8. Ortaokul öğrencilerinin Siber Mağduriyet Ölçeğine verdikleri yanıtların değerlendirilmesi.....	42
Tablo 4.9. Ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet durumlarına ilişkin istatistiksel bulgular.....	44
Tablo 4.10. Siber mağduriyet düzeylerinin cinsiyete göre Mann-Whitney U Testi sonucu.....	44
Tablo 4.11. Siber mağduriyet düzeylerinin sınıf düzeyine göre Kruskal-Wallis H Testi sonucu.....	45
Tablo 4.12. Siber mağduriyet düzeylerinin sınıf düzeyine göre parametrik olmayan Çoklu Karşılaştırma Testi sonucu.....	46
Tablo 4.13. Siber mağduriyet düzeylerinin not ortalamasına göre Kruskal-Wallis H Testi sonucu.....	47
Tablo 4.14. Siber mağduriyet düzeylerinin anne eğitim düzeyine göre Kruskal-Wallis H Testi sonucu.....	48
Tablo 4.15. Siber Mağduriyet düzeylerinin anne eğitim düzeyine göre parametrik olmayan Çoklu Karşılaştırma Testi sonucu.....	48
Tablo 4.16. Siber mağduriyet düzeylerinin baba eğitim düzeyine göre Kruskal-Wallis H Testi sonucu.....	50
Tablo 4.17. Siber mağduriyet düzeylerinin baba eğitim düzeyine göre parametrik olmayan Çoklu Karşılaştırma Testi sonucu.....	50
Tablo 4.18. Siber mağduriyet düzeylerinin okul türüne göre Kruskal-Wallis H Testi sonucu.....	51
Tablo 4.19. Siber mağduriyet düzeylerinin internet aile tutumlarına göre Kruskal-Wallis H Testi sonucu.....	52
Tablo 4.20. Siber mağduriyet düzeylerinin algılanan aile internet tutumlarına göre parametrik olmayan Çoklu Karşılaştırma Testi sonucu.....	54

EKLER LİSTESİ

Ek 1: İnternet Aile Tutum Ölçeği

Ek 2: Siber Mağduriyet Ölçeği

Ek 3: Etik Kurul Kararı

Ek 4: İnternet Aile Tutumu Ölçeği Kullanım İzni

Ek 5: Siber Mağduriyet Ölçeği Kullanım İzni

Ek 6: Araştırma İzni

Ek 7: Araştırma Yapılan Okullar Listesi

Ek 8: Gönüllü Katılımcı Veli/Vasi Onay Formu

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Ortaokul Öğrencilerinin Algılanan Aile İnternet Tutumlarına Göre Siber Mağduriyetlerinin Belirlenmesi başlıklı tez çalışmamın toplam **79** sayfalık kısmına ilişkin, 21/02/2023 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%20** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
2. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
3. Önsöz hariç
4. İçindekiler hariç
5. Simgeler ve kısaltmalar hariç
6. Kaynaklar hariç
7. Alıntılar dahil
8. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

21/02/2023

Feyza Gül APAN

Doç. Dr. Şemseddin GÜNDÜZ

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

21/02/2023

Feyza Gül APAN

SİMGELER VE KISALTMALAR

Simgeler

%: Yüzde

f : Frekans

\bar{X} : Ortalama

Kısaltmalar

BT: Bilişim Teknolojileri

ÇK: Çarpıklık Katsayısı

K-S: Kolmogorov-Smirnov

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

SS: Standart Sapma

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

ZOYOP: Zorlayıcı Yaşam Olaylarında Psikoeğitim Projesi

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN ALGILANAN AİLE İNTERNET TUTUMLARINA GÖRE SİBER MAĞDURİYETLERİNİN BELİRLENMESİ

Feyza Gül APAN

Bilgi çağındaki hızlı gelişim ve değişim günümüz dünyası koşullarına uyum sağlayabilmek için teknolojinin pek çok alanda kullanılmasını zorunlu hale getirmiştir. Günümüzde teknolojinin kazandığı güç ve değer teknolojinin yaygınlaşmasında ve bununla birlikte teknolojinin daha küçük yaşlarda kullanılmasında etkili olmuştur. Ergenler yeni teknolojilere karşı güçlü bir eğilim göstermekte ve henüz psikolojik olgunluğa erişmediklerinden teknolojinin olumsuz sonuçları açısından risk grubu haline gelmektedir. Teknolojinin gelişimiyle sanal ortama taşınan ve zorbalık türü olan siber zorbalık, siber mağduriyeti beraberinde getirmiştir. Çocuklarının sağlığından ve güvenliğinden sorumlu olduğu gibi çevrim içi güvenliğinden de sorumlu olan ebeveynlerin çocukların internet kullanımına yönelik tutumu çocuğun siber mağdur olma durumu üzerinde de etkili olmaktadır.

Ortaokul öğrencilerinin aile internet tutumları ile siber mağdur olma durumları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan bu çalışmada “Siber Mağduriyet” ve “İnternet Aile Tutumu” anketleri ve “Demografik Bilgi Formu” uygulanmıştır. Araştırma örneklemini 2020-2021 öğretim yılında Konya ili merkezinde öğrenim gören 5., 6.,7. ve 8. sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmaya 685 ortaokul öğrencisi katılmıştır. Araştırmadan elde edilen verilere istatistiksel programlar ile çeşitli analizler uygulanmıştır. Tanımlayıcı istatistiklerin çözümlenmesinde verilerin frekans, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma, mod, en düşük ve en yüksek değerlerinden faydalanılmıştır. Yapılan tüm analiz sonuçları $p=.05$ düzeyinde anlamlılık derecesine göre test edilmiştir. Aile internet tutumunun belirlenmesine ve aile internet tutumunun bireysel özelliklere (cinsiyet, sınıf düzeyi, not ortalaması, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, öğrenim görülen okul türü) göre farklılaşmasına ilişkin verilerin analizinde İki Değişken İçin Kay Kare Testi; siber mağduriyet düzeylerinin cinsiyet ve okul türüne göre farklılaşmasına ilişkin verilerin analizinde Mann-Whitney U Testi; sınıf düzeyi, not ortalaması, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyine ilişkin verilerin analizinde Kruskal-Wallis H Testi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda en fazla algılanan aile internet tutumunun demokratik tutum olduğu ve mağduriyeti en fazla yaşayan öğrencilerin algılanan aile internet tutumunun ihmalkar tutum olduğu görülmüştür. Ortaokul öğrencilerine göre aile internet tutumunun cinsiyete, sınıf düzeyine, anne eğitim düzeyine, baba eğitim düzeyine ve okul türüne göre farklılaştığı; not ortalamasına göre farklılaşmadığı görülmüştür. Öğrencilerin siber mağduriyet düzeyine ilişkin verilerin analizinde öğrencilerin siber mağduriyetinin düşük düzeyde olduğu, siber mağduriyetin sınıf düzeyine, anne eğitim düzeyine, baba eğitim düzeyine göre farklılaştığı; cinsiyete, not ortalamasına, okul türüne göre farklılaşmadığı görülmüştür. Ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet düzeylerinin aile internet tutumuna göre farklılaşmasına ilişkin analizlerde aile internet tutumunun siber mağduriyet düzeyine ilişkin farklı etkilere sahip olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Aile İnternet Tutumu, Siber Mağduriyet, Siber Zorbalık

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Educational Sciences
Department of Computer Education and Instructional Technology
Computer Education and Instruction Technology Program
Master Thesis

DETERMINATION OF CYBER VICTIMIZATIONS ACCORDING TO PERCEIVED FAMILY INTERNET ATTITUDES OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS

Feyza Gül APAN

The rapid development and change in the information age has made it necessary to use technology in many areas in order to adapt to the conditions of today's world. Today, the power and value gained by technology has been effective in the spread of technology and in the use of technology at younger ages. Adolescents show a strong tendency towards new technologies and because they have not yet reached psychological maturity, they become a risk group in terms of negative consequences of technology. Cyber bullying, which is a type of bullying that has been moved to the virtual environment with the development of technology, has brought cyber victimization. The attitude of parents, who are responsible for their children's health and safety as well as their online safety, towards their children's internet use also has an impact on the child's cyber victimization.

"Cyber Victimization" and "Internet Family Attitude" questionnaires and "Demographic Information Form" were applied in this study, which was conducted to examine the relationship between secondary school students' family internet attitudes and cyber victimization. The research sample consists of the 5th, 6th, 7th grade students studying in the city center of Konya in the 2020-2021 academic year. and 8th grade students. 685 secondary school students participated in the research. Various analyzes were applied to the data obtained from the research with statistical programs. In the analysis of descriptive statistics, frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, mode, minimum and maximum values of the data were used. All analysis results were tested according to the level of significance at the $p=.05$ level. Chi-Square Test for Two Variables in the analysis of the data on the determination of family internet attitude and the differentiation of family internet attitude according to individual characteristics (gender, grade level, grade point average, mother's education level, father's education level, type of school; Mann-Whitney U Test in the analysis of data on the differentiation of cyber victimization levels by gender and school type; The Kruskal-Wallis H Test was used to analyze the data on grade level, grade point average, mother's education level, and father's education level. As a result of the analysis, it was seen that the most perceived family internet attitude was the democratic one and the perceived family internet attitude of the students who experienced the most victimization was the negligent attitude. According to secondary school students, family internet attitude differs according to gender, grade level, mother's education level, father's education level and school type; It was observed that there was no difference according to the grade point average. In the analysis of the data on the level of cyber victimization of the students, it was found that the cyber victimization of the students was low, and the cyber victimization differed according to the class level, mother's education level, and father's education level; It was seen that there was no difference according to gender, grade point average and school type. In the analyzes regarding the differentiation of the cyber victimization levels of secondary school students according to the family internet attitude, it was seen that the family internet attitude had different effects on the cyber victimization level.

Keywords: Parents Internet Attitude, Cyber Victimization, Cyber Bullying

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Bu bölümde; problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar üzerinde durulmuştur.

1.1. Problem Durumu

Günümüzde bilginin üretilmesi, çözümlenmesi, kayıt altına alınması ve gönderilmesindeki kısaca bilgi işleme teknolojilerindeki artış gösteren gelişimler ile bilginin niceliksel artışı bilgi çağı veya dijital çağ olarak tanımlanan bir serüvenin başlamasını sağlamıştır. Yaşadığımız devrin gerektirdiği fiiliyatları doğru şekilde uygulayan toplumlara bilgi toplumu denmektedir. Çağın devamlı değişen ve gelişen şartlarını anlamak ve adapte olmak için teknoloji kullanımı hayatın birçok alanında zorunlu hale gelmektedir. Dijital çağda bilgi ve bilginin yenilenmesi ölçüsündeki hızla artma durumu kişilerin artan yeniliklere adaptasyon sürecini kısaltıp yeniliklere direnmeyen, uyum sağlayan yenilikçi benliğe bürünmesini mecbur kılmaktadır (Konokman vd., 2016). 21. yüzyıl kültürel özellikler yönünden ortaklık gösteren milletlerin en önemli gayesi hızla gelişen ve değişen dünyayı takip eden ve gelişimleri yakalayan her yönüyle güçlü toplumlar meydana getirmektedir.

Günümüzde teknolojinin çehresini değiştirerek yeni bir güç ve değer kazanmasıyla birlikte bireyler teknoloji ile çok küçük yaşlarda tanışmakta ve teknolojiyi yaygın olarak kullanmaktadır. Türkiye'nin iletişim altyapısını güçlendirmesi ve teknolojik yatırım miktarını artırması yaygınlaşmayı sağlayan önemli bir etmendir. Türkiye İstatistik Kurumunun Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması sonuçlarına göre 2022 yılında hanelerin %94,1'inin evden internete erişim imkanına sahip olduğu gözlenmiştir. Bu oran 2021 yılına göre %2,1 artmıştır. İnternet erişim imkanı olan hane oranı İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması (İBBS) 1. Düzeye göre, en yüksek bölge %98,7 ile TR1 İstanbul olurken bu bölgeyi %98,3 ile TR5 Batı Anadolu ve %94,4 ile TR3 Ege bölgeleri izlemiştir (TÜİK, 2022). "We Are Social (2022) verilerine göre Türkiye'de internette geçirilen günlük süre ortalaması 8 saattir. Günlük internet kullanım süresi bir önceki yıla göre 3 dakika artmıştır. Bu verilere paralel olarak internetin getirdiği olumlu ve olumsuz etkiler de artış göstermiştir.

Ergenler yeni teknolojilere karşı daha güçlü bir eğilim göstermektedir. Bu eğilim ergenleri, henüz psikolojik olgunluğa erişmemiş olmaları nedeniyle istenmeyen neticeler bakımından tehlikede bir kesim konumuna getirmektedir. Sanal dünyada bilgi ve iletişim araçlarının insanlara zarar verecek şekilde kullanımı söz konusu olabilmektedir. Geçmişten günümüze kadar devam eden ve okulun atmosferini kötü şekilde etki eden şiddet içeren kaba davranışlar teknolojiye ulaşımın kolaylaşmasıyla sanal ortama taşınmıştır. Bu durum “siber zorbalık” olarak adlandırılan yeni bir zorbalık çeşidinin görülmesine neden olmuştur (Eroğlu, 2014).

Öğrencilerin çevrim içi olmayan ortamlarda arkadaşları ile karşı karşıya geldiğinde yapma cesareti gösteremeyeceği davranışları çevrim içi ortamlarda rahatlıkla yapabilmesi siber zorbalığa ilişkin verilen önemini artırmış ve siber zorbalığın teknolojinin olumsuz tarafı şeklinde nitelendirilmesine sebep olmuştur (Kowalksi ve Limber, 2007). Siber zorbalık; bir veya birçok kişinin, başka bir bireyi veya grubu zarara uğratmak gayesiyle e-mail, mobil telefon, sms ve internet sayfaları gibi Bilgi ve İletişim Teknolojilerini (BİT) kullanarak kötü niyetli düşünceler içeren davranışlarını sürekli ve kasıtlı bir biçimde uygulaması durumudur (Arıca, 2009). Teknolojiden yararlanarak zorba tavırlar sergileyen bireyler siber zorba olarak tanımlanırken siber zorbalık yapan kişilerin davranışlarına maruz kalan, davranışlar neticesinde hasar gören bireyler siber mağdur olarak tanımlanmaktadır (İğdeli, 2018).

Mağduriyet geleneksel zorbalıkla birlikte siber zorbalıkta da yaşanabilmektedir. Bazı araştırmacılar siber zorbalık kavramını; online zorbalık, teknolojik zorbalık, dijital zorbalık, online zarara uğratma, çevrim içi sosyal saldırganlık, e-zorbalık, sanal taciz gibi isimlerle de ifade etmektedir (Öztürk Çopur, 2019; İğdeli, 2018; Tamer, 2014; Tokunaga, 2010). Siber zorbalık, siber mağduriyeti meydana getirmektedir. Siber mağduriyet, sanal zorbalık davranışlarına maruz kalınması sonucunda kişinin somut veya soyut olarak zarara uğraması halidir. (Çakır ve Gökçen Kaygısız, 2020).

Dijital teknolojiler yeni teknolojik fırsatları sunmakla beraber bazı potansiyel riskler de doğurmaktadır. Bu riskler hane halklarına kolayca ulaşabilmektedir. Ebeveynler çocukların refahından sorumlu olduklarından, çocukları dijital ortamda korumakta önemli bir rol oynamaktadır. Aileler, çocuklarının online platformlarda istenmeyen olumsuz içeriklerle karşılaşmalarını engellemeyi, çocuklarını bu içeriklerden korumayı sağlamada ilk sıradaki sorumluluk sahibi temel yapı taşlarıdır (Yurdakul vd., 2013). Ebeveynler kendilerini farklı kılan belirli özelliklere sahiptir. Bu özelliklerin içerisinde tutumun önemli bir yeri vardır. Tutum,

kişinin belli bir nesneye ya da başka bir kişiye yönelik mental olarak hazırbulunuşluğu veya belli bir formattaki tavrıdır (Özkalp ve Kırel, 2004). Ebeveyn tutumları çocukların benlik algılarını, kişiliklerini ve çevrelerindeki insanlarla olan ilişkilerini etkilemektedir (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016).

Aile internet tutumu ve siber mağduriyet ile ilgili yapılan araştırmaların büyük çoğunluğunda cinsiyetin, sınıf düzeyinin (Valckle, 2010; Erbiçer, 2017; Ayas ve Horzum, 2013; Toraman ve Usta, 2018; Metli, 2017) karşılaştırma için kullanılan bir değişken olduğu görülmektedir. Siber zorbalık düzeylerinin cinsiyete göre farklılık gösterdiği sonucunu elde eden araştırmacılar bu durumun niteliksel ve niceliksel sebeplerini araştırırken verilerin çözümlenmesi ile ulaşılabilecek ilişkisel etkenlerin haricinde toplumsal şartları göz önüne almışlardır. Bu açıdan T.C.de siber zorbalık düzeylerinde erkeklerden yana anlamlı bir fark ortaya çıkmasında etki eden etkenler arasında ilk sırada toplumun beklediği cinsiyet rollerinin geldiği, kabaca ve zorbaca durumlar içeren hareketlerin bir korkusuzluk, güçlülük ve makamın saygınlığını korumak amacı ile erkekçe davranışları öne çıkardığı şeklinde yorumlanmasının mühim bir etkileyici olduğu vurgulanmıştır (Çiftçi, 2010).

Siber mağduriyet, akademik çalışmalar içerisinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Günümüzde öğrencilerin siber mağdur olma durumlarının ailelerin tutumları açısından belirleyici olup olmadığı yanıt bekleyen bir soru olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı ortaokul öğrencilerinin algılanan aile internet tutumlarına göre siber mağdur olma durumlarının belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda bu araştırmada aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır.

1. Ortaokul öğrencilerine göre algılanan aile internet tutumları nedir?
2. Ortaokul öğrencilerine göre algılanan aile internet tutumları:
 - cinsiyet
 - sınıf düzeyi
 - not ortalaması
 - anne eğitim düzeyi
 - baba eğitim düzeyi
 - öğrenim görülen okul türüdeğişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?

3. Ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet düzeyleri nedir?
4. Ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet düzeyleri:
 - cinsiyet
 - sınıf düzeyi
 - not ortalaması
 - anne eğitim düzeyi
 - baba eğitim düzeyi
 - öğrenim görülen okul türüdeğişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?
5. Ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet düzeyleri ailelerin tutumlarına göre farklılaşmakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Teknolojideki hızlı gelişim ve değişim başta gençler olmak üzere pek çok insanı etkilemiştir. Teknoloji birçok alanda etkili olmuştur ancak hayatımıza bu denli etkisi olan teknoloji beraberinde bazı olumsuzlukları da getirmiştir. Teknolojinin karşımıza çıkardığı olumsuzluklardan biri de siber mağduriyettir. Siber zorbalığın neticesi olan siber mağduriyet; çocukları fizyolojik, psikolojik, sosyal yönden ve akademik başarı yönünden olumsuz etkilenmekte ayrıca çocuklar yaşanan mağduriyet sonucunda depresif özellikler göstermektedir (Sümengen ve Akyüz, 2020). Türk (2018) siber zorba olma ve siber mağduriyete uğrama durumları ele alındığında özellikle hem interneti bilinçli kullanma becerisi göstermeye başlamaları hem de ergenlik çağına girdikleri dönem olmasından dolayı 6. ve 7. sınıf öğrencileri bu olumsuzluktan daha fazla etkileneceğini belirtmiştir. Bu bağlamda ortaokul öğrencileri arasında daha yordayıcı bir veri elde edebilmek için ilköğretim ikinci kademe eğitim alan öğrenciler ile çalışılması önemli görülmüştür.

Çocuklar ilk sosyal deneyimlerini aile içinde edinmektedir. Ebeveyn tutumları sosyalleşmenin ilk şekillenme aşamasında ortaya çıkan unsur olmaları nedeniyle önem arz etmektedir. Söz konusu tutumlar çocukların duygusal, bilişsel ve sosyal gelişimini etkilemekte; çocuğun diğer insanlarla olan ilişkilerini şekillendirmektedir (Ceylan, 2017; Şanlı ve Öztürk, 2015). Ebeveyn tutumu çocuğun kişilik ve benlik gelişiminin sağlıklı olmasında büyük etkiye sahiptir (Kaya, 1997). Dilber'e (2013) göre ebeveyn koruması, yardımı ve çocuk ile ebeveyn arasında kurulan nitelikli bilgi, duygu ve düşünce alışverişi, kişilerin zorbalığa maruz kalmalarını engelleyici bir güçtür.

Ebeveynlerin çocuklarına göstereceği ilgi ve karşılaştıkları/karşılaşacakları olumsuzluklarda yanlarında olduklarını belirtmeleri, destek olmaları olumsuz sürecin etkilerini azaltabilir. Bu durum aile internet tutumu ve siber mağduriyet arasındaki ilişkinin önemini göstermektedir. Günümüzde aile, çocuğunu bir birey olarak önemseyip çocuğunun gelişimsel özelliklerine bütünüyle destek veren ve ona rehber olan temel müessese şeklinde değerlendirilmeye başlanmıştır (Şahin vd., 2007).

Literatürde siber mağduriyet ile ilgili çalışmalar olmasına rağmen aile internet tutumu ve siber mağduriyet arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan araştırmaların oldukça sınırlı olduğu görülmüştür. Aile internet tutumunun siber mağduriyet ile ilişkisinin tespit edilmesi hem ebeveynler hem de eğitimciler için yol gösterici niteliğe sahiptir. Bu kapsamda aile internet tutumu ve siber mağduriyet düzeylerini bireysel özelliklere göre değerlendirmek doğru bir yaklaşım geliştirebilmek için gereklidir. Cinsiyet; sosyal anlamda kadın ve erkeğin farkı olarak ifade edilmiştir (Turan ve Ebiçlioğlu, 2002). Bu bağlamda aile internet tutumu ve siber mağduriyete göre bu farklılıkların görülüp görülmediği önem arz etmektedir. Bu çalışma siber mağdur öğrencilerin tespit edilmesi, ayrıca siber mağduriyetin öngörülerek mağduriyete engel olunması hususunda büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle çalışmanın literatüre değerli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Varsayımlar

Bu araştırmada ortaokul öğrencilerinin araştırma sırasında uygulanan Siber Mağduriyet Ölçeği, İnternet Aile Tutum Ölçeği ve Kişisel Bilgiler Formunu içtenlikle yanıtladıkları, yanıtlarının şahsi görüşlerini yansıttığı cevapların var olan durumu ortaya koyduğu varsayılmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'ne göre not ortalaması 70 puan ve üzeri olan ortaokul öğrencilerinin Türkçe dersi puan ortalaması 55.00, diğer derslerin her biri için puan ortalaması 45.00 puandan aşağı ise öğrenciler belge alamayacağından bu araştırmada öğrenci not ortalamasına ilişkin veri analizinde anlamlılık için birleştirme yapılırken not ortalaması 70 puan ve üzeri olan tüm öğrencilerin derslerden geçer not aldıkları; yani belge almalarına engel bir durumun olmadığı varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırma 2020-2021 öğretim yılı Konya ili merkezinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ortaokullarda ve imam hatip ortaokullarında öğrenim gören 5. 6. 7. ve 8. sınıf öğrencileri ile 29.04.2021 - 07.06.2021 tarihleri arasında yürütülmüştür.

Verilerin Covid-19 pandemisi sürecinde toplanması nedeniyle ankete yoğun katılım gösterilememiştir. Ölçekler okulda bulunan 8. sınıf öğrencilerine yüz yüze, okulda bulunmayan 5. 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerine ise çevrim içi ortamda uygulanmıştır.

1.6. Tanımlar

Araştırmada yer alan temel ifadelerin açıklamaları aşağıda belirtilmektedir.

Siber zorbalık: Bir bireye veya bir gruba yönelik; elektronik posta, mobil telefon, anlık mesajlaşma, karalayıcı şahsi internet sayfaları gibi bilgi ve iletişim teknolojilerinin kasıtlı, tekrarlanan biçimde, düşmanca ve başkalarına zarar verme amaçlı kullanımudur (Bauman, 2007).

Siber mağduriyet: Bir birey veya grup tarafından siber zorbalığa maruz bırakılan kişilerin yaşadığı durum siber mağduriyettir.

Aile: Çocukların fiziksel, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarının karşılandığı ve kişiliklerinin geliştiği yerdir (Dilmaç ve Aydoğan, 2010).

Tutum: Bireylerin kimi zaman bir kişiye kimi zaman bir topluluğa kimi zaman cansız bir varlığa veya duruma karşı pozitif ya da negatif bir düşünce üretmesine, duyumsamasına, davranış sergilemesine sebep olan ve süreklilik gösteren ruhsal yönelimdir (Budak, 2003).

BÖLÜM 2

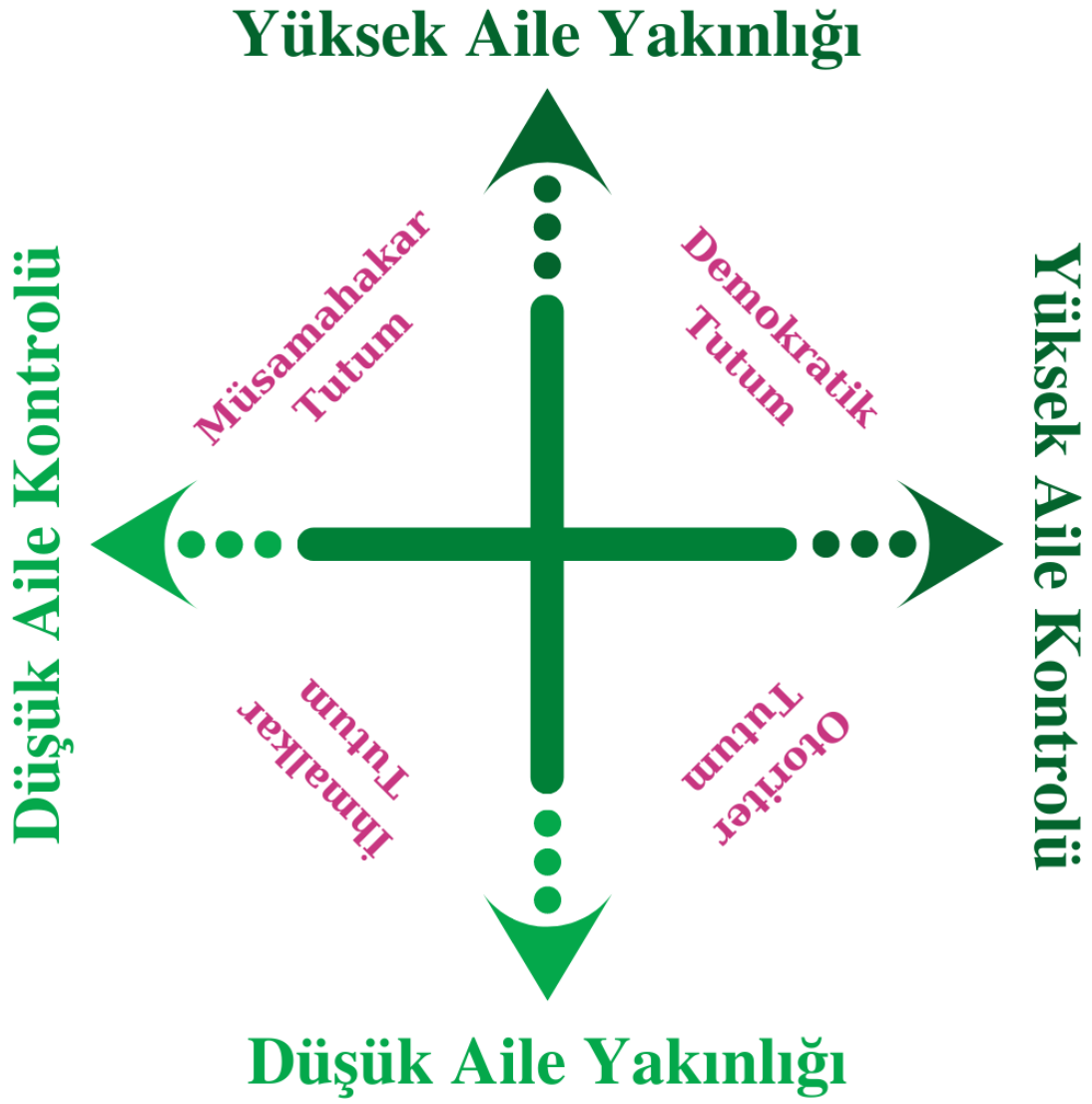
2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE ALAN YAZIN

Bu bölümde zorbalık, siber zorbalık, siber mağduriyete ilişkin kuramsal çerçeveye; aile internet tutumları ve siber mağduriyet ile ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Aile Tutumu

Ebeveynlik, bireyi biyolojik olarak yetiştirmekle birlikte bireyin duyuşsal, sosyal ve eğitimsel açıdan sağlıklı olarak gelişimine katkıda bulunma ve destekleme sorumluluğudur (Yurdakul vd., 2013). Buna göre ebeveynlik, çocukların davranışlarını ve bu davranışların sonuçlarını çeşitli yönlerden yordayan bireysel ve özel birçok davranışı içeren aktiviteler bütünü şeklinde tanımlanabilir.

Aile kontrolü, rehberlik düzeyine, internet ile ilgili belirli davranışları durdurma ve/veya ileri kurallar getirme şeklindedir. Aile yakınlığı, çocukları ile iletişime yatırım ve destek verme düzeyleri şeklinde ifade edilebilir. İnternet aile tutumu Şekil 2.1’de gösterildiği gibi “aile kontrolü” ve “aile yakınlığı” olacak şekilde iki boyutta incelenebilir (Valcke, 2010).

Şekil 2.1. Aile kontrolü ve aile yakınlığı boyutlarında aile tutumu (Valcke vd., 2010).

Valcke ve diğerleri (2010) aile tutumlarını aşağıdaki gibi 4 şekilde açıklamıştır:

- Müsamahakar tutum, açık sınırlar koymayan ebeveynlerde kendini gösterir. Bu tutuma sahip aileler çocukların yakınlığına yatırım yaparlar ancak çocuklarıyla yüzleşmekten kaçınır, çocuklarının isteklerine boyun eğer, onların fikir ve isteklerini yerine getirmeye çalışırlar, pek rehberlik etmezler.
- İhmalkar tutum, düşük düzeyde kontrol ve düşük düzeyde yakınlık ile yansıtılır. Çocukların internet kullanımına yönelik destekleyici veya kısıtlayıcı bir davranış sergilemezler.
- Demokratik tutum, net kurallar koyan ebeveynlerde görülmektedir. Bu ebeveynler pratik kurallar ortaya koyarlar ancak davranışları açıkça

sınırlamazlar. Buna rağmen çocuklarından sorumlu olmalarını ve öz-düzenleyici bir şekilde davranmalarını beklerler.

- Otoriter tutum, koşulsuz itaat isteyen ve açıklama yapmadan kurallar koyan ebeveynlerde görülmektedir. İnternet kullanımıyla ilgili kendi algılarını benimsetmekte ısrar ederler.

Yakınlık kavramı bireyin etrafını keşfederken destek aldığı, güvenli bir temel ve tehlikelerden kaçabileceği sağlam bir sığınak olarak ifade edilmiştir (Sümer ve Güngör, 1999).

Aile tutumu; anne ve babaların, çocukların sosyal gelişimini, psikolojik gelişimini ve kişilik gelişimine etki edecek tarzda belirli bir kişiye, nesneye, ortama veya duruma yönelik iyi ya da kötü tepkiler gösterme eğilimleridir (Yavuzer, 2012). Aile içinde ebeveynlerin çocuklarına yönelik tutumları ve eylemleri, çocukların kişiliklerinin şekillenmesinde güçlü rol oynamaktadır ve davranışsal özelliklerin oluşmasında birinci derece referans kaynaklarıdır. Çocuğun kendine güven ve benlik saygısını yükselteceği düşünüldüğünden anne ve babanın çocuğa karşı tutarlı, dengeli ilgi ve sevgi göstermesi beklenmektedir. Demokratik tutum, çocukların yalnız başına karar alma becerisini ve üzerine düşen görevler için sorumlu hissetme duygu ve düşüncesini kazanmasını sağlarken otoriter tutum çocukların bağımsız bir benlik geliştirmesine izin vermemektedir (Kaya, 1997).

Aile içindeki bağlar ve ebeveyn tutumlarının tesiri kişinin yaşamsal sürecinde en yakın ve en uzun soluklu toplumsal iletişimi oluşturması sebebiyle en başta göze çarpmaktadır (Doğan, 2013). Bir eğilimin tutum olarak adlandırılabilmesi için bireyin o eğilimi oldukça uzun bir zaman sürdürmesi gerekmektedir. Tutum, uzun bir süre devam ettirilen duygu, inanç ve davranış eğilimlerinin örgütlenmiş biçimidir (Cüceloğlu, 1996).

Çimen (2018) yaptığı çalışmada ihmalkar tutum sonucu gençlerin ihtiyaç duyduğu ilgiyi ailesinden görmemesi, duygusal ihtiyaçlarının giderilmemesi durumunun gençlerin bu ihtiyaçlarını internet üzerinden farklı yollarla karşılamasına yol açtığını belirtmiştir. Kontrolsüz internet kullanımının ve gençlere internet üzerinden gelebilecek tehlikelere karşı kendilerini korumak ile ilgili yeterli bilgi verilmemesinin siber zorbalığa ve/veya mağduriyete yol açtığını ifade etmiştir. Ayrıca ailenin çocuğa otoriter tutumla yaklaşması, üst derecede ve çok fazla kurallar koyması ve yeterince duygusal bağın kurulmaması genç bireylerin siber zorba ve/veya kurban olma olasılığını artırdığını belirtmiştir.

2.2. Aile İnternet Tutumu

İnternet teknolojilerinin popüler hale gelmesi, yaygınlaşması ile ilginin yoğunlaşması ve bilhassa genç kuşağın internet platformlarına oldukça fazla vakit ayırmaları bu hususta ebeveynlerin çocuklarını gözlemleyerek internette geçirdikleri zaman dilimini denetim altına almalarını gerektirmektedir. İnternete erişilebilirliğin kolaylaşması ve hanelerde internet kullanımının artmasıyla çocukların internette geçirdiği zaman artış göstermiştir. Bu durum güvenli internet kullanımı için ailelerin çocuklarını takip etmesini ve denetlemesini önemli hale getirmiştir (Wang, Bianchi ve Raley, 2005). İnternet kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte, ebeveynler çocuklarının çevrim içi olanakları üst düzeyde sunmaya çalışırken çevrim içi riskleri de en aza indirmeye çalışmaktadır (Livingstone vd., 2017)

Ebeveynler aile içerisinde birçok role sahiptir. Bunlar maddi rol ve sembolik rol olarak sınıflandırılabilir. Bu rollerden maddi rol, bilgisayar satın almak, internet erişimi sağlamak gibi rolleri ifade ederken sembolik rol, internet kullanımıyla ilgili kuralların oluşturulması, filtre yazılımların kullanılması ve internet kullanım denetimi gibi rolleri ifade etmektedir. Ebeveynler sembolik rolünü çocuklarıyla internet hakkında konuşurken yansıtmaktadır. Ebeveynlerin hem sembolik hem de maddi rolleri benimsemesi buna istinaden ebeveynlerden sorumlu siber vatandaş eğitimini desteklemeleri beklentisi oluşturmaktadır. Ebeveynlerin üstlendiği bu roller çocukların internet kullanımına yönelik tutumlarını tanımlamaktadır (Valckle, 2010). Bu araştırma, ebeveynlik tarzının gençlerin internet davranışıyla ilişkili olduğunu bulmuştur.

Çetinkaya ve Sütçü (2016) farklı türdeki liselerde öğrenimine devam eden 9. Sınıf öğrencilerine, teknolojik araçların kullanımına aileleri tarafından getirilen kısıtlamaların ve bu kısıtlamaların sebeplerinin tespit edilmesi amacıyla yürüttükleri çalışma 194 dokuzuncu sınıf öğrencisi ile başlatılıp bu sayı 130'a düşürülmüştür. Verileri analiz edilmeyen 64 öğrencinin ailesi BİT uygulamalarını kısıtlamamaktadır. Araştırmacılar 130 lise öğrencisinin verilerini değerlendirmiştir. Tarama modeli kullanılan çalışmada, açık uçlu sorular ile yarı-yapılandırılmış görüşme yöntemi birlikte kullanılmış ve araştırma tek araştırmacının kontrolünden doğan hataların ortaya çıkmaması birden çok araştırmacının kontrolü ile yürütülmüştür. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerden %67'si BİT uygulamalarının kullanımıyla ilgili kendisine kısıtlayıcı davranılmadığını belirtirken %33'ü ailelerinin hiçbir kısıtlayıcı davranışta bulunmadığını belirtmiştir. Anne-babaların getirdikleri kısıtlamaların başında internet temelli uygulamaların bulunduğu ve hepsinden önce sosyal ağ kullanılmasına ilişkin kısıtlayıcı uygulamalara maruz bırakıldıkları belirlenmiştir. Bu kısıtlamaların

temelindeki neden bilişim teknolojileriyle ve uygulamalarıyla harcanan zaman yüzünden çocukların; eğitim ve öğretim hayatlarının, aile içindeki iletişim ve sorumluluklarının ilişkilerinin, toplumsal yaşamdaki yerlerinin ve sağlıklarının negatif yönde etkileneceğinin düşünülmesi olarak bulunmuştur.

Kısıtlayıcı ebeveyn denetimi (medyada harcanan zamanla ilgili kurallar koymak, bu süreyi kontrol etmek vb.), sosyal ve teknik denetim, özerkliğe yönelik bir saldırı olarak algılandığında ergenlerin çevrim içi riskli davranışlarını artırmaktadır. Yüksek düzeyde sosyal uyumun olduğu aileye sahip ergenlerin riskli çevrim içi davranışlara katılımı azalmaktadır (Sasson ve Mesch, 2014). İnternette geçirilen süreye ilişkin katı kurallar, çocuklarda bilgisayar kullanımına ilişkin kompulsif eğilimleri artırabilmektedir (Uncu vd., 2014).

Uncu ve diğerleri (2014) ergenlerin bilgisayar kullanım örüntülerini değerlendirmeyi ve bu örüntüler üzerinde aile yaşamı ve ebeveyn tutumunun etkisini belirlemeyi amaçladıkları araştırmada ortaokulda öğrenim gören 11-16 yaş arası 935 çocuk ile çalışmalarını yürütmüşlerdir. Çalışma popülasyonunda öğrencilerin büyük çoğunluğunun evinde bilgisayar bulunmakta ve internette zaman geçirmektedir. İnternette geçirilen süre ve ziyaret edilen web siteleri üzerindeki ebeveyn kontrolü bazen sınır bazen de çelişkili etkilere sahiptir. Bilgisayarı bir ödül ya da ceza olarak kullanmak çocukların bilgisayar kullanım kalıplarını olumsuz yönde etkilemiştir. Araştırma sonucunda demokratik ebeveyn tutumunun en iyi yaklaşım olduğu belirlenmiştir.

2.3. Zorbalık

Genel bir dille, zorbalık davranışı “kendini savunmakta güçlük çeken bir kişiye karşı bir veya daha fazla kişinin kasıtlı, tekrarlanan olumsuz (hoş olmayan veya incitici) davranışı” olarak tanımlanmaktadır. Hem araştırmacılar hem de uygulayıcılar arasında önemli ölçüde kabul gören bu tanıma göre, zorbalık olgusu:

- saldırgan davranış veya kasıtlı “zarar verme”
- tekrar tekrar ve zaman içinde gerçekleştirilen
- gerçek veya algılanan bir güç veya kuvvet dengesizliği ile karakterize edilen kişiler arası bir ilişki şeklinde tanımlanabilir (Olweus, 2010).

Zorbalık, Roland (1989) tarafından “gerçek durumda kendini savunamayacak durumda olan bir bireye karşı bir kişi veya bir grup tarafından gerçekleştirilen, uzun süredir devam eden fiziksel veya psikolojik şiddet” olarak belirtilmektedir (Aktaran Patchin ve Hinduja, 2006).

MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde öğrencinin korunmasına yönelik olarak zorbalıkla ilgili “Öğrencilerin; çevre, okul çalışanları ve diğer öğrenciler tarafından fiziksel ve ruhsal yönden zarar görmemeleri için dedikoduya, zorbalığa, tehdide, sataşmaya ve onur kırıcı her türlü lakap takılmasına karşı korunması konularında veli veya aileyle diğer ilgili kurum ve kuruluşlarla da iş birliği yapılarak gerekli tedbirler alınır.” bendi yer almaktadır (MEB, 2013). Ayrıca ilgili yönetmelikte yapılan değişiklik ile disiplin cezasını gerektiren davranış ve fiillere yönelik maddeye “Tekrarlayan çeşitli davranışlarıyla başka bir öğrencinin, sosyal veya duygusal gelişimini olumsuz yönde etkileyecek şekilde akran zorbalığı yapmak.” bendi eklenmiştir (MEB, 2022).

2.4. Siber Zorbalık

2000'li yılların başında, bireyler çevrim içi olarak verilen zarara tanık olmaya başlamıştır. Bu durum araştırmacılar, okul yöneticileri, öğretmenler, ebeveynler ve gençler tarafından geleneksel zorbalığın bir biçimi olarak siber zorbalık şeklinde kategorize edilmiştir. Geleneksel zorbalıkta olduğu gibi yüz yüze etkileşim gerektirmeyen siber zorbalık, geleneksel zorbalık yöntemlerinin başka bir alt türüdür (Barlett, 2019). Akça ve Sayımer (2017) ise siber zorbalığı internet teknolojilerinin ilerlemesiyle meydana gelen, yeni nesli hedefleyen çocukları ve genç bireyleri büyük ölçüde etkileyen kökleşmiş yaşıt zorbalığından türeyen, değişim gösteren farklı taraflarıyla geleneksel akran zorbalığından farklılaşmış ve etki alanı genişlemiş olan zorbaca davranışlar olarak tanımlamaktadır (Akça ve Sayımer, 2017).

Zorbalığın bir uzantısı olan siber zorbalık için literatürde pek çok tanım bulunmaktadır. Siber zorbalık ilk olarak Bill Belsey tarafından 2003 yılında "bir bireyin ya da bir grubun başka bir grubu ya da bireyi zarara uğratmak, kötü duygular içeren davranışlarını uygulamak amacıyla bilerek, isteyerek, sürekli bilgi-iletişim teknolojilerini kullanması" şeklinde tanımlanmıştır. (MEB, 2021). Benzer şekilde son yıllarda artan elektronik araç kullanımıyla birlikte ortaya çıkan özellikle cep telefonu ve internet aracılığı ile yapılan zorbalığı siber zorbalık olarak ifade eden Smith ve diğerleri (2008), siber zorbalığın tanımını “Bir bireyin veya topluluğun, kendini savunmada yetersiz kalan mağdur bir kişiye/kişilere karşı teknolojik araçlar vasıtasıyla sürekli

tekrar eden biçimde uyguladığı, bilerek ve isteyerek yaptığı saldırganca eylem” şeklinde yapmıştır.

Siber zorbalık, Arıcağ (2012) tarafından bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT) aracılığıyla bazen bir bireye bazen bir gruba, özel veya tüzel kişiliğe yönelik uygulanan teknik veya ilişki barındıran biçimde zarara uğratma davranışlarının tümü olarak tanımlanmıştır. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK Akademi, 2021) tarafından siber zorbalık; “başka bir kişiyi taciz ya da tehdit etmek, utandırmak veya hedef almak için teknolojik platformların kullanımı” şeklinde tanımlanmaktadır. Bir bireye veya bir gruba yönelik; e-mail, mobil telefon, anlık mesajlaşma, karalayıcı şahsi web siteleri gibi bilgi ve iletişim teknolojilerinin kasıtlı, tekrarlanan biçimde, düşmanca ve başkalarına zarar verme amaçlı kullanımudur (Bauman, 2007).

Siber zorbalıkla ilgili yapılan tanımlamalar incelendiğinde pek çoğunun referans noktasının Olweus (2010) tarafından tanımlanan zorbalık kavramının taşınması gereken “zarar verme, tekrarlama ve güç dengesizliği” kriterleri olduğu görülmektedir. Olweus (2010) tarafından tanımlanan zorbalığa teknolojinin eklenmesi ile siber zorbalık tanımları oluşturulmuştur.

Siber zorbalığı teorik olarak geleneksel zorbalıktan farklı kılan ve dikkate alınması gereken en az dört özellik vardır:

- Anonimlik: Gizlenmek için sahte kullanıcı adı kullanmak, tek seferlik e-posta adresi kullanmak gibi.
- Güç farkı: Geleneksel zorbalıkta olduğu gibi fiziksel veya sosyoekonomik güçten ziyade bilgisayar becerilerinin gelişmiş olması (örneğin, bilgisayar virüsleri oluşturma ve gönderme) önemlidir.
- Tekrarlanabilirlik: Çevrim içi dünyada tekrarlanabilirliği neyin oluşturduğu sorusu kritiktir. Örneğin, çevrim içi bir saldırgan bir kez başka bir kişi hakkında kaba bir yorum yaptıysa, bu siber zorbalıktan ziyade saldırganlık olarak kabul edilecektir; ancak bu gönderi sayısız kişi tarafından görüntülenebilir ve yorumlanabilir olması mağdur için tekrarlanabilirlik ifade edebilir.
- Saldırganlık şekli: Siber zorbalıkta fiziksel yön yoktur (Barlett, 2019).

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), dünya genelinde hızla artan "siber zorbalık" konusunda yeni psikoeğitim eğitim programlarını, 2022-2023 eğitim öğretim yılından itibaren okullarda tüm kademelerde hayata geçirmiştir. MEB ve UNICEF iş birliği ile yürütülen "Zorlayıcı Yaşam Olaylarında Psikoeğitim Projesi (ZOYOP)" tamamlanarak bu kapsamda "akran zorbalığı" ve "siber zorbalık" konularında psikoeğitim programları hazırlanmıştır. Programda, "siber zorbalık olayları", "siber zorbalık araçları ve uygulamaları", "siber zorbalığın etkileri", "siber zorbalıkla baş etme stratejileri", "siber zorbalık örnek olay analizi", "siber zorbalığa karşı durma" konularında öğrencilerin gelişim özelliklerine göre etkinlikler yer almıştır. Bu kapsamda, bilinçli teknoloji kullanımı ve siber zorbalık konularında da sınıf rehberlik programları ile öğrencilerin farkındalık kazanmalarına yönelik çalışmalar yürüten bakanlık her yıl okul ve kurumlarda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri konusunda belirlenen genel hedefi 2022-2023 eğitim öğretim yılı için "bilinçli teknoloji kullanımı" şeklinde tespit etmiştir. Bu kapsamda, her kademedeki öğrenci, öğretmen ve veliye yönelik e-broşürler hazırlandı. Hazırlanan 12 e-broşürde karekod ve link kullanılarak öğrenci, veli ve öğretmenlerin ulaşılabilecekleri 24 video ve 8 animasyon film yer almıştır (MEB, 2022).

Siber zorbalık, özellikle reşit olmayan bir bireyin dijital teknolojiler aracılığıyla bir diğer reşit olmayan bireye eziyet etmesi, onu taciz etmesi veya aşağılaması anlamına gelmektedir. Siber zorbalığa uğrayan bireylerin yaklaşık dörtte üçü saldırının arkasında kimin olduğunu tam olarak bildiğinden, siber zorbalık genellikle anonim değildir. Siber zorbalılar, siber kurbanların kişisel bilgilerini ele geçirmek için başka bir birey gibi davranabilmekte, çevrim içi ortamda başka bir kişi ile iletişim kurarken kurbanın şifresini ele geçirmişse kurbanın kendisi gibi davranabilmekte veya kurbanın ait resimleri izinsiz olarak yayınlatabilmektedir (Hilt, 2013).

Tehlikeli çevrim içi davranışlarda bulunan gençler, genellikle yabancılarla iletişimi kolaylaştıran platformları sık sık kullanan, sosyal uyum ortamının az olduğu ailelerden gelen, çocukları üzerinde çok az kontrole sahip olan ebeveynleri ve bu davranışları destekleyen akranları olan bireylerdir. Bu tür gençler kabul edilebilir davranışların sınırlarını zorlamak isterler (Sasson ve Mesch, 2014).

Altan ve Erdeleklioğlu (2019) farklı liselerde öğrenimini sürdüren 256 adet öğrenci ile çalışmıştır. Çalışmayan katılan öğrencilerden %57 oranla 146 kişi kız ve %43 oranla 110 kişi erkektir. Dokuzuncu sınıfta öğrenimini devam ettiren öğrencilerle yapılan çalışmada liseye giden öğrencilerin siber zorbalık düzeylerinin siber zorbalığa maruz kalma, duygusal zekaya

ilişkin alt boyutlarının yordama durumlarını belirlemeyi amaçlamışlardır. Bu çalışmadan elde edilen veri analizlerinin neticesinde siber zorbalığa maruz kalma, duygusal zeka, insanlar arasındaki bağ, uyum, duygu durumu ve stres ile baş etme durumlarının siber zorbalık düzeylerini anlamlı olarak yordadığı sonucuna ulaşılmış; siber zorbalığı en güçlü yordayan değişkenler olarak siber mağduriyet ve kişilerarası ilişkiler belirlenmiştir. Siber mağduriyetin siber zorbalık yordayıcısı olması sonucu sanal mağduriyet yaşayan dokuzuncu sınıf öğrencilerinin öz alma duyuları ile sanal zorba davranışlarda bulunabilecekleri şeklinde yorumlanmıştır.

Erdur-Baker ve Kavşut (2007) 14 ile 19 yaşları arasında 228 gönüllü lise öğrencisi üzerinde yaptıkları çalışmada; lisede okuyan öğrencilerin sanal zorba olma tecrübelerini, internet ve mobil telefon kullanım sıklığını inceleyerek bilgi ve iletişim teknolojilerinin genç bireyler üzerinde meydana getirdiği etkiye dikkat çekmeyi ayrıca siber zorbalık terimini ve etkilerini tanımlayarak bu hususta farkındalık kazandırmayı hedeflemişlerdir. Araştırma erkeklerin kızlara göre daha çok sanal zorbalık yaptıklarını ve daha çok sanal mağdur olduklarını göstermiştir. Ek olarak ağ temelli iletişim kaynaklarının kullanılması ve siber zorba ya da kurban olma arasında pozitif yönde ilişki olduğu sonucuna ulaşılırken, okul türü, ailenin ekonomik geliri, yaş ve sınıf değişkenlerinin siber zorba ya da siber kurban olma ile ilişkili olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Çalışma sonucunda siber zorbalığın önlenmesi amacıyla çocuklara okul personeli ve aileler tarafından etkin süpervizyon sağlanması ve bilgi-iletim teknolojilerinin kullanılması hakkında sorumluluk duygusunun ve etik anlayışın kazandırılması gerektiği vurgulanmıştır.

Topcu (2008) çalışmasında ergenlerin siber ve geleneksel zorbalık deneyimi ile empati düzeyi arasındaki ilişkiyi cinsiyet farklılıklarına göre incelemek amacıyla yaptığı çalışmada ek olarak, siber zorbalığın diğer özelliklerini anlamak için geleneksel zorbalığın yordayıcı rolü, bilgi ve iletişim araçlarının kullanım sıklığı ve internet kullanımının yetişkin izlemesinin siber zorbalık üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini yaşları 13-21 arasında değişen 717 ergen oluşturmaktadır. Siber zorbalık yaptığını belirten katılımcıların yarısından fazlası 11. sınıfa devam etmekte olup çoğunluğu aile gelirinin 1000-1999 YTL arasında olduğunu bildirmiştir; siber zorbalık yaptığını bildiren öğrencilerin anneleri çoğunlukla lise ve üniversite mezunu iken babalarının çoğunluğu üniversite mezunu olarak tespit edilmiştir. Araştırmaya göre siber zorbalık yaptığını belirten katılımcıların büyük bir çoğunluğu evinde bilgisayar ve internet bağlantısının olduğunu belirtirken siber zorbalık yaptığını belirten

katılımcıların üçte biri günde ortalama 1 saatten daha fazla internete bağlandığını belirlenmiştir. Siber zorbalık yaptığını belirten ergenlerin anne ve babalarının eğitim düzeyi yüksek görünse de ergenlerin anne babalarının bilgisayar okuryazarlık algısı düşüktür; buna rağmen ergenlerin dörtte üçü ebeveynlerin kendilerini siber ortamda izlediğini düşünmektedir. Bu çalışmada siber zorbalık ve geleneksel zorbalık yaygınlık oranları hesaplanmış ve siber zorbalık oranının (%47,6) geleneksel zorbalık oranından (%55,2) düşük olduğu görülmüştür. Ayrıca siber zorbalık ve geleneksel zorbalık yalnızca cinsiyete değişkenine göre anlamlı olarak ilişkili bulunmuştur. Çalışmada elde edilen verilerin analizine göre siber zorbalığın en güçlü yordayıcısı geleneksel zorbalık, ikinci en güçlü yordayıcı ise bilgisayar ve iletişim aracı kullanım sıklığı olarak belirlenmiştir. Korkmaz (2016) 10. sınıfta ve 11. sınıfta öğrenim gören 90 öğrenci ile yürüttüğü çalışmasında lisede öğrenim gören öğrencilerin sanal zorbalık ve sanal mağdur olma düzeylerini ölçmeyi ve ölçümleri çeşitli değişkenler açısından (cinsiyet, sınıf, öğrenim görülen lisenin türü ve sosyo-ekonomik düzey) karşılaştırmayı amaçlamıştır. Araştırma bulguları lise öğrencilerinin sanal zorbalığa başvurmaları ve sanal mağduriyet yaşamalarında sınıf, cinsiyet ve sosyoekonomik durum değişkenlerine bağlı anlamlı bir farklılık olmadığını göstermiştir. Araştırma sonuçları cinsiyet bazında değerlendirildiğinde erkeklerin kızlara oranla daha çok siber zorbalık davranışları sergilediğini, okul türü bazında değerlendirildiğinde sanal zorba davranışları sırasıyla en fazla fen lisesinde eğitim gören öğrencilerin, ilçe lisesinde öğrenim gören öğrencilerinin ve özel lisede öğrenim gören öğrencilerinin sergilediğini göstermektedir.

2.5. Siber Mağduriyet

Pek çok çocuk kendileri için tehdit oluşturabileceğinin farkında olmadan kendilerini ya da ailelerini tehlikeli durumlara sürükleyecek kişisel bilgileri, ev/iş yeri adresleri, kredi kartı numaraları, yaşadığı evin içerisinde o esnada kimlerin veya kaç kişinin olduğu gibi özel bilgileri çevrim içi ortamlarda elektronik mail ya da sohbet sayfaları, uygulamaları vasıtası ile üçüncü şahıslara ve internette edindiği arkadaşlarına iletebilmektedir (Livingstone, 2003; Canbek ve Sarioğlu 2007; Youn, 2008; Valckle, 2010). Ergenlik döneminde, internet kullanıcıları çevrim içi buldukları tüm bilgilerin güvenilir veya doğru olmadığını farkında olmalarına rağmen yanlış bilgilere inanmaya karşı savunmasızdırlar (Danovitch, 2019).

Siber zorbalık davranışlarına maruz kalan kişiler siber mağdur olmaktadır (Brown, Demaray ve Secord, 2014). Siber zorbalığın tekrarlanabilirliği dikkate alındığında internet

ortamında bir kişi tarafından paylaşılan zarar verici içeriğin yayılımının hızlı olması, çoğaltılabilmesi ve teknolojinin doğası gereği kalıcı olması siber mağduriyetin sürekliliğine yol açmaktadır (Patchin ve Hinduja, 2012).

Siber mağduriyet Arıcak ve diğerleri (2012) tarafından bir bireyin, grubun veya özel/tüzel bir kişiliğin bilgi-iletişim teknolojisi araçlarıyla teknik veya ilişki barındıran stilde zarara uğratma davranışlarına maruz kalması ve maruz kaldığı davranışların sonucunda somut veya soyut bir şekilde mağduriyet yaşamaması olarak tanımlanmıştır.

Hilt (2013) siber zorbalığa maruz kalan çocuklar için çeşitli önerilerde bulunmuştur:

- Siber zorbaya doğrudan yanıt vermekten veya misilleme yapmaktan kaçınılmalıdır çünkü doğrudan tepkiler genellikle siber zorbanın davranışını pekiştirmektedir.
- Zorbanın mesajlarını engellenmeli veya okumadan silinmelidir.
- Sosyal medya hesaplarında herhangi bir zorbalıkla karşılaşılması durumunda ebeveynlerden, okul idarecilerinden veya öğretmenlerinden yardım istenmelidir.
- Şifreler ebeveynler dışında paylaşılmamalı, gizli tutulmalıdır.
- Zorbalık olaylarına ilişkin kayıtlar tutulmalıdır. Bu, zorbalığın daha sonra açık tehditlere dönüşmesi durumunda kolluk kuvvetlerinin müdahale etmesine yardımcı olabilmektedir.

Bayhan (2020) lise öğrencilerin sosyal medyadaki bağımlılık seviyeleri ile siber zorbalık ve mağduriyet deneyimlerini irdelenmek amacıyla yaptığı çalışmada 2017-2018 eğitim öğretim yılında lisede öğrenimine devam eden ve yaşları 15-18 arasında değişen 336 öğrenci ile çalışmasını yapmıştır. Bu çalışmada sosyal medya bağımlılığının teknolojik zorbalık ve teknolojik mağduriyet deneyimleri ile arasında anlamlı bir ilişkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya göre sosyal medyada zaman geçirme oranı arttıkça teknolojik zorbalık ve teknolojik mağduriyet tecrübeleri de artmaktadır. Ayrıca teknolojik zorbalık tecrübe düzeyleriyle teknolojik mağduriyet tecrübe düzeyleri karşılaştırıldığında teknolojik zorbalık tecrübe düzeyi fazla olanların bununla birlikte teknolojik mağduriyet tecrübe düzeyleri de yüksek çıkmıştır; bu durum teknolojik zorbalığın ve teknolojik mağduriyetin birbirini etkileyen durumlar olduğu şeklinde yorumlanmıştır.

Tezer (2017) Kuzey Kıbrıs'ta özel bir üniversitede Eğitim Fakültesinde öğrenim gören 200 öğrenci üzerinde yaptığı çalışmasında öğrencilerin yarısına yakınının siber zorbalığa maruz kaldığını belirlemiştir. Sezer (2019) tarafından tıp fakültesi öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada çalışmaya katılan öğrencilerden %17,9'unun son 3 ay içerisinde siber zorbalık davranışlarına maruz kaldığı belirlenmiştir.

Göldağ (2017) lisede eğitim alan gençlerin sanal zorbalık ve sanal mağduriyet durumlarını incelemek amacıyla yaptığı çalışmada 387 ortaöğretim 9., 10., 11. ve 12. sınıf öğrencisiyle çalışmıştır. Araştırma neticesinde ortaöğretim kurumlarında eğitim alan öğrencilerin sanal mağduriyetleri ile sınıf düzeyi, eğitim aldıkları okulun türü, internette geçirilen süre arasında anlamlı farklılaşma bulurken siber mağduriyet düzeyleri ile cinsiyet ve aile geliri arasında anlamlı farklılaşma bulunmamıştır. Çalışmada 11. sınıfta eğitim alan öğrencilerin siber mağduriyet düzeyleri 9. sınıfta öğrenim gören öğrencilere göre, genel ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin siber mağduriyet düzeyleri mesleki ve teknik ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilere göre, internet kullanım süresi fazla olan öğrencilerin siber mağduriyet düzeyleri internet kullanım süresi az olan ortaöğretim öğrencilerine göre daha yüksek çıkmıştır. Öğrencilerin siber zorbalık düzeyleri ile cinsiyet, okul türü ve internet kullanım süresi arasında anlamlı farklılaşma bulurken siber mağduriyet düzeyleri ile sınıf düzeyi ve aile gelir düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır. Erkeklerin sanal zorbalık düzeyleri kızlardan, düz lisede eğitim gören öğrencilerin siber zorbalık düzeyleri mesleki ve teknik liselerde eğitim görenlerden, internette fazla zaman geçirenlerin siber zorbalık düzeyleri internette az zaman geçiren ortaöğretim öğrencilerinden daha yüksek çıkmıştır. öğrencilerin siber mağduriyet düzeyleri ile siber zorbalık düzeyleri arasında düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Taştekin ve Bayhan (2018) ergen bireylerde rastlanılan siber zorbalık davranışlarını mağduriyet durumunu betimleme ve ergenlerin siber mağduriyet durumlarına yönelik deneyimlerini ortaya koyma amacı ile yaptıkları çalışmada yaşları 14-17 arasında değişen 895 ergen ile çalışmayı yürütmüşlerdir. Bu çalışmada siber zorbalığın ve siber mağduriyetin cinsiyete, sosyoekonomik düzeye ve internet kullanım özelliklerine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Araştırmadan ulaşılan verilere göre siber mağduriyetin çoğunlukla okul dışı ortamlarda yaşandığı, ergenlerin yaşadıkları mağduriyeti en çok arkadaşlarıyla en az öğretmenleri ile paylaştıkları ve büyük çoğunluğun ise kimseyle paylaşmadıkları görülmüştür. Ayrıca zorbalığa maruz kalanların büyük çoğunluğu karşılaştığı durumu yok saymakta bu

tepkii ise aynısını yapma durumu takip etmektedir. Ergenlerin siber mağduriyet yaşadıklarında hissettikleri duygular ise sırasıyla üzüntü, öfke, hayal kırıklığı, şaşkınlık, utanç, korku, aşağılanma ve çaresizlik olarak tespit edilmiştir.

Topçu ve diğeri (2008) Türkiye'deki devlet okullarında ve özel okullarda öğrenim gören 14-15 yaş arası 183 öğrenci ile yürüttükleri çalışmada farklı okul türlerinde öğrenim gören Türk öğrenciler arasındaki siber zorbalık deneyimlerini incelemiştir. Katılımcılardan demografik bilgiler, internet aracılı iletişim araçlarının kullanım sıklığı ve siber zorbalık deneyimleri (mağdur ve zorba olarak) ile ilgili anket sorularına yanıt vermeleri istenmiştir. Araştırma bulgularına göre internet aracılı iletişim araçlarının kullanım sıklığının devlet okulu öğrencileri için siber zorbalık / mağduriyetin önemli bir göstergesi olduğunu, ancak özel okul öğrencileri için olmadığını belirtmişlerdir. Özel okulda öğrenim gören siber mağdurlar, siber zorbalık deneyimini bir şaka olduğunu düşündükleri için umursamadıklarını açıklarken devlet okulunda öğrenim gören mağdurlar siber zorbalık yaşadıklarında öfkeli hissettiklerini bildirmişlerdir.

Çokluk (2019) tez kapsamında yaptığı çalışmada; siber mağduriyet, intikam, cinsiyet, duygusal empati ve bilişsel empati değişkenlerinin siber zorbalık davranışını yordayıp yordamadığını araştırmayı amaçlamıştır. Çalışmanın örneklemini üniversite öğrencileri arasından seçilmiş 852 kişi oluşturmuştur. Demografik Bilgi Formu, Temel Empati Ölçeği, İntikam Ölçeği ve Üniversite Öğrencileri için Yenilenmiş Siber Zorbalık Envanteri veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre erkekler kadınlara oranla daha çok siber zorbalık yapmaktadır. Ayrıca siber mağduriyet, intikam ve cinsiyet siber zorbalığı pozitif yönde yordamaktadır. Cinsiyet ve siber mağduriyet, cinsiyet ve intikam ve cinsiyet ve bilişsel empati etkileşimleri siber zorbalık davranışını pozitif yönde yordarken, cinsiyet ve duygusal empatinin etkileşimi siber zorbalık davranışını negatif yönde etkilemiştir. Ayrıca siber mağduriyet ve duygusal empati, siber mağduriyet ve bilişsel empati etkileşimleri siber zorbalığı negatif yönde yordarken, siber mağduriyet ve intikam etkileşimi siber zorbalığı pozitif yönde yordamıştır. Sonuç olarak erkek olmak, intikam duygusuna sahip olmak, düşük empati düzeyine sahip olmak ve siber mağdur olmak bir arada siber zorbalık davranışını yordamıştır.

Kayıkcı ve Bayram'ın (2021) ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinde rastlanan siber zorba ve siber zorbalığa maruz kalan öğrenciler ile öğrencilerin öğretmenlerinin durum karşısında göstermiş oldukları tepki durumlarını incelemek amacıyla yaptıkları araştırmaya dört ortaokuldan 10 öğretmen ve 2 okul yöneticisi katılmıştır. Katılımcılar, öğrencilerin siber

mağduriyet yaşadıkları zamanlarda en fazla iletişime geçtikleri öğretmenler olan rehberlik, sınıf, BT ve Türkçe öğretmenlerinden oluşturulmuştur. Verilerin doküman incelemesi ve görüşme yöntemiyle elde edildiği bu çalışmaya göre öğretmenlerin siber zorbalık aracı olarak interneti gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Siber mağduriyet yaşayan öğrencilerin tedirgin ve gergin oldukları, içlerine kapandıkları, derslerinde başarılarının düştüğü, korku yaşadıkları ve genel depresyon davranışları sergiledikleri belirtilmiştir. Katılımcılar, akademik başarısızlığı, kontrolsüz internet kullanımı, sosyal becerilerin düşük olması, dışlanma, sosyoekonomik durum, akran ilişkilerinin olumsuz olması, psikolojik sebepler ve ailede yaşanan mutsuzluk, ilgi görmeme, sevgisizlik gibi durumlar siber zorbalığın önemli sebepleri olarak belirtmiş ve siber zorbalığın önlenmesinde ailelere görevler düştüğünü ifade etmişlerdir. Bu görevler arasında internetin kontrollü kullanımı; çocuğa değerler eğitimi verme, öz saygı kazandırma ve çocukla sağlıklı ilişki kurma bulunmaktadır. Öğrencileri siber zorbalığa maruz kalan katılımcılar, ilk olarak öğrenciyle iletişim kurma yoluna gittiğini ifade etmiştir.

Eliçora (2020) yüksek lisans tezi kapsamındaki araştırmasında ergenlerde siber mağduriyet ve zorbalıkla başa çıkma becerilerinin duygusal zeka ile ilişkisinin incelenmesini amaçlamıştır. Araştırmacı araştırmada ilişkiisel tarama modeli kullanmıştır. Araştırmanın örneklemini Anadolu Lisesi, Meslek Lisesi, Fen Lisesi, Güzel Sanatlar Lisesi, İmam Hatip Lisesi'ne devam eden sosyal medya kullanıcısı 348 ergen oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak Siber Mağduriyet Ölçeği, Siber Zorbalık Ölçeği ve Duygusal Zekâ Ölçeği-Adölesan Kısa Formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda ergenlerin genel olarak Siber Mağduriyet Ölçeği puanları düşük düzeyde, Siber Zorbalıkla Başa Çıkma Ölçeği ve Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği puanları orta düzeyde bulunmuştur. Kızların erkek ergenlere göre Siber Zorbalıkla Başa Çıkma Ölçeği Sosyal Destek Arama Yardım Arama, Mücadele Etme ve Çevrim içi Güvenlik alt boyut puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Anadolu Lisesi'ne devam edenlerin Siber Zorbalıkla Başa Çıkma Ölçeği Yardım Arama ve Çevrim içi Güvenlik alt boyut puanlarının Güzel Sanatlar Lisesi'ne devam edenlerin puanından anlamlı düzeyde daha düşük olduğu belirlenmiştir. Ergenlerin günlük sosyal medya hesabını kontrol etme süresi arttıkça Siber Mağduriyet Ölçeği puanının arttığı, Siber Mağduriyet Ölçeği puanları arttıkça Siber Zorbalıkla Başa Çıkma Ölçeği puanlarının azaldığı ve Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği puanları arttıkça Siber Zorbalıkla Başa Çıkma Ölçeği puanlarının arttığı belirlenmiştir.

Horzum ve Ayas (2011) farklı orta öğretim kurumlarında okuyan öğrencilerin sanal zorba ve mağdur olma düzeylerinin okul türlerine ve cinsiyete göre farklılık gösterip

göstermediğini incelemek amacıyla yaptıkları çalışmaya 2010-2011 öğretim yılında, tek cinsiyetten öğrencilerin öğrenim gördüğü (kız meslek, endüstri meslek, sağlık meslek gibi) okullarda veya hem kız hem erkek öğrencilerin öğrenim gördüğü okullarda (özel lise, sınavla girilen ve sınavsız girilen anadolu lisesi gibi) öğrenim gören 334 öğrenci katılmıştır. Bu araştırmaya göre cinsiyete ilişkin siber zorbalık ve siber mağduriyet arasında anlamlı farklılık olduğu, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla siber zorbalık davranışları gösterdiği ve erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla siber zorbalığa maruz kaldığı bulunmuştur. Okul türüne göre yapılan incelemede özel liselerde öğrenim gören öğrenciler ve sınavla alınan Anadolu liselerinde öğrenim gören öğrencilerin diğer liselerdeki öğrencilere göre daha fazla siber zorbalık yaptıkları hem kız hem erkek öğrencilerin öğrenim gördüğü okullarda tek cinsiyetten öğrencilerin öğrenim gördüğü okullara göre daha fazla siber zorbalık yapıldığı görülmüştür. Bu bulgu siber zorbalık olaylarında farklı cinsiyetlerin bir arada öğrenim gördüğü okullarda daha fazla olduğu şeklinde yorumlanmıştır.

2.6. Aile İnternet Tutumu ve/veya Siber Mağduriyet ile İlgili Araştırmalar

Literatürde siber mağduriyet veya aile internet tutumu ile ilgili çalışmalar mevcuttur. Bilgi iletişim teknolojilerinin gelişmesi, mobil aygıtlara kolayca ulaşılabilmesi, sosyal ağ ve internet kullanımının artması ile bilgi paylaşımı git gide kaçınılmaz hale gelmektedir. Bilgi paylaşımının kontrol edilememesi teknoloji üzerinden zorbalık yapmaya imkân tanımaktadır. Bu durum “siber mağduriyet” denilen yeni bir kavramı ortaya çıkarmaktadır (Arıcak, Tanrıkulu ve Kınay, 2012).

Serin (2012) doktora tezinde ergenler bireylerin çevrim içi zorbalık/çevrim içi mağduriyet yaşantılarına ve bu davranışlarına yönelik eğitimci ile idarecilerin farkındalıklarını incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma İstanbul’daki ortaokul 5, 6, 7. ve 8. sınıflardan 4291 öğrenci, 727 müdür ve 916 öğretmen ile yürütülmüştür. Araştırma sonucunda öğrencilerin %26,52’sinin siber zorbalığa bir şekilde karıştığı görülmüştür. Öğrencilerin % 9,42’sinin siber zorbalık yaptıkları, % 11,79’unun siber mağdur oldukları ve % 5,31’inin ise hem siber zorba hem de siber mağdur oldukları bulunmuştur. Ayrıca kız öğrencilerin erkek öğrencilerden hem daha az siber zorbalık davranışlarında buldukları hem de daha az siber mağdur oldukları belirlenmiştir. Okuldaki öğretmenlerin ve müdürlerin yarısından fazlası sanal zorbalığın engellenmesine ilişkin çalışma yapmadıklarını belirtmiştir.

Yıldırım (2021) aile içerisindeki iletişimlerini sosyal ağ, teknolojik bağımlılık ve teknolojik zorbalık konuları bakımından değerlendirdiği çalışmasında, ebeveynlerin internete

karşı öncelikle kendi tutumlarına dikkat etmeleri gerektiğini ve kendilerini geliştirmeleri gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca çocukların internet kullanımına yönelik hareketlerinin takip edilmesi, internette çocuklar ile zaman geçirilmesi, farkındalığın yükseltilmesi, zarar verebilecek sitelerin engellenmesi sayesinde internet tehlikelerine dikkat çekilerek çocukların internete karşı daha bilinçli bir yaklaşım geliştirebileceklerini ifade etmiştir.

Akkurt (2019) yüksek lisans tezi kapsamında yaptığı araştırmasında lise 1. Sınıfta öğrenim gören öğrencilerin internete ilişkin bağımlılıkları, sanal zorbalıkları, sanal mağdurlukları ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesini amaçlamıştır. Araştırmaya Nevşehir'de şehrin merkezinde yer alan ortaöğretim kurumlarındaki lise 1. sınıf öğrencileri 550 kişi katılmıştır. Öğrencilerin internete erişim imkanı bulunmaktadır ve gönüllü katılım sağlayan bu öğrencilerin velilerinden de izin alınmıştır. Verilerin toplanmasında kişisel bilgi formu ve 4 farklı ölçek kullanılmıştır. İnternet kullanımına ilişkin bağımlılık ve sanal zorba olma durumları arasındaki ilişkinin zayıf-pozitif ve siber mağdur olma durumları arasındaki ilişkinin zayıf-negatif ilişkinin olduğu saptanmıştır. Siber zorba olma durumuyla siber mağdur olma durumu arasındaki ilişkinin orta düzeyde-negatif olduğu saptanmıştır. Psikolojik özerklik ve denetim/kontrol alt boyutu ile sanal zorba olma durumu arasındaki ilişkinin çok zayıf-negatif olduğu saptanırken sanal mağdur olma durumu arasındaki ilişkinin çok zayıf-pozitif olduğu; ilgi/kabul alt boyutuyla siber zorbalık yapma durumu ve siber mağduriyet yaşama durumu arasındaki ilişkinin çok zayıf-negatif olduğu saptanmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda, ergenlerin internet kullanımına ve internette karşılaşılabilecekleri tehlikelerine yönelik ergen bireylere ve anne-babalara yönelik eğitim programlarının düzenlenmesi önerilmiştir.

Cacioppo ve diğerleri (2019) ergenlikte problemlerli internet kullanımı, bağlanma stilleri ve aile işleyişi arasındaki ilişkiyi araştırdıkları çalışmayı yaşları 15 ile 18 arasında değişen 306 italyan ergen ile yürütmüşlerdir. Araştırma sonuçları bağlanma stillerinin ve aile işlevlerinin ergenlerin problemlerli internet kullanımlarına yönelik önemli yordayıcılar olduğunu göstermiştir. Duygusal bağları zayıf olan ve aile içinde belirsiz roller olan, sağlıklı aile iletişimi kuran ergenlerde problemlerli internet kullanımı daha sık görülmektedir.

Metli ve Şirin (2019) ortaokul öğrencilerinin siber zorbalık, siber mağduriyet ve insani değerler arasındaki ilişkiyi kendi aralarında ve demografik özellikler açısından incelemek için yaptıkları araştırmada; öğrencilerin siber zorbalık durumları ile siber mağduriyet arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönde ve orta düzeyde korelatif bir ilişki bulmuşlardır.

Yapılan araştırma ortaokul 6, 7 ve 8. sınıflardan toplam 309 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Ayrıca öğrencilerin siber zorbalık durumları ile sorumluluk, barışçı olma, saygı ve dürüstlük şeklindeki insani değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı, negatif yönde ve orta düzeyde ilişkiler saptanırken; siber zorbalık durumu ile dostluk/arkadaşlık ve hoşgörü şeklindeki insani değerler arasında istatistiksel olarak anlamlı, negatif yönde ve zayıf ilişkiler olduğu saptanmıştır. Araştırma bulguları siber zorbalık, siber mağduriyet ve insani değerlere ait puanların demografik değişkenler (öğrencinin cinsiyeti, sınıfı, evindeki bilgisayar sayısı, kendisine ait bilgisayar olup olmadığı, interneti kullanım amacı, interneti günde ne kadar süreyle kullandığı, internete bağlanmadan bilgisayarı ne kadar süre kullandığı) açısından anlamlı şekilde farklılaştığını göstermiştir.

Çimen (2018) 6, 7 ve 8. sınıfa giden 12-14 yaş arasındaki 386 genç üzerinde bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışmaya katılan gençlerin 153'ünün siber kurban, 93'ünün siber zorba, 78'inin siber zorba/kurban olduğu saptanmıştır. Ayrıca ailelerin gençlerin internet kullanımı konusundaki tutumları ve aile işlevselliğinin de siber zorba ve/veya mağdur olma ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Araştırmacı ailenin gençlerin internet kullanımı ile ilgili doğru tutumları ve gençlerle kuracağı olumlu ilişkilerin siber zorbalığa karışmayı önleyebileceği veya bu sorunla baş etmekte yararlı olabileceğini öne sürmüştür.

Erbıçer (2019) örnekleme Yıldız Teknik Üniversitesinde okuyan küme örnekleme yöntemiyle seçilmiş 476 öğrenci olan çalışmada; siber zorbalık ve siber mağduriyet düzeylerinin anne-baba tutumuna göre anlamlı farklılık gösterdiğini tespit etmiştir. Ayrıca sosyal uyum düzeyi arttıkça siber zorbalık ve siber mağduriyet düzeylerinin azaldığı sonucuna ulaşmıştır.

Ebeveynlerin aldıkları eğitimin seviyesi ne denli yüksekse çocukların siber zorbalık davranışları ve siber mağduriyet yaşamaları da benzer derecede artış göstermektedir (Çiftçi, 2018). Ayrıca çocukların çevrim içi sosyal ağlarda fazlaca vakit harcamaları, internete bağlanmaları maruz kalınan sanal mağdurluk oranlarını ekstra artırmaktadır. Benzer bir sonuç Pekşen Süslü' nün (2016) doktora tezi çalışmasında da görülmektedir: lise öğrencilerinin internete harcadıkları zaman göz önünde bulundurulduğunda gün içerisinde üç saatin üzerinde internette vakit geçiren öğrencilere ait siber mağdurluk ve siber zorbalık düzeylerinin daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Manap'ın (2012) araştırmasından elde ettiği bulgulara göre; İnternette düzenli olarak her gün vakit geçiren öğrencilerde siber zorba olma düzeyinin haftalık 2-3 gün, haftalık 1 gün ve aylık 1 gün vakit geçirenlere nazaran daha yüksek olduğunu tespit

etmiştir. Araştırmada ek olarak maceranın, korkunun, savaşın, kurgunun hakim olduğu dizileri, filmleri izlemeye yakınlık duyan öğrencilere ait sanal zorba olma puanlarının aşkın, komedinin hakim olduğu dizileri ve filmleri izlemeye yakınlık duyan öğrencilerin sanal zorba olma puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Horzum, Duman ve Uysal (2019) ortaokul ve lisede öğrenim görmekte olan bin sekiz yüz otuz dokuz öğrenci üzerinde yürüttüğü çalışmada ailelerin internete yönelik tutumlarının yaş faktörüne ve cinsiyet faktörüne göre farklılaşmasını incelemiştir. Araştırmanın verileri doğrultusunda 10-11 yaşlarındaki kız öğrenciler ve erkek öğrencilerin ebeveyn kontrol düzeyi ve ebeveyn yakınlık düzeyinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu durumun sonucunda ebeveynlerin erken yaşlarda internete ilişkin daha kontrollü oldukları ve yakınlık düzeylerinin da daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ebeveynleri yaşları arttıkça hem erkek öğrencilerde hem kızlar öğrencilerde kontrol düzeyi ve yakınlık düzeyinin azaldığı sonucuna varılmıştır. Cinsiyet faktörü ele alındığında aile kontrolünün ve aile yakınlığının, erkek öğrencilerde 12 yaşlarında, kız öğrencilerde 14 yaşlarında büyük ölçüde azaldığı tespit edilmiştir.

Eroğlu (2014) Bursa ilinde bulunan bazı ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören ergenlik çağındaki 606 öğrenci ile yürüttüğü çalışmada siber zorbalık ve siber zorbalık mağdurları için risk oluşturabilecek faktörleri belirlemeyi amaç edinmiştir. Bu araştırma için betimsel araştırma modeli kullanılmıştır. Çalışmada elde edilen bulgulara göre siber zorbalık sonucu oluşan mağduriyeti ve siber zorbalığı daha fazla açıklığa kavuşturan bağımsız değişkenin “ebeveyn nitelikleri” olduğu görülmüştür. Problem oluşturabilecek nitelikte internet kullanımının artması ve babanın çocuk üzerindeki izleme davranışlarının azalmasının siber zorba, siber zorbalık mağduru ve hem zorba hem zorbalık mağduru olanların tamamı için riskli faktör niteliğinde olduğu ortaya çıkmıştır. Yani siber zorba, mağdur ve hem zorba hem mağdur olanlar problemlili olacak şekilde internet kullanmakta ve babanın izleme davranışları olması gerekenden daha az yönüyle siber zorbalık davranışlarına hiçbir şekilde karışmamış bireylerden farklılaşmaktadır. Ybarra ve Mitchell (2004) yaptığı çalışmada siber zorbalık mağdurlarının %44'üne ait bulgularda mağdurların ebeveynleri ile aralarındaki hissî bağın yeterli olmadığını ayrıca ebeveynleri ile hissî bağlarının yeterli olmamasının siber zorbaca davranışlar edinmeyi 3 kat artırdığı sonucuna ulaşmıştır.

Akkurt (2019) lise 9. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin ebeveyn tutumları ile internet bağımlılığı, siber zorbalık, siber zorbalık mağduriyeti arasında bulunan ilişkiyi tespit etmek amacıyla yaptığı yüksek lisans çalışmasına çeşitli lise türlerinden (anadolu, fen, imam hatip

liseleri ile mesleki ve teknik liseler) toplam 550 öğrenci katılım sağlamıştır. Bu araştırmada öğrencilerin tanıtıcı özellikleri (cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, ilköğretim diploma notu, aileyle ilişki, aileyle etkinlik, hobi, arkadaşlarla ilişki) ele alındığı zaman cinsiyet ve aile ile olan ilişki haricindeki etkenler için siber zorbalığa ilişkin anlamlılık ifade eden bir sonuç bulunamamıştır. Erkek öğrencilerde gözlenen siber zorbalık davranışlarının kız öğrencilerdekine nazaran daha yaygın olduğu görülmüştür. Bu durum erkek çocukların yetiştirilme stiline kızlara göre farklı olması, erkek çocukların daha sert bir doğaya sahip olması ek olarak fiziksel yapılarının da kızlarla karşılaştırıldığında daha güçlü olması ya da zorbaca davranışlar sergilemeye daha meyilli olmaları şeklinde açıklanmıştır. Bu çalışmaya katılan öğrencilerden ailesi ile ilişkilerini iyi olarak belirten öğrencilerin siber zorbalıkta bulunma oranı, ailesi ile olan ilişkilerini orta seviye olarak belirten öğrencilere oranla daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Gözlem sonucu çocukların ebeveynleriyle iyi olan ilişkilerini, çevresindekilere siber zorbalıkta bulunmaya yönelik olarak cesaretlendirdiği ve bu cesaret sebebiyle siber zorbalığa yatkınlıklarının fazla olması şeklinde yorumlanmıştır. Çalışma ebeveynlerin tanıtıcı özelliklerine (ebeveynlerin yaşı, ebeveynlerin mezuniyet düzeyi, ebeveynlerin çalışıp çalışmadığı, aile tipi, aile gelir durumu, aile sosyal güvence) göre incelendiğinde siber zorbalık ile yalnızca annelerin çalışma durumu ile öğrencinin siber zorbalık puanları arasındaki farkın anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu anlamlı farklılığın ise öğrencilerin üzerindeki ebeveyn denetimlerinin annelerinin çalışması sebebiyle daha az olması siber zorbalık davranışını rahatça yapabildiği şeklinde yorumlanmıştır. Ayrıca araştırmaya katılanların tanıtıcı özelliklerine ilişkin siber mağduriyet ölçeğinden elde edilen puan ortalamaları ele alınmış ve öğrencinin cinsiyeti, öğrencinin ilköğretim diploma notu ve ailesi ile olan ilişkileri ile siber mağduriyet ölçeğinden elde edilen puanların farklılığının anlamlı olduğu belirlenmiştir. Çalışmada elde edilen veriler karşılaştırıldığında kızlara ait siber mağduriyet puanlarının erkek öğrencilere ait siber mağduriyet puanlarından büyük olduğu tespit edilmiş ve bu mevcut durum toplumsal olarak cinsiyetlerin yetiştirilme tarzı farklılıklarından yani kızların psikolojik ve sosyal olarak erkeklerden farklı olmasından kaynaklandığı şeklinde yorumlanmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerden ilköğretim diploma notu 85 ile 100 arasında değişen öğrencilerde siber mağduriyet görülme yüzdesi 85'ten düşük puan alanların yüzdesinden az olduğu görülmüş ve bu durum sanal ortamda geçirilen zamanın fazla olmasından dolayı not ortalaması düşük olan öğrencilerin, siber zorbalık ve bu zorbalıklara uğrama dolayısı ile mağdur olma oranlarının fazla olması şeklinde yorumlanmıştır. Ebeveynleri ile ilişkisinin iyi olduğunu belirten öğrencilerin siber mağduriyet ölçeğinden elde edilen puanlarının ebeveyn ilişkisini orta ve kötü şeklinde nitelendirenlere oranla daha yüksek çıkmıştır. Ayrıca çalışmada ebeveyni tanımaya

yönelik nitelikler incelendiğinde sanal mağduriyete ilişkin puanları; babasının yaş aralığı 30 ile 35 arasında olan, babasının mezuniyet seviyesi ilkököl olan, babası emekliliğe ayrılan veya çiftçi olan ayrıca ailesinin ekonomisini giderleri gelirlerinden fazla şekilde nitelendiren öğrencilerde diğer öğrencilere göre siber mağduriyet görülme oranı daha yüksek olarak belirlenmiştir. Bu durum babasının mezuniyet seviyesini ve ailesinin ekonomik düzeyini düşük seviyede nitelendirilen öğrencilerin ebeveyn desteğini az olarak algılaması bu bağlamda siber mağduriyet yaşadıkları zaman kendilerini zayıf/güçsüz olarak görmeleri ve hissetmeleri şeklinde yorumlanmıştır.

Dilmaç ve Aydoğan'ın (2010) 346 ilkököl öğrencisi üzerinde yürüttükleri çalışmada, öğrencilerin 147'si (%42,4) siber zorbalığa maruz kaldığını ifade etmiştir. Araştırma bulguları 89 öğrencinin (%25,7) minimum bir kere siber zorbalık yaptığını ve 153 öğrencinin (%44,3) internette veya mobil ortamda kendilerini başka biri olarak tanıttığını göstermiştir. Araştırmacılar otoriter ebeveyn tutumunun, çocukları çevrim içi sosyal ilişkilerinde akranlarına karşı daha duyarsız ve saldırgan olmaya teşvik edebileceğini saptamışlardır. Çalışmada zorbaların otoriter saldırgan ve inkârcı ailelerinin olduğunu öne sürülmüştür. Demokratik tutuma sahip ebeveynler, çocuklarını daha gerçekçi davranışlara yönlendirebilmektedir. Siber mağdurlar tekrar interneti kullanmalarına izin verilmeyeceğini düşündükleri için ailelerine bu durumu anlatmak istememektedir. Özetle araştırma sonucunda ebeveynlerin yanlış tutumlarının çocukları siber zarara uğrattığı bilgisine ulaşılmıştır. Bu nedenle ebeveynlerin çocuklarının internet kullanımı konusunda daha etkili bir duruş sergilemesi ve okulun danışmanı ve öğretmenleri ile iş birliği yapmasını aynı zamanda okullarda önleyici danışmanlık hizmetleri verilmesi tavsiye edilmiştir.

Zhu ve diğerleri (2021) siber zorbalığın küresel durumunu, risk faktörlerini, ergenler ve çocuklar arasındaki siber zorbalıkla mücadele için dünya çapında alınan önleyici tedbirleri kapsamlı bir şekilde incelemek amacıyla yaptığı çalışmada 63 referansa göre siber mağduriyet oranlarının %13,99 ile %57,5 arasında değiştiğini tespit etmiştir. Bu çalışmada yaş, cinsiyet, çevrim içi davranış, ırk, sağlık durumu, geçmiş mağduriyet deneyimi, dürtüsellik, ebeveyn-çocuk ilişkisi, kişilerarası ilişkiler ve coğrafi konum gibi siber zorbalıkla ilişkili değişkenler risk faktörleri olarak empati ve duygusal zeka, ebeveyn-çocuk ilişkisi ve okul iklimi ise koruyucu faktörler olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca ebeveynlerin agresif iletişiminin ciddi siber zorbalık mağdurlarıyla ilişkili olduğunu, açık iletişimin ise potansiyel bir koruyucu faktör olduğunu öne sürmüştür. Ebeveyn denetimi, kontrolü ve iletişime açıklığı arasında bir denge

sağlanması, siber zorbalığa karşı koruyucu bir faktörken ebeveyn denetiminin çok düşük olması veya ebeveynin aşırı kontrollü olması bir risk faktörü olabilir.

Akbaba ve Eroğlu (2013) 6., 7., ve 8. sınıfta öğrenim gören 231 öğrenci ile yaptıkları çalışmada ilköğretim öğrencilerinde siber zorbalık ve mağduriyetin yordayıcılarını belirlemeyi amaçlamışlardır. Çalışmanın verileri “Kişisel Bilgi Formu” ve “Siber Mağdur-Zorba Ölçeği” aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda siber zorbalığı ebeveyn eğitim düzeyi, çocukların ebeveynlerinin internet becerisine ilişkin algısı ve ebeveyn denetimi yordamıştır ancak siber mağduriyeti sadece cinsiyetin yordadığı görülmüştür.

Sarigedik'in (2022) COVID-19 pandemisi sürecinde artan internet kullanımının siber mağduriyete etkisini, aile izlemi yöntemlerinin sanal mağdur olma ve teknoloji bağımlılığı üzerindeki koruyucu rolünü incelemek amacıyla yaptığı çalışmaya 104 anne ve çocuk katılmıştır. Araştırmaya göre pandemi sürecinde internet kullanımının ortalama 3 saat arttığını, artan internet kullanımının internet bağımlılığı için riskli bir faktör olabileceğini, artan internet bağımlılığının mağduriyet yaşama düzeylerini arttırabileceğini, ebeveynlerin dikkatli olmaları gerektiğini ancak izlem sırasında aşırı kısıtlayıcı olmanın mağduriyet riskini arttırıcı olduğunu ifade etmiştir.

Pek çok çalışma siber zorbalığı geleneksel zorbalığın teknolojinin ilerlemesiyle farklılaşan türü olarak tanımlamaktadır. Siber zorbalığa ilişkin çalışmalar incelendiğinde geleneksel zorbalığın, internet kullanım süresinin ve kişilerarası ilişkilerin öne çıkan zorbalık yordayıcıları olduğu görülmüştür. Ayrıca siber zorbalığın ifade edilen bir başka yordayıcısı da siber mağduriyet olmuştur. Siber mağduriyet ile ilgili çalışmalar, siber zorbalıkla ilgili çalışmalarda olduğu gibi internet kullanım süresi artışının siber mağduriyete uğrama deneyimlerini arttırdığını göstermektedir. Siber mağduriyete yönelik çalışmalarda genellikle siber mağduriyet ile cinsiyet, sosyoekonomik durum, teknolojik araç kullanım sıklığı, öğrenim görülen okul türü değişkenleri arasındaki farklılıklar incelenmiştir. Aile tutumu ve siber mağduriyet ile ilgili mevcut çalışmalarda farklı yaş grubundan katılımcılarla çalışılmıştır ve ebeveynlerin eğitim seviyesi, ebeveynlerin yaşı, ebeveynler ile yakınlık düzeyi, ebeveynlerin koruyucu rolü, aile ekonomik gelir düzeyi, aile tipi incelenen konular arasındadır. Benzer çalışmalar farklı çalışma gruplarına veya uygulanan bölgeye göre farklılıklar göstermektedir. Bununla birlikte aile internet tutumu ve siber mağduriyet arasındaki ilişkiye yönelik çalışmalar oldukça sınırlı sayıdadır.

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeline, araştırmanın evreni ve örnekleme, veri toplama araç ve/veya tekniklerine, verilerin toplanmasına ve verilerin çözümlenmesine yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmanın amacı ortaokul öğrencilerinin aile internet tutumu ile öğrencilerin siber mağdur olma durumları arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden biri olan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel model, iki veya daha çok değişken arasında birlikte değişimin varlığını veya değişimin derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir (Karasar, 2011).

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Bu araştırmanın evrenini Konya ilinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ortaokullarda öğrenim gören tüm öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini Konya ili merkezinde bulunan ve kolay ulaşılabilir okullar arasından rastgele seçilen 6 ortaokulda (Adnan Hadiye Sürmegöz Ortaokulu, Hamidiye İmam Hatip Ortaokulu, Mareşal Mustafa Kemal Ortaokulu, Mehmet Ali Atiker İmam Hatip Ortaokulu, Meram Vali Necati Ortaokulu, Zafer Ortaokulu) 2020-2021 öğretim yılının ikinci döneminde öğrenim gören gönüllü 5. 6. 7. ve 8. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklem grubuna uygulanan “Kişisel Bilgi Formu” ile elde edilen veriler; grubun genel özellikleri, frekans ve yüzde dağılımları şeklinde Tablo 3.1'de verilmiştir.

Tablo 3.1. Katılımcılara ait demografik bilgiler (N=684).

Özellik	Kategori	n	%
Cinsiyet	Kız	379	55,4
	Erkek	305	44,6
Sınıf Düzeyi	5. Sınıf	136	19,9
	6. Sınıf	126	18,4
	7. Sınıf	80	11,7
	8. Sınıf	342	50,0
Not Ortalaması	0 – 49,99 Puan	7	1,0
	50 – 59,99 Puan	17	2,5
	60 – 69,99 Puan	31	4,5
	70 – 84,99 Puan	151	22,1
	85 – 100 Puan	478	69,99
Anne Eğitim Düzeyi	İlkokul	208	30,4
	Ortaokul	137	20,0
	Lise	197	28,8
	Üniversite	142	20,8
Baba Eğitim Düzeyi	İlkokul	130	19,0
	Ortaokul	103	15,1
	Lise	213	31,1
	Üniversite	238	34,8
Öğrenim Görülen Okul Türü	Ortaokul	634	92,7
	İmam Hatip Ortaokulu	50	7,3

Tablo 3.1’de verilen MEB’e bağlı ortaokullarda öğrenim gören 684 öğrencilere ait kişisel bilgilere göre öğrencilerin 379’unu (%55,4) kızlar ve 305’ini (%44,6) erkekler oluşturmaktadır. Bireylerin 136’sı (%19,9) 5. Sınıf, 126’sı (%18,4) 6. Sınıf, 80’i (%11,7) 7. Sınıf, 342’si (%50,0) 8. sınıf öğrencisidir. Öğrencilerin 7’si (%1,0) 0-49,99 puanlık not ortalamasına, 17’si (%2,5) 50-59,99 puanlık not ortalamasına, 31’i (%4,5) 60-69,99 puanlık not ortalamasına, 151’i (%22,1) 70-84,99 puanlık not ortalamasına, 478’i (%69,99) 85-100 puanlık not ortalamasına sahiptir. Öğrencilerin annelerinin 208’i (30,4) ilkokul, 137’si (%20,0) ortaokul, 197’si (%28,8) lise, 142’si (%20,8) üniversite mezunu; babalarının 130’u (%19,0) ilkokul, 103’ü (%15,1) ortaokul, 213’ü (%31,1) lise, 238’i (%34,8) üniversite mezunudur. Öğrencilerin 634’ü (%92,7) ortaokulda, 50’si (%7,3) imam hatip ortaokulunda okumaktadır.

3.3. Veri Toplama Araç ve/veya Teknikleri

Araştırmada verilerin toplanması amacıyla gönüllü öğrencilerden “Demografik Bilgi Formunu” doldurmaları istenmiş, öğrencilere “Siber Mağduriyet” ve “İnternet Aile Tutumu” ölçekleri uygulanmıştır.

- a) Kişisel Bilgi Formu: Kişisel bilgi formu araştırmaya katılan öğrencileri daha iyi tanımaya yöneliktir. Ergenlere ait demografik bilgilerle ilgili sorulardan oluşmaktadır. Araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formunda cinsiyet, sınıf düzeyi, not ortalaması, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, öğrenim görülen okul türü nedir soruları yer almaktadır.
- b) Siber Mağduriyet Ölçeği: Arıcak, Tanrıkulu ve Kınay (2012) tarafından geliştirilmiştir. Siber zorbalığa maruz kalan öğrencilerin tespitinin sağlanması ve hangi yollarla mağduriyet yaşandığının tespit edilmesi amacıyla kullanılabilir. Ölçek toplam 24 maddeden oluşmakta ve her madde “Evet” ya da “Hayır” şeklinde yanıtlanmaktadır. Ölçekten elde edilen en düşük puan 24, en yüksek puan 48 olmaktadır. Puanların yükselmesi siber mağduriyetin arttığına işaret etmektedir. Ölçek tek faktörlüdür. Bu tek faktör toplam varyansın %30,17’sini oluşturmaktadır. Madde faktör yükleri .43 ile .67 arasında değişmektedir. Cronbach alfa katsayısı .89, test-tekrar test korelasyonu ise .75’tir. Elde edilen değerlerden ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu yargısına varılmıştır.
- c) İnternet Aile Tutum Ölçeği: Öğrencilerin ailelerinin internet kullanımına karşı tutumunu belirlemek amacıyla van Rooij ve van den Eijden (2007) tarafından geliştirilen ölçek, Ayas ve Horzum (2013) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek 25 madde içeren iki faktörden oluşmaktadır. Ölçeğin aile kontrolü faktörü 11 ve aile yakınlığı faktörü 14 maddeden oluşmaktadır. Açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri ile uyarlanan ölçeğin orijinal ölçeğin yapısına uygun olup olmadığına bakılmıştır. Çalışmada elde edilen bulgular ölçeğin psikometrik özellikler açısından kabul edilebilir olduğunu göstermiştir. Ölçek iki farklı şekilde kullanılabilir. Katılımcılar ölçeğin aile kontrolü boyutundan 11-55 arasında, aile yakınlığı boyutundan 14-70 arasında puan alabilmektedir. Ayrıca aile kontrolü ve yakınlığı boyutlarında yer alan maddelerden her katılımcı için 1-5 arasında puan elde edilerek de hesaplanabilmektedir. Bu puanlardan 3’ün altında olanlar düşük, diğerleri yüksek

olarak ele alınmaktadır. Bu durumda düşük/yüksek aile kontrolü ve düşük/yüksek aile yakınlığı olmak üzere 2x2'lik bir yapı oluşmaktadır. Ölçek sonucunda *İhmalkâr*, *Otoriter*, *Müsamahakâr* ve *Demokratik* tutumlar belirlenebilmektedir. Aile yakınlığı boyutuna ait maddelerin Cronbach alfa değeri .90'dır. Aile kontrolü boyutuna ait maddelerin Cronbach alfa değeri .78'dir. Elde edilen değerlerden ölçeğin güvenilir olduğu yargısına varılmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırma kapsamında uygulanan ölçekler Covid-19 pandemisi dönemi normal yaşama kademeli geçiş sürecinde çevrim içi ve yüz yüze ortamda uygulanmıştır. Google Formlarda oluşturulan “Demografik Bilgi Formu”, “Siber Mağduriyet” ve “İnternet Aile Tutumu” ölçeklerinin bağlantı linki ortaokul 5. 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerine mesajlaşma uygulamaları aracılığıyla gönderilerek gönüllü öğrencilerin katılımı istenmiştir. Veriler anketlere gönüllü olarak katılan öğrencilerden toplanmıştır. Ayrıca veriler, mesajlaşma uygulamaları aracılığıyla ulaşılamayan gönüllü öğrencilerden yüz yüze görüşülerek formlar aracılığıyla toplanmıştır.

3.5. Verilerin Çözümlemesi

Verilerin toplanmasında bir adet Kişisel Bilgi Formu, iki adet ölçek kullanılmıştır. Yapılan çalışmaya ortaokul 5. 6. 7. ve 8. sınıfta öğrenim gören 685 öğrenci katılmıştır. Bu öğrencilerden 1'i Siber Mağduriyet Ölçeği'nde bulunan pek çok maddeye yanıt vermediği için araştırma kapsamından çıkarılmış böylece istatistiksel analizlerin doğal olmayan bir şekilde sapmasının önüne geçilmiştir. Ölçeklere ait frekans analizlerinde İnternet Aile Tutum Ölçeği'nde bulunan bazı verilerde eksiklik olduğu görülmüştür. 3 farklı öğrenciye ait 3 farklı maddede bulunan birer eksik değer için kayıp veri analizi yapılmıştır. Kayıp veri analizi sonucunda boş bırakılan cevapların sistematik bir şekilde dağılıp dağılmadığına bakılmış EM Means tablosuna ait Sig = ,625 anlamlılık değerine bakıldığında bu değer 0,05'ten büyük olmasından dolayı kayıp verilere atama yapılabileceği görülmüştür ve kayıp verilere serinin ortalaması metodu ile değer ataması yapılmıştır.

Araştırma için elde edilecek verilerin çözümlenmesi bilgisayar ortamında istatistiksel programlar ile çeşitli analizler uygulanarak yapılmıştır. Tanımlayıcı istatistiklerin çözümlenmesinde verilerin frekans, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma, mod, en düşük ve en yüksek değerlerinden faydalanılmıştır. Yapılan tüm analiz sonuçları p=.05 düzeyinde anlamlılık derecesine göre test edilmiştir.

Araştırma problemlerinin incelenmesinde kullanılacak istatistiksel yöntemleri belirlemek amacıyla Siber Mağduriyet Ölçeğinden elde edilen puanların normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu çalışmada veri dağılımının normalliğini test etmek için Kolmogorov-Smirnov (K-S) Testi kullanılmıştır. Kolmogorov-Smirnov grup büyüklüğünün 50'den büyük olması durumunda puanların normalliğe uygunluğunu incelemeye kullanılan testtir. Çarpıklık katsayısının (ÇK) "0" olması, ortalamaya göre tam simetrik dağılımı, 0'dan küçük çıkması negatif (sola), 0'dan büyük çıkması ise pozitif (sağa) çarpıklığı gösterir. Analizlerde temel olan, puanların normalden aşırı sapma göstermemesidir. ÇK, ± 1 sınırları içinde kalıyorsa puanların normal dağılımdan önemli bir sapma göstermediği şeklinde yorumlanabilir (Büyüköztürk, 2020). Uygulanan test sonucunda siber mağduriyete ilişkin puanların normallik dağılımları incelendiğinde p değeri 0,00 olarak bulunmuştur. Bu sonuç verilerin normal dağılım özelliği taşımadığını ($p < .05$ ve Çarpıklık Katsayısı ± 1 sınırları dışında) göstermektedir. Elde edilen veriler normal dağılım göstermediği için analizlerde parametrik olmayan testler kullanılmıştır.

Araştırmada internet aile tutumları ve ortaokul öğrencilerinin bireysel özellikleri arasındaki farkın anlamlılığı "kay-kare testi" yöntemi ile analiz edilmiştir. İki sınıflamalı (kategorik) değişken arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını test etmede kay kare testi kullanılmaktadır (Büyüköztürk, 2020). Çeşitli sorulara verilen cevaplar arasında ya da herhangi bir soruya ait cevaplarla (davranış, görüş vb.) soruyu cevaplayanların kişisel özellikleri (demografik özellikleri) arasında bir ilişki olup olmadığı test edilmek istendiğinde kay-kare testi kullanılabilir. Kay kare testi gerçekte, iki sınıflamalı değişkenin düzeylerine (sıra sayısı X sütun sayısı) göre oluşan gözlemlerde gözlenen sayılarla-değerlerle, beklenen sayılar-değerlerin birbirinden anlamlı bir şekilde farklılık gösterip göstermediğini test eder. Kay-kare testinde; serbestlik derecesinin birden büyük ($sd > 1$) olduğu durumda, beklenen değeri 5'ten küçük gözlem sayısı %20'yi aşıyorsa ve araştırmacının denek sayısını artırması imkansız ya da güç ise çözüm için ilgili sıra ya da sütunun düzeylerinde (beklenen değerin düşük olduğu sıra/sütun düzeyleri) mantıklı ise birleştirme yapılır (Büyüköztürk, 2020). Bu çalışmada beklenen değeri 5'ten küçük gözlem sayısının %20'yi aştığı durumlarda birleştirme tekniği uygulanmıştır. Bu çalışmada aile internet tutumu ve not ortalaması ile aile internet tutumu ve anne eğitim düzeyi arasında anlamlı farklılığın incelenmesinde beklenen değeri 5'ten küçük gözlem sayısının %20'yi aştığı görüldüğünden birleştirme tekniği kullanılmıştır; bunlarla beraber eğitim düzeyi karşılaştırmalarında standartlaşma sağlamak için aile internet tutumu ve

baba eğitim düzeyi arasındaki anlamlı farklılığın incelenmesinde baba eğitim düzeyi değişkenlerine de birleştirme tekniği uygulanmıştır.

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

Bu bölümde, araştırma doğrultusunda örneklem grubundan toplanan verilerin çözümlenmesi ile elde edilen sonuçların tabloları, yorumları ile sunulmuştur.

4.1. Ortaokul Öğrencilerine Göre Algılanan Aile İnternet Tutumları

Bu bölümde ortaokul öğrencilerinin İnternet Aile Tutumu Ölçeğine verdikleri yanıtlar Tablo 4.1’de ve elde edilen veriler doğrultusunda internet aile tutumuna ilişkin dağılım grafiği Grafik 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1. Ortaokul öğrencilerinin İnternet Aile Tutumu Ölçeğine verdikleri yanıtların değerlendirilmesi.

	Hiç Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katlıyorum		Tamamen Katlıyorum		\bar{X}	SS
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>F</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%		
Madde 1	143	20,9	141	20,6	197	28,8	95	13,9	108	15,8	2,83	1,337
Madde 2	159	23,2	156	22,8	152	22,2	108	15,8	109	15,9	2,78	1,382
Madde 3	105	15,4	71	10,4	109	15,9	157	23,0	242	35,4	3,53	1,445
Madde 4	265	38,7	117	17,1	75	11,0	64	9,4	163	23,8	2,62	1,622
Madde 5	155	22,7	60	8,8	65	9,5	95	13,9	309	45,2	3,50	1,641
Madde 6	262	38,3	145	21,2	87	12,7	60	8,8	130	19,0	2,49	1,528
Madde 7	109	15,9	56	8,2	107	15,6	137	20,0	275	40,2	3,60	1,472
Madde 8	120	17,5	111	16,2	141	20,6	115	16,8	197	28,8	3,23	1,461
Madde 9	176	25,7	134	19,6	113	16,5	88	12,9	173	25,3	2,92	1,537
Madde 10	242	35,4	139	20,3	96	14,0	87	12,7	120	17,5	2,57	1,504
Madde 11	145	21,2	103	15,1	94	13,7	109	15,9	233	34,1	3,27	1,566
Madde 12	159	23,2	97	14,2	104	15,2	109	15,9	215	31,4	3,18	1,568
Madde 13	81	11,8	77	11,3	98	14,3	147	21,5	281	41,1	3,69	1,405
Madde 14	105	15,4	79	11,5	109	15,9	128	18,7	263	38,5	3,53	1,474
Madde 15	120	17,5	75	11,0	112	16,4	147	21,5	230	33,6	3,43	1,481
Madde 16	110	16,1	73	10,7	104	15,2	111	16,2	286	41,8	3,57	1,504
Madde 17	92	13,5	77	11,3	84	12,3	149	21,8	282	41,2	3,66	1,444
Madde 18	52	7,6	55	8,0	66	9,6	137	20,0	374	54,7	4,06	1,284
Madde 19	83	12,1	43	6,3	86	12,6	146	21,3	326	47,7	3,86	1,389
Madde 20	52	7,6	33	4,8	57	8,3	129	18,9	413	60,4	4,20	1,236
Madde 21	56	8,2	44	6,4	66	9,6	155	22,7	363	53,1	4,06	1,273
Madde 22	57	8,3	44	6,4	65	9,5	116	17,0	402	58,8	4,11	1,296
Madde 23	102	14,9	71	10,4	133	19,4	116	17,0	262	38,3	3,53	1,456
Madde 24	94	13,7	56	8,2	67	9,8	143	20,9	324	47,4	3,80	1,449
Madde 25	90	13,2	76	11,1	81	11,8	129	18,9	308	45,0	3,71	1,456
Toplam	3134	18,33	2133	12,47	2468	14,43	2977	17,41	6388	37,36	3,43	

Ortaokul öğrencilerinin Tablo 4.1’de yer alan İnternet Aile Tutumu ölçeğine verdikleri yanıtların değerlendirilmesi:

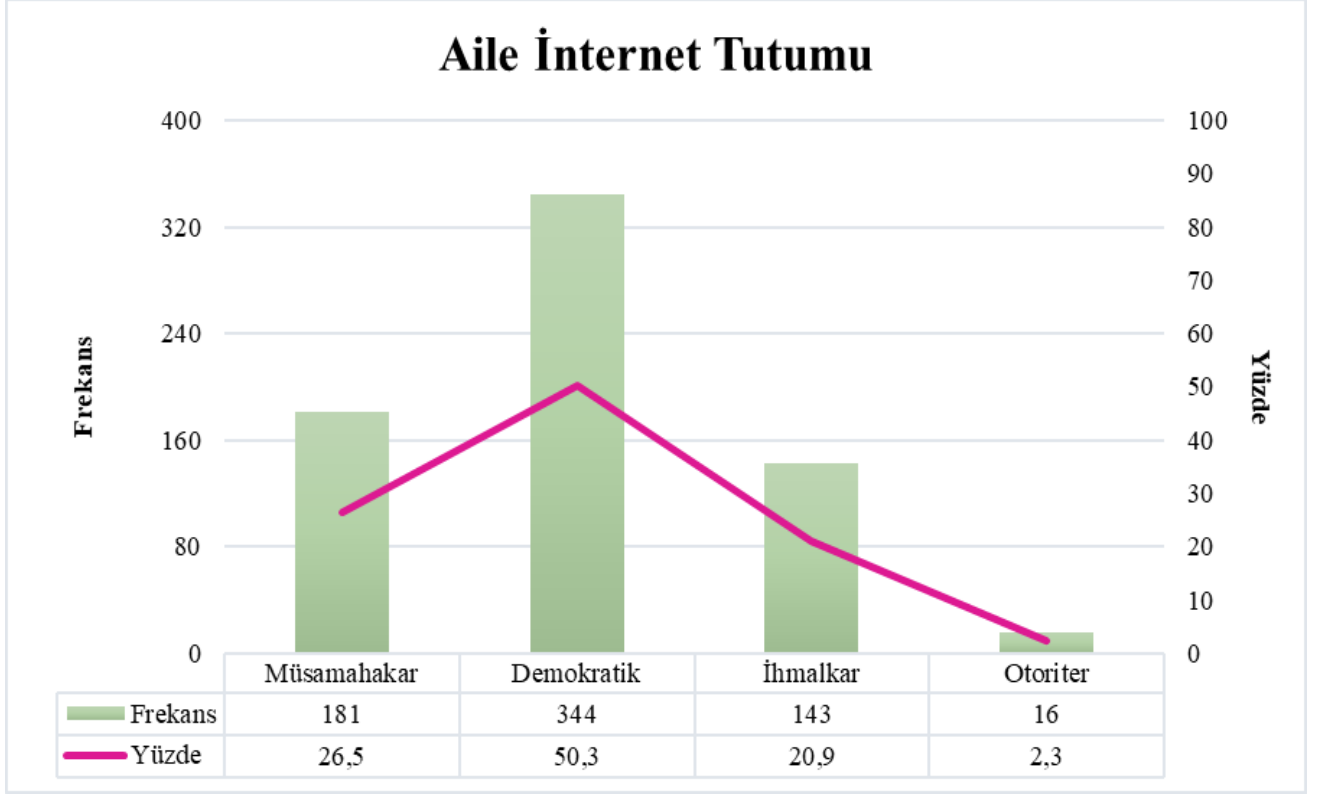
Katılımcılar tarafından en fazla işaretlenen seçenek “Tamamen Katılıyorum” (%37,36) olmuştur; bunu sırasıyla “Hiç Katılmıyorum” (%18,33), “Katılıyorum” (%17,41), “Kararsızım” (%14,43) seçenekleri takip ederken öğrenciler tarafından en az işaretlenen seçenek “Katılmıyorum” (%12,47) olmuştur.

Öğrencilerin en fazla (%38,7) “**Hiç Katılmıyorum**” yanıtını verdiği madde 4. maddedir. Madde 4 “Ailem, internette belirli sitelere girmemi engellemek için özel yazılımlar kullanır.” şeklindedir. Bu madde standart sapmanın en yüksek olduğu ikinci maddedir. En yüksek (1,641) standart sapmaya sahip olan “Ailem, uygunsuz sitelere girdiğimde internet erişimimi durdurur.” ifadesi madde 5’te yer almaktadır.

Öğrencilerin en fazla (%22,8) “**Katılmıyorum**” yanıtını verdiği madde 2. maddedir. Madde 2 “Ailem, internet kullanırken beni izler.” şeklindedir. Öğrencilerin en fazla (%28,8) “**Kararsızım**” yanıtını verdiği madde 1. maddedir. Madde 1 “Ailem, internet kullanırken benim yanımda bulunur.” şeklindedir. Öğrencilerin çoğunluğunun (%23,0) “**Katılıyorum**” yanıtını verdiği madde 3. maddedir. Madde 3 “Ailem, internette ne yaptığımı kontrol eder.” şeklindedir.

Öğrencilerin en fazla “**Tamamen Katılıyorum**” yanıtını verdiği madde % 60,4’le 20. maddedir. Ölçekte yer alan madde 20 “İnternet kullanırken teknik bir problemle karşılaştığımda ailem bana yardımcı olur.” şeklindedir. Bu maddeye verilen yanıtları %18,9 ile “Katılmıyorum” cevabı takip etmektedir. Bu madde standart sapmanın en düşük olduğu maddedir.

Grafik 4.1. Aile İnternet Tutumu Ölçeğine ait dağılım grafiği.

Grafik 4.1 incelendiğinde ölçekten elde edilen verilerde internet kullanımı ile ilgili en yüksek aile internet tutumu 344 kişi (%50,3) ile demokratik aile tutumu olarak görülmektedir. Bunu sırasıyla 181 kişi (%26,5) ile müsamahakar aile tutumu, 143 kişi (%20,9) ile ihmalkar aile tutumu takip etmektedir. En düşük aile internet tutumu 16 kişi (%2,3) ile otoriter aile tutumu olarak görülmektedir.

4.2. Ortaokul Öğrencilerine Göre Algılanan Aile İnternet Tutumlarının Bireysel Özelliklere Göre Farklılaşma Durumları

Bu bölümde aile internet tutumlarının cinsiyete, sınıf düzeyine, not ortalamasına, anne eğitim düzeyine, baba eğitim düzeyine ve öğrenim görülen okul türüne göre farklılaşma durumlarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

4.2.1. Aile internet tutumlarının cinsiyet açısından farklılaşma durumu

Bu çalışmada, ortaokul öğrencilerinin algılanan aile internet tutumlarının öğrencilerin cinsiyetine göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. İki sınıflamalı (kategorik) değişken arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını test etmek amacıyla elde edilen verilere, parametrik olmayan istatistiklerden iki değişken için kay-kare testi uygulanmıştır. Analiz sonucunda elde edilen istatistiksel çıktılar Tablo 4.2’de verilmiştir.

Tablo 4.2. Aile internet tutumlarının cinsiyete göre Kay-Kare Testi sonucu.

		TUTUM									
		Müsamahakar		Demokratik		İhmalkar*		Otoriter		Toplam	
		<i>f</i>	%	<i>F</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Cinsiyet	Kız	108	28,5	204	53,8	58	15,3	9	2,4	379	100,0
	Erkek	73	23,9	140	45,9	85	27,9	7	2,3	305	100,0
Genel		181	26,5	344	50,3	143	20,9	16	2,3	684	100,0

$$X^2=16,20; sd=3; p=,001$$

Tablo 4.2, ortaokul öğrencilerinin cinsiyetleri ile algılanan aile internet tutumları arasında anlamlı farklılık olduğunu göstermektedir ($X^2 (sd=3, n=684)=16,20; p<.05$). Veriler incelendiğinde, müsamahakar aile internet tutumuna sahip kız öğrencilerin sayısı 108 (%28,5) iken bu sayının erkek öğrencilerde 73'e (%23,9) düştüğü; demokratik aile internet tutumuna sahip kız öğrencilerin sayısı 204 (%53,8) iken bu sayının erkek öğrencilerde 140'a (%45,9) düştüğü; ihmalkar aile internet tutumuna sahip kız öğrencilerin sayısı 58 (%15,3) iken bu sayının erkek öğrencilerde 85'e (%27,9) ulaştığı; otoriter aile internet tutumuna sahip kız öğrencilerin sayısı 9 (%2,4) iken bu sayının erkek öğrencilerde 7 (%2,3) olduğu görülmektedir.

Ortaokul öğrencilerinin aile internet tutumları incelendiğinde, kız öğrencilerde %53,8; erkek öğrencilerde %45,9 oranla baskın aile internet tutumunun demokratik tutum olduğu; kız öğrencilerde %2,4; erkek öğrencilerde %2,3 oranla en az algılanan aile internet tutumunun ise otoriter tutum olduğu görülmektedir.

Tablo 4.2 incelendiğinde, müsamahakar, demokratik, otoriter aile internet tutumuna sahip kız öğrencilerin oranı erkek öğrencilerin oranından fazla iken bu durumun yalnızca ihmalkar aile internet tutumunda tam tersi olduğu görülmektedir. Ayrıca kız ve erkek öğrenciler arasında en fazla oran farkının (%12,6) ihmalkar aile internet tutumunda olduğu görülmektedir.

4.2.2. Aile internet tutumlarının sınıf düzeyi açısından farklılaşma durumu

Bu çalışmada, ortaokul öğrencilerinin algılanan aile internet tutumlarının öğrencilerin sınıf düzeyine göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. İki sınıflı (kategorik) değişken arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını test etmek amacıyla elde edilen verilere, parametrik olmayan istatistiklerden iki değişken için kay-kare testi uygulanmıştır. Analiz sonucunda elde edilen istatistiksel çıktılar Tablo 4.3'te verilmiştir.

Tablo 4.3. Aile internet tutumlarının sınıf düzeyine göre kay-kare testi sonucu.

		TUTUM									
		Müsamahakar*		Demokratik*		İhmalkar		Otoriter		Toplam	
		<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Sınıf Düzeyi	5. Sınıf	16	11,8	108	79,4	9	6,6	3	2,2	136	100,0
	6. Sınıf	24	19,0	80	63,5	20	15,9	2	1,6	126	100,0
	7. Sınıf	17	21,3	50	62,5	10	12,5	3	3,8	80	100,0
	8. Sınıf	124	36,3	106	31,0	104	30,4	8	2,3	342	100,0
Genel		181	26,5	344	50,3	143	20,9	16	2,3	684	100,0

$$X^2=115,21; sd=9; p=,000$$

Tablo 4.3, ortaokul öğrencilerinin sınıf düzeyleri ile algılanan aile internet tutumları arasında anlamlı farklılık olduğunu göstermektedir (X^2 (sd=9, n=684)=115,213; $p<.05$). Veriler incelendiğinde, müsamahakar aile internet tutumuna ait en düşük oranının 5. Sınıf öğrencilerinde (%11,8) olduğu, bunu sırasıyla 6. Sınıf (%19,0), 7. Sınıf (%21,3) ve 8. Sınıf (%36,3) öğrencilerinin takip ettiği görülmektedir. Bu bulgu sınıf düzeyi arttıkça algılanan müsamahakar aile internet tutumu oranının arttığını göstermektedir.

Veriler incelendiğinde, demokratik aile internet tutumuna ait en düşük oranının 8. Sınıf öğrencilerinde (%31,0) olduğu, bunu sırasıyla 7. Sınıf (%62,5), 6. Sınıf (%63,5) ve 5. Sınıf (%79,4) öğrencilerinin takip ettiği görülmektedir. Bu bulgu sınıf düzeyi arttıkça algılanan demokratik aile internet tutumu oranının azaldığını göstermektedir.

Veriler incelendiğinde, ihmalkar aile internet tutumuna ait en düşük oranının 5. Sınıf öğrencilerinde (%6,6) olduğu, bunu sırasıyla 7. Sınıf (%15,9), 6. Sınıf (%12,5) ve 8. Sınıf (%30,4) öğrencilerinin takip ettiği görülmektedir. Veriler incelendiğinde, otoriter aile internet tutumuna ait en düşük oranının 6. Sınıf öğrencilerinde (%1,6) olduğu, bunu sırasıyla 5. Sınıf (%2,2), 8. Sınıf (%2,3) ve 7. Sınıf (%3,8) öğrencilerinin takip ettiği görülmektedir.

4.2.3. Aile internet tutumlarının not ortalaması açısından farklılaşma durumu

Bu çalışmada, ortaokul öğrencilerinin algılanan aile internet tutumlarının öğrencilerin not ortalamasına göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. İki sınıflı (kategorik) değişken arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını test etmek amacıyla elde edilen verilere, parametrik olmayan istatistiklerden iki değişken için kay-kare testi uygulanmıştır. Test sonucunda beklenen değeri 5'ten küçük gözenek sayısının %20'yi aştığı durum ile karşılaşıldığından birleştirme tekniği uygulanmıştır. Bu bağlamda not ortalaması 0-49,99 puan, 50-59,99 puan ve 60-69,99 puan olan öğrencilerin verileri birleştirilerek 5 olan kategori sayısı

3'e düşürülmüştür. Birleştirme tekniği uygulanırken Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği dikkate alınmıştır:

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'ne göre öğrenci davranışlarının değerlendirilmesi bölümü, ödülle ve ödüllerin verilmesine ilişkin maddeye göre; ilkokul 4 üncü sınıf ile ortaokul ve imam-hatip ortaokullarının bütün sınıflarında puan ortalaması Türkçe dersinden 55.00, diğer derslerin her birinden 45.00 puandan aşağı olmamak şartı ile tüm derslerin dönem ağırlıklı puan ortalaması 70.00-84.99 olanlar "Teşekkür", 85.00 puan ve yukarı olanlar "Takdir" belgesi ile ödüllendirilir (MEB, 2014).

Analiz sonucunda elde edilen istatistiksel çıktılar Tablo 4.4'te verilmiştir.

Tablo 4.4. Aile internet tutumlarının not ortalamasına göre Kay-Kare Testi sonucu.

		TUTUM										
		Alınan Belge	Müşamahakar		Demokratik		İhmalkar		Otoriter		Toplam	
			<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Not Ortalaması	0-69,99 Puan	Yok	13	23,6	29	52,7	12	21,8	1	1,8	55	100
	70-84,99 Puan	Teşekkür	38	25,2	72	47,7	36	23,8	5	3,3	151	100
	85-100 Puan	Takdir	130	27,2	243	50,8	95	19,9	10	2,1	478	100
Genel			181	26,5	344	50,3	143	20,9	16	2,3	684	100

$$X^2=2,343; sd=6; p=,886$$

Tablo 4.4, ortaokul öğrencilerinin not ortalamaları ile algılanan aile internet tutumları arasında anlamlı farklılık olmadığını göstermektedir (X^2 (sd=6, n=684)=2,343; $p>.05$). Veriler incelendiğinde, müşamahakar aile internet tutumuna ait en düşük orana sahip olanların belge alamayan öğrenciler (%23,6) olduğu, bunu sırasıyla teşekkür belgesi öğrenciler (%25,2) ve takdir belgesi (%27,2) alan öğrencilerin takip ettiği görülmektedir. Bu bulgu not ortalaması arttıkça algılanan müşamahakar aile internet tutumu oranının arttığını göstermektedir.

Veriler incelendiğinde, demokratik aile internet tutumuna ait en düşük orana sahip olanların teşekkür belgesi alan öğrenciler (%47,7) olduğu, bunu sırasıyla takdir belgesi alan (%50,8) ve belge alamayan öğrencilerin (%52,7) takip ettiği görülmektedir. Veriler incelendiğinde, ihmalkar aile internet tutumuna ait en düşük orana sahip olanların takdir belgesi alan öğrenciler (%19,9) olduğu, bunu sırasıyla belge alamayan öğrencilerin (%21,8) ve teşekkür belgesi alan öğrencilerin (%23,8) takip ettiği görülmektedir. Veriler incelendiğinde, otoriter aile internet tutumuna ait en düşük orana sahip olanların belge alamayan öğrenciler

(%1,8) olduğu, bunu sırasıyla takdir belgesi (%2,1) ve teşekkür belgesi (%3,3) alan öğrencilerin takip ettiği görülmektedir.

4.2.4. Aile internet tutumlarının anne eğitim düzeyi açısından farklılaşma durumu

Bu çalışmada, ortaokul öğrencilerinin algılanan aile internet tutumlarının öğrencilerin anne eğitim düzeyine göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. İki sınıflı (kategorik) değişken arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını test etmek amacıyla elde edilen verilere, parametrik olmayan istatistiklerden iki değişken için kay-kare testi uygulanmıştır. Test sonucunda beklenen değeri 5'ten küçük gözenek sayısının %20'yi aştığı durum ile karşılaşıldığından birleştirme tekniği uygulanmıştır. Bu bağlamda anne eğitim düzeyi değişkenindeki ilköğretim (ilköğretim birinci kademe) ile ortaokul (ilköğretim ikinci kademe) düzeyi birleştirilmiş ve ilköğretim düzeyi olarak tanımlanmıştır. Analiz sonucunda elde edilen istatistiksel çıktılar Tablo 4.5'te verilmiştir.

Tablo 4.5. Aile internet tutumlarının anne eğitim düzeyine göre Kay-Kare Testi sonucu.

		TUTUM									
		Müsamahakar*		Demokratik		İhmalkar		Otoriter		Toplam	
		<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>F</i>	%
Anne Eğitim Düzeyi	İlköğretim	85	24,6	194	56,2	58	16,8	8	2,3	345	100,0
	Lise	50	25,4	87	44,2	52	26,4	8	4,1	197	100,0
	Üniversite	46	32,4	63	44,4	33	23,2	0	0,0	142	100,0
Genel		181	26,5	344	50,3	143	20,9	16	2,3	684	100,0

$$X^2=19,088; sd=6; p=,004$$

Tablo 4.5, ortaokul öğrencilerinin anne eğitim düzeyleri ile algılanan aile internet tutumları arasında anlamlı farklılık olduğunu göstermektedir (X^2 (sd=6, n=684)=19,088; $p<.05$). Veriler incelendiğinde, müsamahakar aile internet tutumuna ait en düşük oranın %24,4 ile anne eğitim düzeyi ilköğretim olan öğrencilerde olduğu, anne eğitim düzeyi lise olan öğrencilerde bu oranın %25,4'e; anne eğitim düzeyi üniversite olan öğrencilerde ise bu oranın %32,4'e çıktığı görülmektedir. Bu bulgu anne eğitim düzeyi arttıkça algılanan müsamahakar aile internet tutumu oranının arttığını göstermektedir.

Tablo 4.5 verileri incelendiğinde demokratik aile internet tutumuna ait en düşük oranın %44,2 ile anne eğitim düzeyi lise olan öğrencilerde olduğu ve anne eğitim düzeyi üniversite olan öğrencilerde bu oranın %44,4 olduğu; anne eğitim düzeyi ilköğretim olan öğrencilerde ise bu oranın %56,2'ye çıktığı görülmektedir. Elde edilen verilere göre ihmalkar aile internet tutumuna ait en düşük oran %16,8 ile anne eğitim düzeyi ilköğretim olan öğrencilerde olduğu

ve anne eğitim düzeyi üniversite olan öğrencilerde bu oranın %23,2'ye; anne eğitim düzeyi lise olan öğrencilerde ise bu oranın %26,4'e çıktığı görülmektedir. Veriler incelendiğinde, otoriter aile internet tutumuna ait anne eğitim düzeyi üniversite olan öğrenci verisi yoktur, anne eğitim düzeyi ilköğretim olan öğrencilerde bu oran %2,3 ve anne eğitim düzeyi lise olan öğrencilerde ise bu oran %4,1 olarak görülmektedir.

4.2.5. Aile internet tutumlarının baba eğitim düzeyi açısından farklılaşma durumu

Bu çalışmada, ortaokul öğrencilerinin algılanan aile internet tutumlarının öğrencilerin baba eğitim düzeyine göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. İki sınıflı (kategorik) değişken arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını test etmek amacıyla elde edilen verilere, parametrik olmayan istatistiklerden iki değişken için kay-kare testi uygulanmıştır. Analiz sonucunda elde edilen istatistiksel çıktılar Tablo 4.6'da verilmiştir.

Tablo 4.6. Aile internet tutumlarının baba eğitim düzeyine göre Kay-Kare Testi sonucu.

		TUTUM									
		Müsamahakar		Demokratik		İhmalkar		Otoriter		Toplam	
		<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>F</i>	%
Baba Eğitim Düzeyi	İlköğretim	58	24,9	131	56,2	41	17,6	3	1,3	233	100,0
	Lise	64	30,0	94	44,1	49	23,0	6	2,8	213	100,0
	Üniversite	59	24,8	119	50,0	53	22,3	7	2,9	238	100,0
Genel		181	26,5	344	50,3	143	20,9	16	2,3	684	100,0

$$X^2=8,303; sd=6; p=,217$$

Tablo 4.6, ortaokul öğrencilerinin baba eğitim düzeyleri ile algılanan aile internet tutumları arasında anlamlı farklılık olmadığını göstermektedir (X^2 (sd=6, n=684)=8,303; $p>.05$). Veriler incelendiğinde, müsamahakar aile internet tutumuna ait en düşük baba eğitim düzeyi oranının üniversite (%24,8) olduğu, bunu sırasıyla ilköğretim (%24,9) ve lise (%30,0) eğitim düzeyinin takip ettiği görülmektedir. Veriler incelendiğinde, demokratik aile internet tutumuna ait en düşük baba eğitim düzeyi oranının lise (%44,1) olduğu, bunu sırasıyla üniversite (%50,0) ve ilkokul (%64,6) eğitim düzeyinin takip ettiği görülmektedir. Veriler incelendiğinde, ihmalkar aile internet tutumuna ait en düşük baba eğitim düzeyi oranının ilköğretim (%17,6) olduğu, üniversite (%22,3) ve lise (%23,0) eğitim düzeyinin takip ettiği görülmektedir. Veriler incelendiğinde, otoriter aile internet tutumuna ait en düşük baba eğitim düzeyi oranının ilköğretim (%2,3) olduğu, bunu sırasıyla lise (%2,8) ve üniversite (%2,9) eğitim düzeyinin takip ettiği görülmektedir.

4.2.6. Aile internet tutumlarının okul türü açısından farklılaşma durumu

Bu çalışmada, ortaokul öğrencilerinin algılanan aile internet tutumlarının öğrencilerin eğitim gördüğü okul türüne göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. İki sınıflı (kategorik) değişken arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını test etmek amacıyla elde edilen verilere, parametrik olmayan istatistiklerden iki değişken için kay-kare testi uygulanmıştır. Analiz sonucunda elde edilen istatistiksel çıktılar Tablo 4.7’de verilmiştir.

Tablo 4.7. Aile internet tutumlarının okul türüne göre Kay-Kare Testi sonucu.

		TUTUM									
		Müsamahakar		Demokratik		İhmalkar		Otoriter*		Toplam	
		<i>f</i>	%	<i>F</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>F</i>	%
Okul Türü	Ortaokul	169	26,7	320	50,5	135	21,3	10	1,6	634	100,0
	İmam Hatip Ortaokulu	12	24,0	24	48,0	8	16,0	6	12,0	50	100,0
Genel		181	26,5	344	50,3	143	20,9	16	2,3	684	100,0

$$X^2=22,32; sd=3; p=,000$$

Tablo 4.7, ortaokul öğrencilerinin baba eğitim düzeyleri ile algılanan aile internet tutumları arasında anlamlı farklılık olduğunu göstermektedir (X^2 (sd=9, n=684)=19,58; $p<.05$). Veriler incelendiğinde, müsamahakar aile internet tutumuna sahip ortaokul öğrencilerinin oranı %28,5 iken bu oranın imam hatip ortaokulu öğrencilerinde %24,0’e düştüğü; demokratik aile internet tutumuna sahip ortaokul öğrencilerinin oranı %50,5 iken bu oranın imam hatip ortaokulu öğrencilerinde %48,0’e düştüğü; ihmalkar aile internet tutumuna sahip ortaokul öğrencilerinin oranı %21,3 iken bu oranın imam hatip ortaokulu öğrencilerinde %16,0’ya düştüğü; otoriter aile internet tutumuna sahip ortaokul öğrencilerinin oranı %1,6 iken bu oranın imam hatip ortaokulu öğrencilerinde %12,0’ye ulaştığı görülmektedir.

Ortaokul öğrencilerinin aile internet tutumları Tablo 4.7’de incelendiğinde, ortaokul öğrencilerinde %50,5; imam hatip ortaokulu öğrencilerinde %48,0 oranla baskın aile internet tutumunun demokratik tutum olduğu; en az algılanan aile internet tutumunun ise ortaokul öğrencilerinde %1,6; imam hatip ortaokulu öğrencilerinde %12,0 oranla otoriter tutum olduğu görülmektedir. Otoriter aile internet tutumu okul türüne göre oran farkının en fazla olduğu tutum olarak belirlenmiştir.

4.3. Ortaokul Öğrencilerinin Siber Mağduriyet Düzeyleri

Bu bölümde ortaokul öğrencilerinin Siber Mağduriyet Ölçeğine verdikleri yanıtlar Tablo 4.8’de, elde edilen veriler doğrultusunda siber mağduriyete ilişkin dağılım grafiği Grafik 4.2’de ve siber mağduriyet durumlarına ilişkin istatistiksel bulgular Tablo 4.9’da verilmiştir.

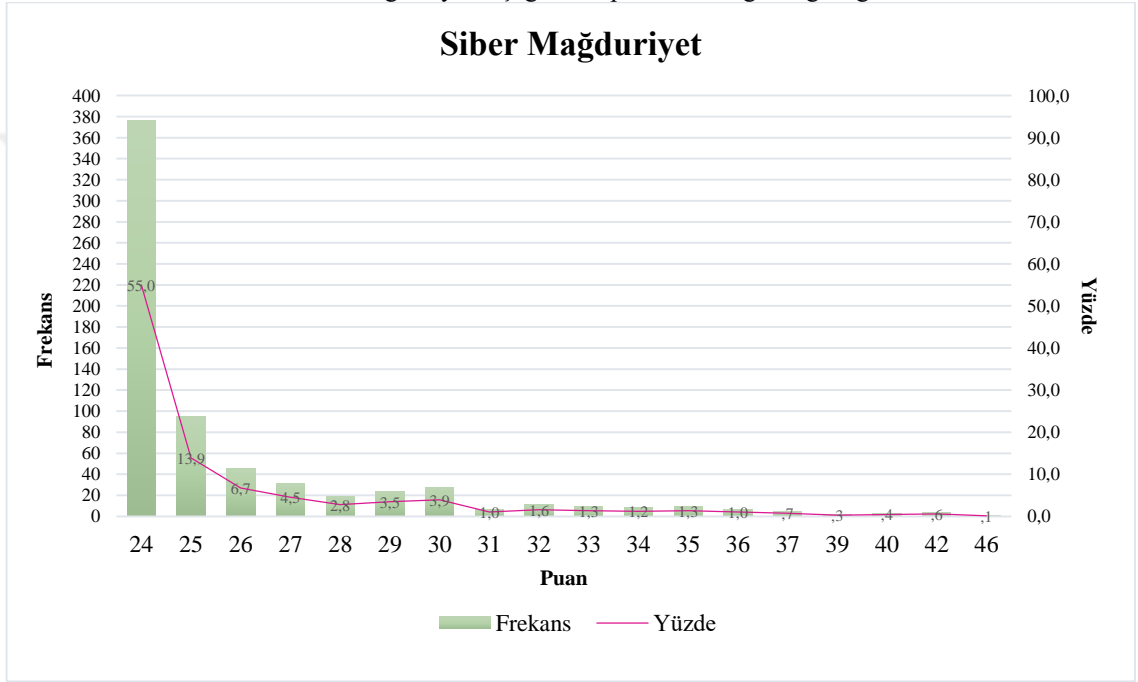
Tablo 4.8. Ortaokul öğrencilerinin Siber Mağduriyet Ölçeğine verdikleri yanıtların değerlendirilmesi.

Soru	Evet		Hayır		\bar{X}	SS
	<i>f</i>	%	<i>F</i>	%		
Madde 1	22	3,2	662	684	1,97	,177
Madde 2	23	3,4	661	96,6	1,97	,180
Madde 3	19	2,8	665	97,2	1,97	,164
Madde 4	78	11,4	606	88,6	1,89	,318
Madde 5	29	4,2	655	95,8	1,96	,202
Madde 6	37	5,4	647	94,6	1,95	,226
Madde 7	50	7,3	634	92,7	1,93	,260
Madde 8	58	8,5	626	91,5	1,92	,279
Madde 9	143	20,9	541	79,1	1,79	,407
Madde 10	20	2,9	664	97,1	1,97	,169
Madde 11	21	3,1	663	96,9	1,97	,173
Madde 12	27	3,9	657	96,1	1,96	,195
Madde 13	38	5,6	646	94,4	1,94	,229
Madde 14	97	14,2	587	85,8	1,86	,349
Madde 15	64	9,4	620	90,6	1,91	,291
Madde 16	55	8,0	629	92,0	1,92	,272
Madde 17	154	22,5	530	77,5	1,77	,418
Madde 18	42	6,1	642	93,9	1,94	,240
Madde 19	35	5,1	649	94,9	1,95	,221
Madde 20	90	13,2	594	86,8	1,87	,338
Madde 21	40	5,8	644	94,2	1,94	,235
Madde 22	76	11,1	608	88,9	1,89	,314
Madde 23	33	4,8	651	95,2	1,95	,214
Madde 24	105	15,4	579	84,6	1,85	,361
Toplam	1356		15060			

Ortaokul öğrencilerinin Tablo 4.8’de yer alan Siber Mağduriyet Ölçeğine verdikleri yanıtların değerlendirilmesi:

Öğrencilerin en fazla “Evet” yanıtını verdiği madde 154 kişi (%22,5) ile 17. maddedir. Ölçekte yer alan 17. madde "Yüzüme karşı söylemedikleri şeyleri internette ya da cep telefonunda rahatlıkla bana söylediler." şeklindedir. Öğrencilerin en fazla “Hayır” yanıtını verdiği madde 665 kişi (%97,2) ile 3. maddedir. Ölçekte yer alan 3. madde "İnternette arkadaşlarım ya da başka kişiler benim kişisel bilgilerimi kullandı." şeklindedir.

Grafik 4.2. Siber Mağduriyet ölçeğine ait puanların dağılım grafiği

Grafik 4.2’de verilen, siber mağduriyet puanlarına ilişkin dağılımları gösteren grafik incelendiğinde ölçekten elde edilen en düşük puanın 24, en yüksek puanın 46 olduğu görülmektedir. Puanların yükselmesi siber mağduriyetin arttığı anlamına gelmektedir. Ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet ölçeğine verdikleri yanıtlar dikkate alındığında mağduriyet algısının tüm maddeler için düşük olduğu görülmüştür. Maddelerin tamamında en az 19 evet yanıtının bulunması durumu siber mağduriyetin kısmen de olsa yaşandığı şeklinde yorumlanabilir.

Grafik 4.2 incelendiğinde araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinden %55’inin ölçekten elde edilebilecek en düşük puanı aldıkları görülmektedir. Puanı düşük olan öğrenci oranının fazla olması siber mağduriyetin düşük düzeyde olduğu anlamına gelmektedir. Ölçekten elde edilebilecek yüksek puanı (48 puan) alan öğrencinin olmadığı görülmektedir.

Ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet durumlarına ilişkin istatistiksel bulgular Tablo 4.9’da verilmiştir.

Tablo 4.9. Ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet durumlarına ilişkin istatistiksel bulgular.

	En Düşük	En Yüksek	SS	Ortalama	Mod	Medyan	Alınabilecek En Düşük Puan	Alınabilecek En Yüksek Puan
Siber Mağduriyet	24	46	3,478	25,98	24	24	24	48

Tablo 4.9’da verilen ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet puanlarına ilişkin standart sapma değeri 3,478; ortalama değeri 25,98; mod ve medyan değeri 24 olarak belirlenmiştir. Mod ve medyan değerinin siber mağduriyet ölçeğinden alınabilecek en düşük puana eşit olması ancak ortalamanın bu puandan yüksek olması mağduriyet düzeylerinin düşük de olsa yaşandığı şeklinde yorumlanabilir.

4.4. Ortaokul Öğrencilerinin Siber Mağduriyet Düzeylerinin Bireysel Özelliklere Göre Farklılaşma Durumları

Bu bölümde siber mağduriyet düzeylerinin cinsiyete, sınıf düzeyine, not ortalamasına, anne eğitim düzeyine, baba eğitim düzeyine ve öğrenim görülen okul türüne göre farklılaşma durumlarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

4.4.1. Siber mağduriyet düzeylerinin cinsiyet açısından farklılaşma durumu

Bu çalışmada, araştırmaya katılan öğrencilerin siber mağdur olma durumlarının cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Siber mağduriyet ölçeğinden elde edilen verilerin normal dağılım göstermemesi ve iki ilişkisiz örnekleme ait puanların incelenmesi amacıyla elde edilen verilere parametrik olmayan testlerden Mann-Whitney U Testi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda ortaya çıkan bulgular Tablo 4.10’da verilmiştir.

Tablo 4.10. Siber mağduriyet düzeylerinin cinsiyete göre Mann-Whitney U Testi sonucu.

Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Kız	379	335,74	127246,50	55236,500	,274
Erkek	305	350,90	107023,50		

Bu çalışmaya ortaokul 5., 6., 7., ve 8. sınıfta öğrenim görmekte olan 379 kız öğrenci ve 305 erkek öğrenci katılmıştır. Kız öğrenciler 335,74 sıra ortalamasına, erkek öğrenciler ise 350,90 sıra ortalamasına sahiptir. Araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinin siber mağdur olma düzeyleri açısından cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmüştür ($U=55236,500$; $p>,05$). Bu bulgu cinsiyet değişkeninin ortaokul öğrencilerinin siber mağdur olma durumlarında etkili olmadığını göstermektedir (Sıra Ortalaması (Kız)=335,74; Sıra Ortalaması (Erkek)=350,90).

4.4.2. Siber mağduriyet düzeylerinin sınıf düzeyi açısından farklılaşma durumu

Bu çalışmada, farklı sınıf düzeyinde olan ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet düzeylerinin anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Siber mağduriyet ölçeğinden elde edilen verilerin normal dağılım göstermemesi ve dört ilişkisiz örneklem grubuna ait puanların incelenmesi amacıyla elde edilen verilere parametrik olmayan testlerden Kruskal-Wallis H Testi uygulanmıştır. Analiz sonucunda elde edilen istatistiksel çıktılar Tablo 4.11’de verilmiştir.

Tablo 4.11. Siber mağduriyet düzeylerinin sınıf düzeyine göre Kruskal-Wallis H Testi sonucu.

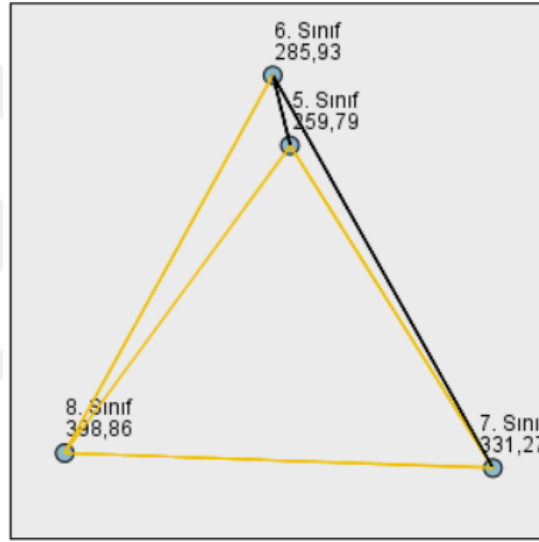
Sınıf Düzeyi	N	Sıra Ort.	sd	X^2	P
5. Sınıf	136	259,79	3	74,927	,000
6. Sınıf	126	285,93			
7. Sınıf	80	331,27			
8. Sınıf	342	398,86			

Bu çalışmaya ortaokulda öğrenim görmekte olan 136 5. sınıf, 126 6. sınıf, 80 7. sınıf ve 342 8. sınıf öğrencisi katılmıştır. 5. Sınıf öğrencileri 259,79 sıra ortalamasına, 6. Sınıf öğrencileri 285,93 sıra ortalamasına, 7. Sınıf öğrencileri 331,27 sıra ortalamasına ve 8. Sınıf öğrencileri 398,86 sıra ortalamasına sahiptir. Analiz sonuçları, ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet ölçeğinden aldıkları puanların sınıf düzeyine göre farklılaştığını göstermektedir, X^2 ($sd=3, N=684$) = 74,927; $p<.05$. Bu bulgu, ortaokul öğrencilerinin sınıf düzeyinin siber mağduriyet durumlarına ilişkin farklı etkilere sahip olduğunu göstermektedir. Sınıf düzeylerinin sıra ortalamaları dikkate alındığında, uygulama sonrasında en yüksek puana 8. sınıfların sahip olduğu; bunu sırasıyla 7. sınıfların, 6. sınıfların ve 5. sınıfların takip ettiği görülmektedir. Bu bağlamda ortaokullarda sınıf düzeyi arttıkça öğrencilerin mağduriyet düzeyinin arttığı söylenebilir.

Kruskal-Wallis H Testi sonrası için yapılan çoklu karşılaştırma testi sonuçları Tablo 4.12’de ve Şekil 4.1’de verilmektedir.

Tablo 4.12. Siber mağduriyet düzeylerinin sınıf düzeyine göre parametrik olmayan Çoklu Karşılaştırma Testi sonucu.

Sınıflar	Sig.	Adj. Sig.
5. sınıf - 6. sınıf	,240	1,000
5. sınıf - 7. sınıf	,005	,029
5. sınıf - 8. sınıf	,000	,000
6. sınıf - 7. sınıf	,078	,469
6. sınıf - 8. sınıf	,000	,000
7. sınıf - 8. sınıf	,003	,015

Sarı çizgi: Anlamlı fark olan ilişki
Siyah çizgi: Anlamlı fark olmayan ilişki

Şekil 4.1. Siber mağduriyet düzeylerinin sınıf düzeyine göre Çoklu Karşılaştırma Testi sonucu.

Tablo 4.12’de verilen parametrik olmayan çoklu karşılaştırma testi sonuçları, 5. sınıf ile 7. sınıf düzeyi ve 8. Sınıf ile tüm sınıf düzeyleri arasındaki siber mağduriyet puanları farkının istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermiştir. Buna karşın, diğer gruplar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

4.4.3. Siber mağduriyet düzeylerinin not ortalaması açısından farklılaşma durumu

Bu araştırmada, farklı sınıf düzeyinde olan ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet düzeylerinin anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Siber mağduriyet ölçeğinden elde edilen verilerin normal dağılım göstermemesi ve beş ilişkisiz örneklem grubuna ait

puanların incelenmesi amacıyla elde edilen verilere parametrik olmayan testlerden Kruskal-Wallis H Testi uygulanmıştır. Analiz sonucunda elde edilen istatistiksel çıktılar Tablo 4.13'te verilmiştir.

Tablo 4.13. Siber mağduriyet düzeylerinin not ortalamasına göre Kruskal-Wallis H Testi sonucu.

Not Ortalaması	Alınan Belge	N	Sıra Ort.	sd	X ²	P
0-49,99 Puan	Yok	7	222,14			
50-59,99 Puan	Yok	17	367,35			
60-69,99 Puan	Yok	31	337,18	4	5,206	,267
70-84,99 Puan	Teşekkür	151	360,15			
85-100 Puan	Takdir	478	338,15			

Bu çalışmaya not ortalaması 0-49,99 puan olan 7, 50-59,99 puan olan 17, 60-69,99 puan olan 31, 70-84,99 puan olan 151, 85-100 puan olan 478 ortaokul öğrencisi katılmıştır. Not ortalaması 0-49,99 puan olan öğrenciler 222,14 sıra ortalamasına, 50-59,99 puan olan öğrenciler 367,35 sıra ortalamasına, 60-69,99 puan olan öğrenciler 337,18 sıra ortalamasına, 70-84,99 puan olan (teşekkür belgesi alan) öğrenciler 360,15 sıra ortalamasına, 85-100 puan olan (takdir belgesi alan) öğrenciler 338,15 sıra ortalamasına sahiptir. Analiz sonuçları, ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet ölçeğinden aldıkları puanların not ortalamalarına göre farklılaşmadığını göstermektedir ($X^2=5,206$; $p>.05$). Bu bulgu, not ortalaması değişkeninin ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet puanları üzerinde benzer etkilere sahip olduğunu göstermektedir.

4.4.4. Siber mağduriyet düzeylerinin anne eğitim düzeyi açısından farklılaşma durumu

Bu araştırmada, anne eğitim düzeyi farklı olan ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet düzeylerinin anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Siber mağduriyet ölçeğinden elde edilen verilerin normal dağılım göstermemesi ve üç ilişkisiz örneklem grubuna ait puanların incelenmesi amacıyla elde edilen verilere parametrik olmayan testlerden Kruskal-Wallis H Testi uygulanmıştır.

Kruskal-Wallis H analizi sonucunda elde edilen istatistiksel çıktılar Tablo 4.14'te verilmiştir.

Tablo 4.14. Siber mağduriyet düzeylerinin anne eğitim düzeyine göre Kruskal-Wallis H Testi sonucu.

Anne Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ort.	sd	X ²	P
İlkokul	208	296,20			
Ortaokul	137	330,19			
Lise	197	368,79	3	26,765	,000
Üniversite	142	385,72			

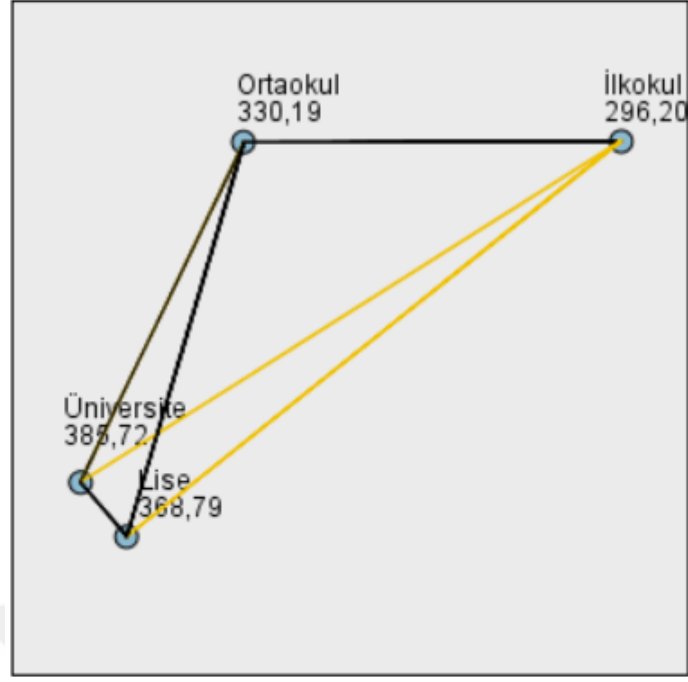
Bu çalışmaya anne eğitim düzeyi ilkokul olan 208, ortaokul olan 137, lise olan 197, üniversite olan 142 ortaokul öğrencisi katılmıştır. Anne eğitim düzeyi ilkokul olan öğrenciler 296,20 sıra ortalamasına, ortaokul olan öğrenciler 330,19 sıra ortalamasına, lise olan öğrenciler 368,79 sıra ortalamasına, üniversite olan öğrenciler 385,72 sıra ortalamasına sahiptir. Analiz sonuçları, ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet ölçeğinden aldıkları puanların anne eğitim düzeylerine göre farklılaştığını göstermektedir ($X^2=26,765$; $p<.05$). Bu bulgu, anne eğitim düzeylerinin ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet puanlarına ilişkin farklı etkilere sahip olduğunu göstermektedir.

Anne eğitim düzeyi sıra ortalamaları dikkate alındığında, en yüksek puana sahip çocukların anne eğitim düzeyinin üniversite olduğu; bunu sırasıyla lise, ortaokul ve ilkokul düzeyinin takip ettiği görülmektedir. Elde edilen bu sonuç anne eğitim düzeyi arttıkça ortaokul öğrencilerinde siber mağduriyetin arttığı şeklinde yorumlanabilir.

Kruskal-Wallis H Testi sonrası için yapılan çoklu karşılaştırma testi sonuçları Tablo 4.15'te ve Şekil 4.2'de verilmektedir.

Tablo 4.15. Siber Mağduriyet düzeylerinin anne eğitim düzeyine göre parametrik olmayan Çoklu Karşılaştırma Testi sonucu.

	Sig.	Adj. Sig.
İlkokul-Ortaokul	,086	,518
İlkokul-Lise	,000	,000
İlkokul-Üniversite	,000	,000
Ortaokul-Lise	,054	,324
Ortaokul-Üniversite	,010	,060
Lise-Üniversite	,393	1,000

Sarı çizgi: Anlamli fark olan ilişki
Siyah çizgi: Anlamli fark olmayan ilişki

Şekil 4.2. Siber mağduriyet düzeylerinin anne eğitim düzeyine göre parametrik olmayan çoklu karşılaştırma testi sonucu.

Tablo 15’te verilen parametrik olmayan çoklu karşılaştırma testi sonucunda anne eğitim düzeyi ilkokul olan öğrenciler ile anne eğitim düzeyi lise olan öğrenciler ve anne eğitim düzeyi ilkokul olan öğrenciler ile anne eğitim düzeyi üniversite olan öğrencilerin mağduriyet puanları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p < .05$).

4.4.5. Siber Mağduriyet düzeylerinin baba eğitim düzeyi açısından farklılaşma durumu

Bu araştırmada, baba eğitim düzeyi farklı olan ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet düzeylerinin anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Siber mağduriyet ölçeğinden elde edilen verilerin normal dağılım göstermemesi ve üç ilişkisiz örneklem grubuna ait puanların incelenmesi amacıyla elde edilen verilere parametrik olmayan testlerden Kruskal-Wallis H Testi uygulanmıştır.

Kruskal-Wallis H analizi sonucunda elde edilen istatistiksel çıktılar Tablo 4.16’da verilmiştir.

Tablo 4.16. Siber mağduriyet düzeylerinin baba eğitim düzeyine göre Kruskal-Wallis H Testi sonucu.

Baba Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ort.	sd	X ²	P
İlkokul	130	296,09			
Ortaokul	103	355,17			
Lise	213	335,88	3	14,314	,005
Üniversite	238	368,30			

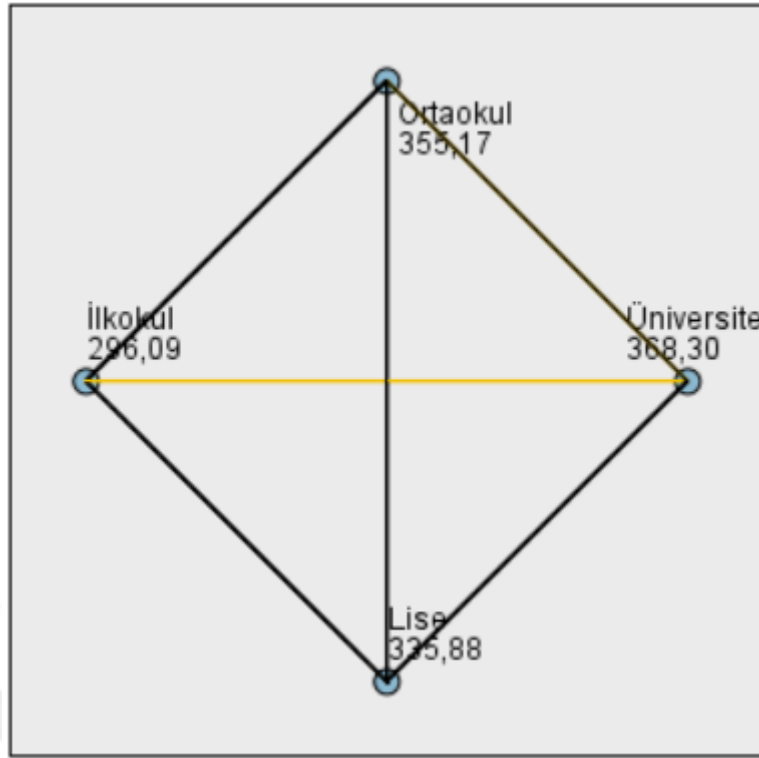
Bu çalışmaya baba eğitim düzeyi ilkokul olan 130, ortaokul olan 103, lise olan 213, üniversite olan 238 ortaokul öğrencisi katılmıştır. Baba eğitim düzeyi ilkokul olan öğrenciler 296,09 sıra ortalamasına, ortaokul olan öğrenciler 355,17 sıra ortalamasına, lise olan öğrenciler 335,88 sıra ortalamasına, üniversite olan öğrenciler 368,30 sıra ortalamasına sahiptir. Analiz sonuçları, ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet ölçeğinden aldıkları puanların baba eğitim düzeyine göre farklılaştığını göstermektedir ($X^2=14,314$; $p<.05$). Bu bulgu, baba eğitim düzeyinin ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet puanlarına ilişkin farklı etkilere sahip olduğunu göstermektedir.

Baba eğitim düzeylerinin sıra ortalamaları dikkate alındığında, en yüksek puana sahip çocukların baba eğitim düzeyinin üniversite olduğu görülmüştür. Bunu sırasıyla ortaokul düzeyi, lise düzeyi ve ilkokul düzeyi takip etmektedir.

Kruskal-Wallis H Testi sonrası için yapılan çoklu karşılaştırma testi sonuçları Tablo 4.17’de ve Şekil 4.3’te verilmektedir.

Tablo 4.17. Siber mağduriyet düzeylerinin baba eğitim düzeyine göre parametrik olmayan Çoklu Karşılaştırma Testi sonucu.

	Sig.	Adj. Sig.
İlkokul-Ortaokul	,013	,077
İlkokul-Lise	,047	,283
İlkokul-Üniversite	,000	,001
Ortaokul-Lise	,372	1,000
Ortaokul-Üniversite	,536	1,000
Lise-Üniversite	,056	,338

Sarı çizgi: Anlamli fark olan ilişki
Siyah çizgi: Anlamli fark olmayan ilişki

Şekil 4.3. Siber mağduriyet düzeylerinin baba eğitim düzeyine göre çoklu karşılaştırma testi sonucu.

Tablo 4.17’de verilen parametrik olmayan çoklu karşılaştırma testi sonucunda yalnızca baba eğitim düzeyi ilkököl olan öğrenciler ile baba eğitim düzeyi üniversite olan öğrencilerin mağduriyet puanları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p < .05$).

4.4.6. Siber mağduriyet düzeylerinin öğrenim görülen okul türü açısından farklılaşma durumu

Bu çalışmada, araştırmaya katılan öğrencilerin siber mağdur olma durumlarının öğrenim gördüğü okul türüne göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Siber mağduriyet ölçeğinden elde edilen verilerin normal dağılım göstermemesi ve iki ilişkisiz örnekleme ait puanların incelenmesi amacıyla elde edilen verilere parametrik olmayan testlerden Mann-Whitney U Testi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda ortaya çıkan bulgular Tablo 4.18’de verilmiştir.

Tablo 4.18. Siber mağduriyet düzeylerinin okul türüne göre Kruskal-Wallis H Testi sonucu

Okul Türü	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Ortaokul	634	340,47	215859,00	14564,000	,298
İmam Hatip Ortaokulu	50	368,22	18411,00		

Bu çalışmaya ortaokulda öğrenim gören 634 öğrenci ve imam hatip ortaokulunda öğrenim gören 50 öğrenci katılmıştır. Ortaokulda öğrenim gören öğrenciler 340,47 sıra ortalamasına, imam hatip ortaokulunda öğrenim gören öğrenciler ise 368,22 sıra ortalamasına sahiptir. Analiz sonuçları, araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet ölçeğinden aldıkları puanların öğrenim gördükleri okul türüne göre farklılaşmadığını göstermektedir ($U=14564,000$; $p>,05$). Bu bulgu okul türü değişkeninin ortaokul öğrencilerinin siber mağdur olma durumlarında etkili olmadığını göstermektedir.

4.5. Ortaokul Öğrencilerinin Siber Mağduriyet Düzeylerinin İnternet Aile Tutumlarına Göre Farklılaşma Durumu

Bu çalışmada, ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet düzeylerinin internet aile tutumlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Siber mağduriyet ölçeğinden elde edilen verilerin normal dağılım göstermemesi ve dört ilişkisiz örneklem grubuna ait puanların incelenmesi amacıyla elde edilen verilere parametrik olmayan testlerden Kruskal-Wallis H Testi uygulanmıştır. Analiz sonucunda elde edilen istatistiksel çıktılar Tablo 4.19'da verilmiştir.

Tablo 4.19. Siber mağduriyet düzeylerinin internet aile tutumlarına göre Kruskal-Wallis H Testi sonucu.

İnternet Aile Tutumu	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	P
Müşamahakar	181	379,80	3	54,133	,000
Demokratik	344	293,08			
İhmalkar	143	408,48			
Otoriter	16	393,28			

Bu çalışmaya ailesi internet kullanımına yönelik müşamahakar tutuma sahip 181 öğrenci, demokratik tutuma sahip 344 öğrenci, ihmalkar tutuma sahip 143 öğrenci, otoriter tutuma sahip 16 öğrenci katılmıştır. Ailesi internet kullanımına yönelik; müşamahakar tutum sergileyen öğrenciler 379,80 sıra ortalamasına, demokratik tutum sergileyen öğrenciler 293,08 sıra ortalamasına, ihmalkar tutum sergileyen öğrenciler 408,48 sıra ortalamasına, otoriter tutum sergileyen öğrenciler 393,28 sıra ortalamasına sahiptir. İnternet aile tutumlarına göre sıra ortalamaları dikkate alındığında, en yüksek puana sahip öğrencilerin ailelerinin internete yönelik tutumunun ihmalkar tutum olduğu; bunu sırasıyla otoriter tutum, müşamahakar tutum ve demokratik tutumun takip ettiği görülmektedir. Bu sıra ortalamaları dikkate alındığında mağduriyeti en fazla yaşayan ortaokul öğrencilerinin algılanan aile internet tutumu ihmalkar

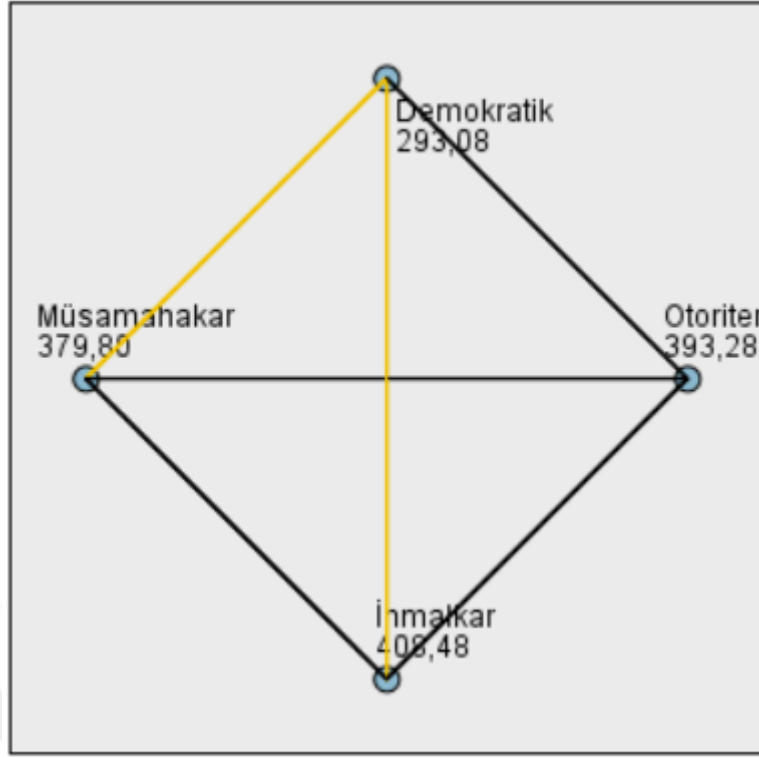
tutum; mağduriyeti en az yaşayan ortaokul öğrencilerinin algılanan aile internet tutumu demokratik tutum olarak belirlenmiştir.

Analiz sonuçları, ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet ölçeğinden aldıkları puanların internet aile tutumlarına göre farklılaştığını göstermektedir ($X^2=54,133$; $p<.05$). Bu bulgu, internet aile tutumlarının ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet düzeylerine ilişkin farklı etkilere sahip olduğunu göstermektedir.

Kruskal-Wallis H Testi sonrası için yapılan çoklu karşılaştırma testi sonuçları Tablo 4.20’de ve Şekil 4.4’te verilmektedir.

Tablo 4.20. Siber mağduriyet düzeylerinin algılanan aile internet tutumlarına göre parametrik olmayan Çoklu Karşılaştırma Testi sonucu.

	Sig.	Adj. Sig.
Demokratik-Müsamahakar	,000	,000
Demokratik-Otoriter	,030	,178
Demokratik-İhmalkar	,000	,000
Müsamahakar-Otoriter	,774	1,000
Müsamahakar-İhmalkar	,155	,928
Otoriter- İhmalkar	,749	1,000

Sarı çizgi: Anlamli fark olan ilişki
Siyah çizgi: Anlamli fark olmayan ilişki

Şekil 4.4. Siber mağduriyet düzeylerinin algılanan aile internet tutumlarına göre çoklu karşılaştırma testi sonucu.

Tablo 4.20’de verilen parametrik olmayan çoklu karşılaştırma testi sonucunda algılanan aile internet tutumu demokratik olan öğrenciler ile algılanan aile internet tutumu müsamahakar olan öğrenciler ve algılanan aile internet tutumu demokratik olan öğrenciler ile algılanan aile internet tutumu ihmalkar olan öğrencilerin siber mağduriyet puanları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p < .05$).

BÖLÜM 5

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde aile internet tutumu ve siber mağduriyet ile ilgili bulguların tartışılmasına, araştırmanın sonuçlarına ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Tartışma

Bu bölümde ortaokul öğrencilerinin aile internet tutumu ile öğrencilerin siber mağdur olma durumları arasındaki ilişkiye dair elde edilen veriler literatür bilgisi eşliğinde tartışılmıştır.

5.1.1. Ortaokul öğrencilerine göre algılanan aile internet tutumlarının tartışılması

Çalışmadan elde edilen bulgulara göre öğrencilerin en fazla “Katılmıyorum” yanıtını verdiği madde “Ailem, internet kullanırken beni izler.” olduğu halde Öğrencilerin “Kararsızım” yanıtını verdiği madde “Ailem, internet kullanırken benim yanımda bulunur.” şeklindedir. Öğrencilerin çoğunluğunun “Katılıyorum” yanıtını verdiği madde “Ailem, internette ne yaptığımı kontrol eder.” şeklindedir. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre öğrencilerin en fazla “Hiç Katılmıyorum” yanıtını verdiği madde “Ailem, internette belirli sitelere girmemi engellemek için özel yazılımlar kullanır.” olduğu halde öğrencilerin en fazla “Tamamen Katılıyorum” yanıtını verdiği madde “İnternet kullanırken teknik bir problemle karşılaştığımda ailem bana yardımcı olur.” şeklindedir. Ortaokul öğrencilerine göre algılanan aile internet tutumları değerlendirildiğinde pek çok aile teknik bir problemle karşılaştığında çocuğuna yardımcı olmakta ancak çoğu aile filtreleme yazılımları kullanmamaktadır. Gündüz ve Şahin (2011) internet kullanımı ve ebeveynlerin internet kullanımı hakkındaki görüşleri ile ilgili yaptığı araştırmada, araştırmaya katılan 15 aileden 12’sinin (%80) filtre programı kullanmadığını tespit etmiştir.

Ortaokul öğrencilerine göre algılanan aile internet tutumları değerlendirildiğinde pek çok ailenin çocuğunun internette belirli sitelere girmesini engellemek için özel yazılımlar kullanmadığı görülmektedir. Bu çalışmanın aksine Valckle ve diğerleri (2010) çalışmasında birçok ebeveynin çocuklarının internet kullanımı sırasında çocukların güvenliği için filtreleme yazılımlar kullandığını ve filtreleme yazılım kullananların birçoğunun internet geçmişini düzenli olarak kontrol ettiğini belirtmiştir. Bununla beraber filtreleme yazılımlar kullanmadığı halde çocuklarının yanında fiziksel olarak bulunmayı tercih eden ebeveynler de mevcuttur (Eastin vd., 2006). Glüer ve Lohaus’a göre teknik sınırlamalar çocukları internetteki

tehlikelerden korumanın bir yolu olmakla beraber çocukları sosyal ve teknik beceriler açısından dezavantajlı duruma getirebilmektedir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre internet kullanımı ile ilgili en yüksek aile internet tutumu 344 kişi (%50,3) ile demokratik aile tutumudur. Bunu sırasıyla 181 kişi (%26,5) ile müsamahakar aile tutumu, 143 kişi (%20,9) ile ihmalkar aile tutumu takip etmektedir. En düşük aile internet tutumu 16 kişi (%2,3) ile otoriter aile tutumu olarak görülmektedir. Kırsal bölgelerdeki ve kentsel bölgelerdeki ebeveyn tutumlarının farklılaştığını belirten Özyürek (2004) kırsal bölgedeki ebeveynlerin kentsel bölgede bulunan ebeveynlere göre daha koruyucu ve katı/sert tutum sergiledikleri çıkarımında bulunmuştur. Bu çalışma Konya ili kent merkezinde yapıldığından çalışmaya katılan ortaokul öğrencilerinin algılanan aile internet tutumunun çoğunlukla demokratik tutum olduğu düşünülmektedir.

Aşağıda, ortaokul öğrencilerine göre algılanan aile internet tutumlarının öğrencilerin bireysel özelliklerine (cinsiyet, sınıf düzeyi, not ortalaması, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, öğrenim görülen okul türü) göre farklılaşma durumları tartışılmıştır:

Ortaokul öğrencilerine göre algılanan aile internet tutumlarının öğrencilerin bireysel özelliklerine göre farklılaşmasına bağlı olarak ortaokul öğrencilerinin aile internet tutumlarının *cinsiyet açısından* farklılaşması değerlendirilmiştir. Araştırma bulguları ortaokul öğrencilerinin cinsiyetleri ile algılanan aile internet tutumları arasında anlamlı farklılık olduğunu göstermektedir. Literatür incelendiğinde bu bulguyu destekleyen çalışmaların olduğu görülmektedir. Ayas ve Horzum (2013) 407 ortaokul öğrencisi ile yaptığı çalışmada, öğrencilerin ailelerinin internet aile tutumları ile cinsiyetleri arasında anlamlı ilişki olduğunu bulmuştur.

Ortaokul öğrencilerinin aile internet tutumlarına ait bulgularda, kız öğrencilerde %53,8; erkek öğrencilerde %45,9 oranla baskın aile internet tutumunun demokratik tutum olduğu; kız öğrencilerde %2,4; erkek öğrencilerde %2,3 oranla en az algılanan aile internet tutumunun ise otoriter tutum olduğu görülmektedir. Ayrıca müsamahakar, demokratik, otoriter aile internet tutumuna sahip kız öğrencilerin oranı erkek öğrencilerin oranından fazla iken bu durum yalnızca ihmalkar aile internet tutumunda tam tersi olmuştur. Bu durum kız çocukları ile erkek çocuklarına farklı yaklaşımlarda bulunulduğu şeklinde yorumlanmıştır. Bulgular kız ve erkek öğrenciler arasında en fazla oran farkının %12,6 ile ihmalkar aile internet tutumunda olduğunu göstermektedir (Bkz. Tablo 4.2). Bu çalışma ile benzer olarak Aunola vd. (2000) yaptıkları

çalışmada kızlara erkeklerden farklı yaklaşıldığını belirtmiş ve kızlara daha çok otoriter, erkeklere ise ihmalkar bir yaklaşım sergiledikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Ortaokul öğrencilerine göre algılanan aile internet tutumlarının öğrencilerin bireysel özelliklerine göre farklılaşmasına bağlı olarak ortaokul öğrencilerinin aile internet tutumlarının *sınıf düzeyi açısından* farklılaşması değerlendirilmiştir. Araştırma bulguları ortaokul öğrencilerinin sınıf düzeyleri ile algılanan aile internet tutumları arasında anlamlı farklılık olduğunu göstermektedir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre müsamahakar aile internet tutumuna ait en düşük oranının 5. Sınıf öğrencilerinde (%11,8) olduğu, bunu sırasıyla 6. Sınıf (%19,0), 7. Sınıf (%21,3) ve 8. Sınıf (%36,3) öğrencilerinin takip ettiği görülmektedir. Bu bulgu sınıf düzeyi arttıkça algılanan müsamahakar aile internet tutumu oranının arttığını göstermektedir. Demokratik aile internet tutumuna ait bulgularında ise en düşük oranının 8. Sınıf öğrencilerinde (%31,0) olduğu, bunu sırasıyla 7. Sınıf (%62,5), 6. Sınıf (%63,5) ve 5. Sınıf (%79,4) öğrencilerinin takip ettiği görülmektedir. Bu bulgu müsamahakar aile internet tutumunun aksine sınıf düzeyi arttıkça algılanan demokratik aile internet tutumu oranının azaldığını göstermektedir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre ihmalkar aile internet tutumuna ait en düşük oranının 5. Sınıf öğrencilerinde (%6,6) olduğu, bunu sırasıyla 7. Sınıf (%15,9), 6. Sınıf (%12,5) ve 8. Sınıf (%30,4) öğrencilerinin takip ettiği görülmektedir. Elde edilen bulgulara göre otoriter aile internet tutumuna ait en düşük oranının 6. Sınıf öğrencilerinde (%1,6) olduğu, bunu sırasıyla 5. Sınıf (%2,2), 8. Sınıf (%2,3) ve 7. Sınıf (%3,8) öğrencilerinin takip ettiği görülmektedir. Ortaokul öğrencileriyle yaptıkları çalışmada internet aile tutumu ile öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf arasında anlamlı bir ilişki olduğunu bulan Ayas ve Horzum (2013) sınıf düzeyi arttıkça algılanan demokratik aile internet tutumunun yerini ihmalkar aile internet tutumunun aldığı sonucuna ulaşmıştır.

Ortaokul öğrencilerine göre algılanan aile internet tutumlarının öğrencilerin bireysel özelliklerine göre farklılaşmasına bağlı olarak ortaokul öğrencilerinin aile internet tutumlarının *not ortalaması açısından* farklılaşması değerlendirilmiştir. Araştırma bulguları ortaokul öğrencilerinin not ortalamaları ile algılanan aile internet tutumları arasında anlamlı farklılık olmadığını göstermektedir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre müsamahakar aile internet tutumuna ait en düşük orana sahip olanların belge alamayan öğrenciler (%23,6) olduğu, bunu sırasıyla teşekkür belgesi öğrenciler (%25,2) ve takdir belgesi (%27,2) alan öğrencilerin takip ettiği görülmektedir. Bu bulgu not ortalaması arttıkça algılanan müsamahakar aile internet tutumu oranının arttığını göstermektedir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre demokratik

aile internet tutumuna ait en düşük orana sahip olanların teşekkür belgesi alan öğrenciler (%47,7) olduğu, bunu sırasıyla takdir belgesi alan (%50,8) ve belge almayan öğrencilerin (%52,7) takip ettiği; ihmalkar aile internet tutumuna ait en düşük orana sahip olanların takdir belgesi alan öğrenciler (%19,9) olduğu, bunu sırasıyla belge alamayan öğrencilerin (%21,8) ve teşekkür belgesi alan öğrencilerin (%23,8) takip ettiği; otoriter aile internet tutumuna ait en düşük orana sahip olanların belge alamayan öğrenciler (%1,8) olduğu, bunu sırasıyla takdir belgesi (%2,1) ve teşekkür belgesi (%3,3) alan öğrencilerin takip ettiği görülmektedir.

Ortaokul öğrencilerine göre algılanan aile internet tutumlarının öğrencilerin bireysel özelliklerine göre farklılaşmasına bağlı olarak ortaokul öğrencilerinin aile internet tutumlarının *anne eğitim düzeyi açısından* farklılaşması değerlendirilmiştir. Araştırma bulguları ortaokul öğrencilerinin anne eğitim düzeyleri ile algılanan aile internet tutumları arasında anlamlı farklılık olduğunu göstermektedir. Veriler incelendiğinde, müsamahakar aile internet tutumuna ait en düşük oranın %24,4 ile anne eğitim düzeyi ilköğretim olan öğrencilerde olduğu, anne eğitim düzeyi lise olan öğrencilerde bu oranın %25,4'e; anne eğitim düzeyi üniversite olan öğrencilerde ise bu oranın %32,4'e çıktığı görülmektedir. Bu bulgu anne eğitim düzeyi arttıkça algılanan müsamahakar aile internet tutumu oranının arttığını göstermektedir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre demokratik aile internet tutumuna ait en düşük oranın %44,2 ile anne eğitim düzeyi lise olan öğrencilerde olduğu ve anne eğitim düzeyi üniversite olan öğrencilerde bu oranın %44,4 olduğu, anne eğitim düzeyi ilköğretim olan öğrencilerde ise bu oranın %56,2'ye çıktığı; ihmalkar aile internet tutumuna ait en düşük oran %16,8 ile anne eğitim düzeyi ilköğretim olan öğrencilerde olduğu ve anne eğitim düzeyi üniversite olan öğrencilerde bu oranın %23,2'ye, anne eğitim düzeyi lise olan öğrencilerde ise bu oranın %26,4'e çıktığı; otoriter aile internet tutumuna ait anne eğitim düzeyi üniversite olan öğrenci verisi yoktur, anne eğitim düzeyi ilköğretim olan öğrencilerde bu oran %2,3 ve anne eğitim düzeyi lise olan öğrencilerde ise bu oran %4,1 olarak görülmektedir.

Ortaokul öğrencilerine göre algılanan aile internet tutumlarının öğrencilerin bireysel özelliklerine göre farklılaşmasına bağlı olarak ortaokul öğrencilerinin aile internet tutumlarının *baba eğitim düzeyi açısından* farklılaşması değerlendirilmiştir. Araştırma bulguları ortaokul öğrencilerinin baba eğitim düzeyleri ile algılanan aile internet tutumları arasında anlamlı farklılık olmadığını göstermektedir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre müsamahakar aile internet tutumuna ait en düşük baba eğitim düzeyi oranının üniversite (%24,8) olduğu, bunu sırasıyla ilköğretim (%24,9) ve lise (%30,0) eğitim düzeyinin takip ettiği; demokratik aile

internet tutumuna ait en düşük baba eğitim düzeyi oranının lise (%44,1) olduğu, bunu sırasıyla üniversite (%50,0) ve ilkokul (%64,6) eğitim düzeyinin takip ettiği; ihmalkar aile internet tutumuna ait en düşük baba eğitim düzeyi oranının ilköğretim (%17,6) olduğu, üniversite (%22,3) ve lise (%23,0) eğitim düzeyinin takip ettiği; otoriter aile internet tutumuna ait en düşük baba eğitim düzeyi oranının ilköğretim (%2,3) olduğu, bunu sırasıyla lise (%2,8) ve üniversite (%2,9) eğitim düzeyinin takip ettiği görülmektedir.

Ortaokul öğrencilerine göre algılanan aile internet tutumlarının öğrencilerin bireysel özelliklerine göre farklılaşmasına bağlı olarak ortaokul öğrencilerinin aile internet tutumlarının *okul türü açısından* farklılaşması değerlendirilmiştir. Araştırma bulguları ortaokul öğrencilerinin okul türü ile algılanan aile internet tutumları arasında anlamlı farklılık olduğunu göstermektedir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre müsamahakar aile internet tutumuna sahip ortaokul öğrencilerinin oranı %28,5 iken bu oranın imam hatip ortaokulu öğrencilerinde %24,0'e düştüğü; demokratik aile internet tutumuna sahip ortaokul öğrencilerinin oranı %50,5 iken bu oranın imam hatip ortaokulu öğrencilerinde %48,0'e düştüğü; ihmalkar aile internet tutumuna sahip ortaokul öğrencilerinin oranı %21,3 iken bu oranın imam hatip ortaokulu öğrencilerinde %16,0'ya düştüğü; otoriter aile internet tutumuna sahip ortaokul öğrencilerinin oranı %1,6 iken bu oranın imam hatip ortaokulu öğrencilerinde %12,0'ye ulaştığı görülmektedir. Ortaokul öğrencilerinin aile internet tutumlarından elde edilen bulgulara göre ortaokul öğrencilerinde %50,5; imam hatip ortaokulu öğrencilerinde %48,0 oranla baskın aile internet tutumunun demokratik tutum olduğu; en az algılanan aile internet tutumunun ise ortaokul öğrencilerinde %1,6; imam hatip ortaokulu öğrencilerinde %12,0 oranla otoriter tutum olduğu görülmektedir.

5.1.2. Ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet düzeylerinin tartışılması

Çalışmadan elde edilen bulgulara göre ortaokul öğrencilerine ait siber mağduriyetin düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin mağdur olduğunu en fazla belirttiği madde "Yüzüme karşı söylemedikleri şeyleri internette ya da cep telefonunda rahatlıkla bana söylediler." şeklindeyken mağdur olduğunu en az belirttiği madde "İnternette arkadaşlarım ya da başka kişiler benim kişisel bilgilerimi kullandı." şeklindedir.

Aşağıda, ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet düzeylerinin öğrencilerin bireysel özelliklerine (cinsiyet, sınıf düzeyi, not ortalaması, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, öğrenim görülen okul türü) göre farklılaşma durumları tartışılmıştır:

Ortaokul öğrencilerine ait siber mağduriyet düzeylerinin öğrencilerin bireysel özelliklerine göre farklılaşmasına bağlı olarak ortaokul öğrencilerinin aile internet tutumlarının *cinsiyet açısından* farklılaşması değerlendirilmiştir. Araştırma bulguları ortaokul öğrencilerinin siber mağdur olma düzeyleri açısından cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olmadığını göstermektedir. Bu bulgu cinsiyet değişkeninin ortaokul öğrencilerinin siber mağdur olma durumlarında etkili olmadığını göstermektedir. Literatür incelendiğinde bu bulguyu destekleyen çalışmaların olduğu görülmektedir. Yorulmaz ve Karadeniz (2021) ortaokul öğrencileri ile yaptığı çalışmada cinsiyet ile siber mağduriyet arasında anlamlı fark olmadığını belirlemiştir. Paker ve diğerleri (2012) lise öğrencileri ile yaptığı araştırma sonucunda siber mağduriyetin cinsiyetler açısından farklılık göstermediği tespit etmiştir. Literatür incelendiğinde bu bulgu ile örtüşmeyen çalışmaların olduğu görülmektedir. Serin (2012) ortaokul 5., 6., 7., ve 8. Sınıf öğrencileri ile yaptığı çalışmada kız öğrencilerin erkek öğrencilerden hem daha az siber zorbalık davranışlarında buldukları hem de daha az siber mağdur oldukları belirlenmiştir. Ayrıca Şahin vd., (2012) ile Çiftçi (2018) çalışmalarında erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla siber mağduriyet yaşadıklarını bildirmişlerdir. Literatürde erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla siber mağdur olduğu çalışmalar mevcuttur (Toraman ve Usta, 2018; Metli, 2017; Horzum ve Ayas, 2011; Li, 2007). Erbiçer (2017) üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışma sonucunda erkeklerin siber zorbalık ve mağduriyet düzeyleri kadınlara göre daha yüksek olduğunu saptamıştır. Bu çalışmaların aksine kızların erkeklerden daha fazla siber zorbalığa maruz kaldığını gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Ybarra vd., 2007; Smith vd., 2008; O’Harra, 2012).

Ortaokul öğrencilerine ait siber mağduriyet düzeylerinin öğrencilerin bireysel özelliklerine göre farklılaşmasına bağlı olarak ortaokul öğrencilerinin aile internet tutumlarının *sınıf düzeyi açısından* farklılaşması değerlendirilmiştir. Araştırma bulguları ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet ölçeğinden aldıkları puanların sınıf düzeyine göre farklılaştığını göstermektedir. Bu bulgu, ortaokul öğrencilerinin sınıf düzeyinin siber mağduriyet durumlarına ilişkin farklı etkilere sahip olduğunu göstermektedir. Siber mağduriyet düzeylerinin sınıf düzeyine göre parametrik olmayan çoklu karşılaştırma testi sonucu 5. sınıf ile 7. sınıf düzeyi ve 8. Sınıf ile tüm sınıf düzeyleri arasındaki siber mağduriyet puanları farkının istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermiştir. Buna karşın, diğer gruplar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Ortaokullarda sınıf düzeyi arttıkça öğrencilerin mağduriyet düzeyinin arttığı söylenebilir. Literatür incelendiğinde bu bulguyu destekleyen çalışmaların olduğu görülmektedir. Metli (2017) ortaokul öğrencileri ile yaptığı çalışmada 8. Sınıf öğrencilerinin 6.

Sınıf öğrencilerine göre daha siber mağdur oldukları sonucuna ulaşmıştır. Öğrencilerin sınıf düzeyi arttıkça mağduriyet düzeylerinin artma sebebinin öğrencilerin teknolojiyi kullanmadaki becerilerinin artması olduğu düşünülmektedir. Literatürde sınıf düzeyi azaldıkça siber mağduriyet düzeyinin arttığını gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Çakır vd., 2016; Semerci, 2017; Yorulmaz ve Karadeniz, 2021).

Ortaokul öğrencilerine ait siber mağduriyet düzeylerinin öğrencilerin bireysel özelliklerine göre farklılaşmasına bağlı olarak ortaokul öğrencilerinin aile internet tutumlarının *not ortalaması açısından* farklılaşması değerlendirilmiştir. Araştırma bulguları ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet ölçeğinden aldıkları puanların not ortalamalarına göre farklılaşmadığını göstermektedir. Bu bulgu, not ortalaması değişkeninin ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet puanları üzerinde benzer etkilere sahip olduğunu göstermektedir.

Ortaokul öğrencilerine ait siber mağduriyet düzeylerinin öğrencilerin bireysel özelliklerine göre farklılaşmasına bağlı olarak ortaokul öğrencilerinin aile internet tutumlarının *anne eğitim düzeyi açısından* farklılaşması değerlendirilmiştir. Araştırma bulguları ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet ölçeğinden aldıkları puanların anne eğitim düzeylerine göre farklılaştığını göstermektedir. Bu bulgu, anne eğitim düzeylerinin ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet puanlarına ilişkin farklı etkilere sahip olduğunu göstermektedir. Siber mağduriyet düzeylerinin anne eğitim düzeyine göre parametrik olmayan çoklu karşılaştırma testi sonucu anne eğitim düzeyi ilkökullü olan öğrenciler ile anne eğitim düzeyi lise olan öğrenciler ve anne eğitim düzeyi ilkökullü olan öğrenciler ile anne eğitim düzeyi üniversite olan öğrencilerin mağduriyet puanları arasında anlamlı bir fark olduğu göstermektedir. Elde edilen verilere göre anne eğitim düzeyi arttıkça ortaokul öğrencilerinde siber mağduriyeti artmaktadır. Anne eğitim düzeyinin artması ile annenin iş hayatında daha fazla yer aldığı düşünüldüğünden çalışan annelerin çocukları ile iletişim oranının azaldığı bu sebeple çevrim içi temasın yarattığı potansiyel tehlikeleri fark etmede yetersiz kalabileceği, bu durumun siber mağduriyet oranını artırabileceği düşünülmektedir. Eroğlu (2014), ergenlerin sanal zorbalık ve mağduriyet eğilimlerini, anne eğitim düzeyinden çok ergen ile kurduğu iletişime yönelik niteliğin etkilediğini ifade etmiştir.

Yorulmaz ve Karadeniz (2021) annesi lise mezunu olan öğrencilerin, annesi lisans mezun olan öğrencilere göre, annesi ortaokul mezunu olan öğrencilerin ise annesi lise mezunu olan öğrencilere göre daha fazla siber mağduriyet yaşadığını saptamıştır. Rodríguez-Enríquez vd. (2019) ortaokul öğrencileri; İğdeli (2018) ve Dalmaz (2014) üniversite öğrencileri ile

yaptığı çalışmada anne eğitim düzeyi ile siber mağduriyet arasında anlamlı bir fark olmadığını bildirmektedir.

Ortaokul öğrencilerine ait siber mağduriyet düzeylerinin öğrencilerin bireysel özelliklerine göre farklılaşmasına bağlı olarak ortaokul öğrencilerinin aile internet tutumlarının *baba eğitim düzeyi açısından* farklılaşması değerlendirilmiştir. Araştırma bulguları ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet ölçeğinden aldıkları puanların baba eğitim düzeyine göre farklılaştığını göstermektedir. Bu bulgu, baba eğitim düzeyinin ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet puanlarına ilişkin farklı etkilere sahip olduğunu göstermektedir. Siber mağduriyet düzeylerinin baba eğitim düzeyine göre parametrik olmayan Çoklu Karşılaştırma Testi sonucu anne yalnızca baba eğitim düzeyi ilkököl olan öğrenciler ile baba eğitim düzeyi üniversite olan öğrencilerin mağduriyet puanları arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Yorulmaz ve Karadeniz (2021) babası lise mezunu olan öğrencilerin, babası lisans mezunu olan öğrencilere göre daha fazla siber mağduriyet yaşadığını saptamıştır. Rodríguez-Enríquez vd. (2019) ortaokul öğrencileri; İğdeli (2018) ve Dalmaz (2014) üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada baba eğitim düzeyi ile siber mağduriyet arasında anlamlı bir fark olmadığını bildirmektedir.

Ortaokul öğrencilerine ait siber mağduriyet düzeylerinin öğrencilerin bireysel özelliklerine göre farklılaşmasına bağlı olarak ortaokul öğrencilerinin aile internet tutumlarının *okul türü açısından* farklılaşması değerlendirilmiştir. Araştırma bulguları araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet ölçeğinden aldıkları puanların öğrenim gördükleri okul türüne göre farklılaşmadığını göstermektedir. Bu bulgu okul türü değişkeninin ortaokul öğrencilerinin siber mağdur olma durumlarında etkili olmadığını göstermektedir. Literatürde siber mağduriyet ile okul türü arasındaki ilişkinin ele alındığı çalışmalar incelendiğinde farklı sonuçların görüldüğü çalışmalar mevcuttur. Ayas ve Horzum (2011) ortaöğretim kurumlarında okuyan öğrencilerle yaptığı çalışma sonucunda sınavla seçilen anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerin, endüstri meslek lisesinde öğrenim gören öğrencilere göre sanal ortamda daha fazla cinsel zorbaca davranışlara maruz kaldıklarını ifade ettiklerini bulmuştur.

5.1.3. Ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet düzeylerinin internet aile tutumlarına göre farklılaşma durumlarının tartışılması

Ortaokul öğrencilerinin *siber mağduriyet düzeylerinin aile internet tutumlarına göre* farklılaşması değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler mağduriyeti en fazla yaşayan ortaokul öğrencilerinin algılanan aile internet tutumunun ihmalkar tutum; mağduriyeti en az yaşayan

ortaokul öğrencilerinin algılanan aile internet tutumunun demokratik tutum olduğunu göstermektedir. Araştırma bulguları ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet ölçeğinden aldıkları puanların internet aile tutumlarına göre farklılaştığını göstermektedir. Bu bulgu, internet aile tutumlarının ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet düzeylerine ilişkin farklı etkilere sahip olduğunu göstermektedir. Siber mağduriyet düzeylerinin algılanan aile internet tutumlarına göre parametrik olmayan Çoklu Karşılaştırma Testi sonucu algılanan aile internet tutumu demokratik olan öğrenciler ile algılanan aile internet tutumu müsamahakar olan öğrenciler ve algılanan aile internet tutumu demokratik olan öğrenciler ile algılanan aile internet tutumu ihmalkar olan öğrencilerin siber mağduriyet puanları arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir.

İhmalkar tutumun, düşük düzeyde kontrol ve düşük düzeyde yakınlık ile yansıtılması göz önünde bulundurulduğunda düşük düzeyde aile ilişkisi bulunan öğrencilerin daha fazla mağdur oldukları söylenebilir. Literatür incelendiğinde, aile ilişkilerinin siber zorbalık ve siber mağduriyeti etkilediğini belirten çalışmalar olduğu görülmektedir. Bu çalışma ile benzer sonuçlara sahip araştırmalar mevcuttur. Accordino ve Accordino (2011) tarafından yapılan araştırmada, aile ilişkileri güçlü olan katılımcıların siber zorbalığa daha az maruz kaldıkları görülmüştür. Öğrencilerin siber mağduriyet düzeyleri incelendiğinde aile ilişkileri düşük düzeyde olan öğrencilerin, aile ilişkileri yüksek düzeyde olan öğrencilere göre daha fazla mağduriyet yaşadıkları belirlenmiştir (Erbüçer, 2017). Uncu ve diğerleri (2014) yaptıkları araştırmada demokratik ebeveyn tutumunun en iyi yaklaşım olduğu belirlemiştir. Ebeveynler ile çocukları arasındaki iletişim kanallarının her vakit açık olduğu demokratik tutum (Yavuzer, 2012) benimsenmesi gereken doğru aile internet tutumudur.

5.2. Sonuç

Bu bölümde ortaokul öğrencilerinin aile internet tutumu ile öğrencilerin siber mağdur olma durumları arasındaki ilişkiye dair sonuçlar verilmiştir.

Ortaokul öğrencilerinin İnternet Aile Tutum Ölçeğinde bulunan maddelere verdikleri yanıtlara göre çoğu ailenin internet kullanırken teknik bir problemle karşılaştığında çocuğuna yardımcı olduğu ve çocukların internette belirli sitelere girmesini engellemek için özel yazılımlar kullanmadığı tespit edilmiştir.

Ölçekten elde edilen verilere göre çocukların internet kullanımı ile ilgili algılanan en yüksek aile internet tutumu demokratik tutum, algılanan en düşük aile internet tutumu ise

otoriter tutumdur. Ortaokul öğrencilerinin algılanan aile internet tutumları *cinsiyete göre* farklılaşmaktadır. Kız öğrencilerde algılanan aile internet tutumu müsamahakar, demokratik, otoriter tutum erkek öğrencilere göre daha fazla iken ihmalkar tutum erkek öğrencilere göre daha azdır. *Sınıf düzeylerine göre* ortaokul öğrencilerinin algılanan aile internet tutumu farklılaşmaktadır. Algılanan en yüksek aile internet tutumu 5., 6., ve 7. sınıf öğrencilerinde demokratik tutum, 8. sınıf öğrencilerinde müsamahakar tutum; algılanan en düşük tutum ise tüm sınıf düzeylerinde otoriter tutum olmuştur. Müsamahakar aile internet tutumu için en düşük tutum 5. Sınıflarda görülmekte ve bunu sırasıyla 6., 7., ve 8. sınıf takip etmektedir. Demokratik aile internet tutumunda ise müsamahakar aile internet tutumunun aksine en düşük 8. sınıflarda görülmekte ve bunu sırasıyla 7., 6. ve 5. sınıf takip etmektedir. Sınıf düzeyi arttıkça müsamahakar aile internet tutumu oranı artarken demokratik aile tutumu oranı azalmaktadır. Ortaokul öğrencilerinin *not ortalamaları* ile algılanan aile internet tutumu arasında anlamlı farklılık yoktur. Ortaokul öğrencilerinin *anne eğitim düzeyleri* ile algılanan aile internet tutumları arasında anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Anne eğitim düzeyi arttıkça algılanan müsamahakar aile internet tutumu oranı artmaktadır. Ortaokul öğrencilerinin *baba eğitim düzeyleri* ile algılanan aile internet tutumları arasında anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Baba eğitim düzeyi arttıkça algılanan otoriter aile internet tutumu oranı artmaktadır. Ortaokul öğrencilerinin algılanan aile internet tutumları *okul türüne göre* farklılaşmaktadır. Ortaokul öğrencilerinde algılanan müsamahakar, demokratik, ihmalkar aile internet tutumu imam hatip ortaokulu öğrencilerine göre daha fazla iken otoriter tutum imam hatip ortaokulu öğrencilerine göre daha azdır.

Ortaokul öğrencilerinin Siber Mağduriyet Ölçeğinde bulunan maddelere verdikleri yanıtlara göre çoğu öğrenci siber mağdur edilmemiş, siber mağduriyet düşük düzeyde yaşanmıştır.

Araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet düzeyleri *cinsiyete göre* farklılaşmamaktadır. Cinsiyet değişkeni ortaokul öğrencilerinin siber mağdur olma durumlarında etkili değildir. Ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet düzeyleri *sınıf düzeylerine göre* anlamlı farklılık gösterir. Sınıf düzeyi arttıkça öğrencilerin mağduriyet düzeyinin de arttığı ifade edilebilir. Araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet düzeyleri *not ortalamasına göre* farklılaşmamaktadır. Ortaokul öğrencilerinin siber mağduriyet düzeyleri *anne ve baba eğitim düzeyine göre* anlamlı farklılık göstermektedir. Anne

eğitim düzeyi arttıka ortaokul  ğrencilerinin siber mağduriyet düzeyleri de artmaktadır. Ortaokul  ğrencilerinin siber mağduriyet düzeylerinin *okul t rine göre* farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan ortaokul  ğrencilerinin siber mağduriyetlerinin aile internet tutumlarına göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Çalışmada mağduriyeti en fazla yaşayan ortaokul  ğrencilerinin algılanan aile internet tutumu ihmalkar tutum; mağduriyeti en az yaşayan ortaokul  ğrencilerinin algılanan aile internet tutumu demokratik tutum olarak belirlenmiştir.

5.3.  neriler

Bu bölümde ortaokul  ğrencilerinin aile internet tutumu ile öğrencilerin siber mağdur olma durumları arasındaki ilişkiye dair öneriler verilmiştir.

- Bu çalışmada olduğu gibi birçok çalışmada da demokratik tutumun benimsendiği aileye sahip çocuğun siber mağduriyetinin en alt düzeyde olduğu görülmektedir. Araştırma sonucunda yüksek aile yakınlığı ve yüksek aile kontrolü içeren demokratik tutum, ailelerin internete yönelik benimsemesi gereken en doğru tutum olarak önerilmektedir.
- Çocuklar, ebeveynleri ile kurdukları güvenli bağ sayesinde mağduriyete uğradıkları durumlarda ebeveynlerinden kolaylıkla yardım alabilecektir. Ebeveynleri ile güçlü ilişki kurarak yüksek yakınlık sağlayan çocuklar ebeveynleri ile daha fazla vakit geçirerek internetin olumsuzluklarına daha az maruz kalacaktır. Aile içinde güçlü sosyal ilişkiler inşa edecek etkinlikler yapılmalıdır.
- İnternet hakkında bilgi sahibi olmak ve internette karşılaşılacak olası tehlikelerle ilgili bilgi sahibi olmak internete ilişkin farkındalık oluşturarak mağduriyeti azaltacaktır. Bu bağlamda öğrenciler ve ebeveynler bilinçlendirilmeli ve farkındalık oluşturulmalıdır. İnternet tehlikeleri ile ilgili bilinçlendirme ve farkındalık kazandırmak aynı zamanda siber mağduriyeti önlemek adına aile ve eğitmen odaklı eğitim programları geliştirilmelidir.
- Aileler, çocuklarını kendileri için tehdit oluşturabileceğinin farkında olmadan kendisinin ya da ailesinin tehlikeye girmesine sebebiyet verecek kişisel bilgilerinin, ev/iş yeri/okul adresi, banka kartı, yaşadığı evin içinde bulunduğu an kimlerin ya da kaç

kişinin olduğu gibi bilgileri çevrim içi ortamlarda tanımadığı kişilerle paylaşımlarının yol açacağı tehlikeler konusunda uyarmalıdır.

- Ergen bireyler yetişkin olarak kabul görmek istediklerinden çevrim içi platformlarda yaşına uygun olmayan tehlikeli davranışlarda bulunabilmektedir. Çocukların yabancı bireylerle iletişimi kolaylaştıran çevrim içi sohbetler içeren oyunlar oynamasına fırsat verilmemelidir. Ebeveynler çocukların kişisel ve sosyal gelişimini destekleyecek kaynaklara ulaşması ve kullanması noktasında rehber olmalıdır.
- Aileler çocukların sanal ortamdaki davranışlarını kontrol altına alabilmek için içerik filtreleme yazılımları, arama motoru filtreleri, konum izleme programları kullanmalıdır. Ekran süresi sınırlandırma ve sanal ortamda geçirdiği zaman ile ilgili kılavuz hazırlanmalıdır.
- Çocukların çevrim içi mağduriyet yaşamalarını engellemek için ebeveynlerin tedbirler alması gerekmektedir. Ebeveynler tedbir alırken çocuklarına bunun gerekliliğini ifade etmeli ve bu durum çocuklara benimsetilmelidir. Çocuklar, tedbirlere ilişkin karar verme süreçlerine dahil edilmelidir.
- Teknik sınırlamalar çocukları çevrim içi tehlikelerden korumanın bir yolu olmakla beraber çocukları teknolojiyi kullanmadaki beceriler açısından dezavantajlı duruma getirebilmektedir. Ayrıca teknik sınırlamaların fazla olması çocuk tarafından özerkliğinin ihlali olarak algılandığında sanal ortamda zararlı davranışlara eğilimlerini artırabilmektedir. Bu yüzden sınırlamalar getirilirken aşırıya kaçılmamalıdır.
- Bu çalışma Konya ili merkezinde bulunan okullarda yürütülmüş olup ortaokul öğrencilerinin algılanan aile internet tutumları çoğunlukla demokratik aile tutum olarak belirlenmiştir. Potansiyel kültürel farklılıkların etkilerini ortaya çıkarmak için benzer çalışmaların kırsal bölgelerde de yapılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Accordino, D. B. ve Accordino, M. P. (2011). An exploratory study of face to face and cyberbullying in sixth grade students. *American Secondary Education*, 40(7), 14–30.
- Akbaba, S. ve Eroğlu, Y. (2013). İlköğretim öğrencilerinde siber zorbalık ve mağduriyetin yordayıcıları. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(1), 105-122.
- Akca, E. B. ve Sayımer, İ. (2017). Siber zorbalık kavramı, türleri ve ilişkili olduğu faktörler: Mevcut araştırmalar üzerinden bir değerlendirme. *AJIT-e: Bilişim Teknolojileri Online Dergisi*, 8(30), 7-19.
- Akkurt Nurtan, K. ve Evgin, D. (2019). *9. Sınıf Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı, Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Nevşehir.
- Akkurt K. (2019). *9. Sınıf Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı, Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Nevşehir.
- Altan, T. ve Eldeleklioğlu, J. (2019). Lise öğrencilerinde siber zorbalığın yordayıcısı olarak siber mağduriyet ve duygusal zekâ. *İlköğretim Online*, 18(4), 2147-2156. doi: 10.17051/ilkonline.2019.641213
- Arıcak, O. T., Tanrıku, T. ve Kınay, H. (2012). Siber Mağduriyet Ölçeği'nin ilk psikometrik bulguları. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(11), 1-6.
- Arıcak, O. T. (2009). Psychiatric symptomatology as a predictor of cyberbullying among university students, *Eurasian Journal of Educational Research*, 34, 167-184.
- Aunola, K., Stattin, H. ve Nurmi, J. E. (2000). Parenting styles and adolescents' achievement strategies. *Journal of Adolescence*, 23(2), 205-222. doi:10.1006/jado.2000.0308
- Ayas, T. ve Horzum, M. B. (2013). İlköğretim öğrencilerinin internet bağımlılığı ve aile internet tutumu. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(39), 46-57.

- Aydoğdu, F. ve Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakóltesi Dergisi*, 11(2), 570-585.
- Barlett, C. P. (2019). Predicting cyberbullying: Research, theory, and intervention. Academic Press.
- Bauman, S. (2007). Cyberbullying: A virtual menace. *In National Coalition Against Bullying National Conference*. 2-4 November. Melbourne.
- Bayhan, V. (2020). Z kuşağı lise genlerinde sosyal medya bağımlılığı ile siber zorbalık ve siber mağduriyet deneyimleri. *İlahiyat Akademi*, (12), 117-144.
- Brown, C. F., Demaray, M. K. ve Secord, S. M. (2014). Cyber victimization in middle school and relations to social emotional outcomes. *Computers in human behavior*, 35, 12-21. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2014.02.014>
- BTK Akademi. (2021). Siber Zorbalık Nedir ve Nasıl Önlenir?. <https://www.btkakademi.gov.tr/portal/course/siber-zorbalik-nedir-ve-nasil-oenlenir-17010> Erişim Tarihi: 29.12.2022
- Budak S. (2003). *Psikoloji Sözlüğü* (2. Baskı). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Büyüköztürk, ř. (2020). Veri analizi el kitabı. Pegem.
- Cacioppo, M., Barni, D., Correale, C., Mangialavori, S., Danioni, F., Gori, A. (2019). Do Attachment Styles and Family Functioning Predict Adolescents' Problematic Internet Use? A Relative Weight Analysis. *Journal of Child Family Studies* 28, 1263–1271. <https://doi.org/10.1007/s10826-019-01357-0>
- Canbek, G. ve Sarioğlu, ř. (2007). Çocukların ve gençlerin bilgisayar ve internet güvenliği. *Politeknik Dergisi*, 10(1), 33-39.
- Ceylan, Ö. (2017). *Anne Baba Tutumları ile ocuğun Sosyalleşme Süreci Arasındaki İlişki: Okul Öncesi Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Cüceloğlu, D. (1996). İnsan ve Davranışı, Remzi Kitabevi: İstanbul.

- Çakır, Ö., Gezgin, D. M. ve Ayas, T. (2016). The analysis of the relationship between being a cyberbully and cybervictim among adolescents in terms of different variables. *International Journal of Progressive Education*, 12(3), 134-154.
- Çakır, Ç. ve Gökçen Kaygısız, E. (2020). Çalışma yaşamında siber mağduriyet ve siber zorbalığa ilişkin duyarlılığın özsayıya etkisi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16(30), 2504-2527.
- Çetinkaya, L. ve Sütçü, S. (2016). Çocukların gözüyle ebeveynlerinin bilişim teknolojileri kullanımlarına yönelik kısıtlamaları ve nedenleri. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 7(1), 79-116. <https://doi.org/10.17569/tojqi.58102>
- Çiftçi, H. (2018). Öğrencilerin siber mağduriyet düzeylerinin karşılaştırılması. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(2), 1536-1567.
- Çiftçi, H. (2018). Siber zorbalık davranışları ve siber mağduriyet düzeylerinin karşılaştırılması. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(6), 887- 897. <http://dx.doi.org/10.18506/anemon.414560>
- Çifçi, S. (2010). Dokuzuncu sınıf öğrencilerinin sanal zorbalık düzeyleri ile empatik eğilim düzeyleri arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Çimen, İ. D. (2018). Ergenlerde siber zorbalık, internet aile tutumu ve aile işlevselliğinin etkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 19(4), 397-404.
- Çokluk, G. (2019). *Examining The Predictive Roles of Cyber Victimization, Gender, Revenge, And Empathy On Cyber Bullying Perpetration*, Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Danovitch, J. H. (2019). Growing up with Google: How children's understanding and use of internet-based devices relates to cognitive development. *Human Behavior and Emerging Technologies*, 1(2), 81-90.
- Dilber, Y. (2013). *Ergenlerde Görülen Siber Zorba/ Mağdur Yaşantılarının Utanç/ Suçluluk ve İntikam Duyguları Çerçevesinde İncelenmesi: Bursa İli Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Dılmaç, B. ve Aydoğan, D. (2010). Parental attitudes as a predictor of cyber bullying among primary school children. *International Journal of Psychological and Brain Sciences*, 2(4), 227-231.
- Doğan, A. (2013). *İnternet Bağımlılığı Yaygınlığı*, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Eastin, M., Greenberg, B. ve Hofschire, L. (2006). Parenting the Internet. *Journal of Communication*, 56, 486-504. doi:10.1111/J.1460-2466.2006.00297.X
- Erdur-Baker, Ö. ve Kavşut, F. (2007). Akran zorbalığının yeni yüzü: Siber zorbalık. *Eurasian Journal of Educational Research*, 27, 31-42.

- Eliçora, R. (2020). *Ergenlerde Siber Mağduriyet ve Siber Zorbalıkla Başa Çıkma Becerilerinin Duygusal Zekâ ile İlişisinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Karabük.
- Erbıçer, E. S. (2017). *Üniversite Öğrencilerinin Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet Düzeylerinin Sosyal Uyuma ve Bazı Kişisel Değişkenlere Göre İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erbıçer, E. S. (2019). Siber zorbalık ve siber mağduriyetin sosyal uyuma ve bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 49, 190-222.
- Eroğlu, Y. (2014). *Ergenlerde Siber Zorbalık ve Mağduriyeti Yordayan Risk Etmenlerini Belirlemeye Yönelik Bütüncül Bir Model Önerisi*, Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Göldağ, B. (2017). Ortaöğretim Kurumlarında Öğrenim Gören Öğrencilerin Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet Durumları. *Journal Of International Social Research*, 10(54), 719-730. doi: 10.17719/jisr.20175434638
- Glüer, M. Ve Lohaus, A. (2018). Elterliche und kindliche Einschätzung von elterlichen Medienerziehungsstrategien und deren Zusammenhang mit der kindlichen Internetnutzungskompetenz. *Praxis der Kinderpsychologie und Kinderpsychiatrie*, 67, 181-203.
- Hilt, R. J. (2013). Cyber bullying: What's a parent to do?. *Pediatric annals*, 42(12), 481-481.
- Horzum, M. B. ve Ayas, T. (2011). Ortaöğretim öğrencilerinin sanal zorba ve mağdur olma düzeylerinin okul türü ve cinsiyet açısından incelenmesi. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 10(20), 139-159.
- Horzum, M.B., Duman, İ. ve Uysal, M. (2019). Children's age and gender differences in internet parenting styles. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 47, 145-166.
- İğdeli, F. (2018). *Üniversite Öğrencilerinin Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Siber Zorbalık Duyarlılıklarının Çeşitli Değişkenler Bağlamında İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (11. Baskı). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kaya, M. (1997). Ailede anne-baba tutumlarının çocuğun kişilik ve benlik gelişimindeki rolü. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9(9), 193-204.
- Kayıkcı, K. ve Bayram, P. (2021). ortaokul öğrencileri arasında siber zorbalık/cyber bullying among secondary school students. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 12(5), 255-272.
- Konokman, G., Yelken, T. Y. ve Yokuş, G. (2016). Yenilikçi materyal tasarlamının sınıf öğretmeni adaylarının yenilikçilik düzeylerine etkisi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(3), 857-878.

- Korkmaz, A. (2016). Siber zorbalık davranışları sergileme ve siber zorbalığa maruz kalma durumlarının karşılaştırılması. *TRT Akademi* , 1(2) , 620-639.
- Kowalski, R. M. ve Limber, S. P. (2007). Electronic bullying among middle school students. *Journal of Adolescent Health*, 41(6), 22–30.
- Kurutaş, M. ve Öztürk, E. (2017). Siber zorbalık ve siber mağduriyet ile internet bağımlılığı ve çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişki, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- Li, Q. (2007). Bullying in the new playground: Research into cyberbullying and cyber victimisation. *Australasian Journal of Educational Technology*, 23(4), 435-454. <https://doi.org/10.14742/ajet.1245>
- Livingstone, S. (2003). Children's use of the Internet: reflections on the emerging research agenda. *New Media and Society*, 5(2), 147-166.
- Livingstone, S., Ólafsson, K., Helsper, E. J., Lupiáñez-Villanueva, F., Veltri, G. A. ve Folkvord, F. (2017). Maximizing opportunities and minimizing risks for children online: The role of digital skills in emerging strategies of parental mediation. *Journal of Communication*, 67(1), 82-105.
- Manap, A. (2012). *İlköğretim İkinci Kademe Öğrencileri ve Siber Zorbalık: Samsun İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği, Resmi Gazete, 07 Eylül 2013 Cumartesi, Sayı: 28758.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Resmi Gazete, 26.07.2014 Cumartesi, Sayı: 29072
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, Resmi Gazete, 15 Kasım 2022 Salı, Sayı: 28758.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2021), *Siber Zorbalık Rehber Öğretmen / Psikolojik Danışman Kitapçığı*, Ankara.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2022), *Okullarda "Siber Zorbalığa Karşı Farkındalık" Psiko eğitimi*. <https://orgm.meb.gov.tr/www/okullarda-siber-zorbaliga-karsi-farkindalik-psikoegitimi/icerik/2132>. Erişim Tarihi: 12.12.2022.
- Metli, G. (2017). Ortaokul öğrencilerinin siber zorbalık, siber mağduriyet ve insani değerleri arasındaki ilişkinin incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Metli G. ve Şirin T. (2019). Ortaokul öğrencilerinin siber zorbalık, siber mağduriyet ve insani değerleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *EKEV Akademi Dergisi*, (77), 179-200.
- O'Harra, J. 2012. Middle school counselors' roles and responsibilities in cyberbullying. Gonzaga University, Washington, D.C.

- Olweus, D. (2010). Bullying in schools: Facts and intervention. *Kriminalistik*, 64(6), 351-61.
- Özkalp, E. ve Kirel, Ç. (2004). *Örgütsel Davranış* (2. Baskı). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Öztürk Çopur, E. (2019). *Çözüm Odaklı Kısa Süreli Yaklaşımın Akran Zorbalığı ile Baş Etme Becerileri Üzerine Etkisinin Belirlenmesi*, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özyürek, A. (2004), *Kırsal Bölge ve Şehir Merkezinde Yaşayan 5-6 Yaş Grubu Çocuğa Sahip Anne-Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumlarının İncelenmesi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Patchin, J. W. ve Hinduja, S. (2006). Bullies move beyond the school yard: A preliminary look at cyber bullying. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 4(2), 148-169.
- Patchin, J. W. ve Hinduja, S. (2012). Cyberbullying: An update and synthesis of the research. In Patchin, J.W. ve Hinduja S. (Eds.), *Cyberbullying Prevention and Response: Expert Perspectives*. New York: Routledge.
- Peker, A., Yüksel E. ve Çitemel N. (2012). Boyun eğici davranışlar ile siber zorbalık ve siber mağduriyet arasındaki ilişkide cinsiyetin aracılığının incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 9(1), 205-221.
- Pekşen Süslü, D. (2016). *Lise Öğrencilerinde Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyetin Benlik Saygısı, Anne, Baba ve Akran İlişkileri Açısından İncelenmesi*. Doktora Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Rodríguez-Enríquez, M., Bennasar-Veny, M., Leiva, A., Garaigordobil, M. ve Yañez, A. M. (2019). Cybervictimization among secondary students: social networking time, personality traits and parental education. *BMC Public Health*, 19(1), 1499. <https://doi.org/10.1186/s12889-019-7876-9>
- Sarıgedik E. (2022) COVID-19 Pandemi sürecinde çocuklardaki internet bağımlılığı, siber mağduriyet düzeyleri ve algılanan ebeveyn izleminin incelenmesi. *Sağlık Bilimlerinde Değer*, 12(1), 65-72.
- Sasson, H. ve Mesch, G. (2014). Parental mediation, peer norms and risky online behavior among adolescents. *Computers in Human Behavior*, 33, 32-38.
- Semerci, A. (2017). Lise öğrencilerinin siber zorbalık ve mağduriyet durumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(4), 1285-1300.
- Serin, Hüseyin. 2012. *Ergenlerde Siber Zorbalık / Siber Mağduriyet Yaşantıları ve Bu Davranışlara İlişkin Öğretmen ve Eğitim Yöneticilerinin Görüşleri*. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Sezer, B. (2019). *Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Sanal Zorba/Kurban Olma ve Farkındalık Durumu ile Çevrimiçi Teknolojilere Yönelik Özyeterlik Algı Düzeylerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Sümengen, A. A ve Akyüz A. (2020). Lise öğrencilerinin siber zorbalığa maruz kalma durumlarını etkileyen faktörler. *Koç Üniversitesi Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 17(3), 214-221.
- Sümer, N. ve Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örneklemini üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 71-106.
- Smith, P. K., Mahdavi, J., Carvalho, M., Fisher, S., Russell, S. ve Tippett, N. (2008). Cyberbullying: Its nature and impact in secondary school pupils. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 49, 376-385. doi:10.1111/j.1469-7610.2007.01846.x
- Şahin, M., Aydın, B., ve Sari, S.V. (2012). Cyber bullying, cyber victimization and psychological symptoms: A study in adolescents. *Çukurova University Faculty of Education Journal*, 41(1), 53-59.
- Şanlı, D. ve Öztürk, C. (2015). Anne babaların çocuk yetiştirme tutumları ve tutumlar üzerine kültürün etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 8(4), 240-246.
- Tamer, N. Ve Vatanartıran, S. (2014). Ergenlerin teknolojik zorbalık algıları. *Online Journal Of Technology Addiction & Cyberbullying*, 1(2), 1-20.
- Taştekin, E. ve Bayhan, P. (2018). Ergenler arasındaki siber zorbalığın ve mağduriyetin incelenmesi. *Online Journal of Technology Addiction and Cyberbullying*, 5(2), 21-45.
- Tezer, M. (2017). Cyber bullying and university students: behaviours, opinions and reactions. *International Journal of Educational Sciences*, 19(2-3), 199-204.
- Tezel Şahin, F. ve Cevher Kalburan, F. N. (2007). Türk Toplumunda Aile Çocuk İlişkilerine Genel Bir Bakış . *Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi 38. ICANAS*, Ankara, Türkiye, (pp.775-790).
- Tokunaga, R. S. (2010). Following you home from school: A critical review and synthesis of research on cyberbullying victimization. *Computers in Human Behavior*, 26(3), 277–287. doi:10.1016/j.chb.2009.11.014
- Topçu C, Erdur-Baker O, Capa-Aydın Y. Examination of cyberbullying experiences among Turkish students from different school types. *Cyberpsychol Behav*, 11(6), 643-648. doi: 10.1089/cpb.2007.0161
- Topcu, Ç. (2008). *The Relationship Of Cyber Bullying To Empathy, Gender, Traditional Bullying, İnternet Use And Adult Monitoring*, Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu. *Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması* (2022).
- Türk, A. (2018). *6. Ve 7. Sınıf Öğrencilerinde Akademik Motivasyon Ve Siber Zorbalığın İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Toros Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

- Toraman, L. ve Ertuğrul, U. S. T. A. (2018). Ortaokul öğrencilerinin dijital yerli ve siber zorba olma durumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Ondokuz Mayıs University Journal of Education Faculty*, 37(2), 57-77.
- Turan, S. ve Ebiçlioğlu, N. (2002). Okul Müdürlerinin Liderlik Özelliklerinin Cinsiyet Açısından Değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 31(31) 444-458.
- Uncu, Y. Vural P. Büyükuysal Ç. Alper Z. Kılıç. E.Z. (2014). How parental attitudes affect the risky computer and internet usage patterns of adolescent: A population-based study in the Bursa district of Turkey. *Cent Eur J Public Health* 22(4) 266-272.
- Valcke, M., Bonte, S., De Wever, B. ve Rots, I. (2010). Internet parenting styles and the impact on Internet use of primary school children. *Computers and Education*, 55, 454-464.
- Wang, R., Bianchi, S. M., ve Raley, S. B. (2005). Teenagers' Internet use and family rules: A research note. *Journal of Marriage and Family*, 67(5), 1249-1258.
- We Are Social. (2022). *Digital 2022*. <https://wearesocial.com/ae/>
- Yavuzer, H.(2012). Çocuk Psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Ybarra M.L., Espelage D.L. ve Mitchell, K.J. The co-occurrence of Internet harassment and unwanted sexual solicitation victimization and perpetration: associations with psychosocial indicators. *The Journal of adolescent health: official publication of the Society for Adolescent Medicine*, 41(6), 31–S41. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2007.09.010>
- Ybarra, M. L. ve Mitchell, K. J. (2004). Youth engaging in online harassment: Associations with caregiver-child relationships, internet use, and personal characteristics. *Journal of Adolescence*, 27, 319-336.
- Yıldırım, İ. (2021). Sosyal Medya, Dijital bağımlılık ve siber zorbalık ekseninde değişen aile ilişkileri üzerine bir değerlendirme. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(5), 1237-1258.
- Yorulmaz, D. S. ve Karadeniz, H. (2021). Ortaokul Öğrencilerinin Siber Zorba ve Siber Mağdur Olma Durumunun Belirlenmesi. *Halk Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 3(3), 154-170. doi: 10.54061/jphn.978254
- Youn, S. (2008). Parental influence and teens' attitude toward online privacy protection. *The Journal of Consumer Affairs*, 42(3), 362-388.
- Yurdakul, K. I., Dönmez, O., Altınok, A. ve Odabaşı, H. F. (2013). Dijital ebeveynlik ve değişen roller. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(4), 883-896.
- Zhu C, Huang S, Evans R. and Zhang W. (2021). Cyberbullying Among Adolescents and Children: A Comprehensive Review of the Global Situation, Risk Factors, and Preventive Measures. *Frontiers in Public Health* 9:634909. doi:10.3389/fpubh.2021.634909

EKLER

Ek 1: İnternet Aile Tutum Ölçeği

Sevgili Öğrencimiz;

Bu anket, aileniz ve sizin internet kullanımıyla ilgili düşüncelerinizi belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Aşağıdaki maddelerin her birini okuyarak, maddenin size ne kadar uygun olduğunu ifade eden yere X işareti koyunuz. Verdiğiniz cevaplar doğru ya da yanlış olarak değerlendirilmeyecektir. Anketi cevaplarırken en doğru seçeneği işaretlediğiniz için teşekkür ederiz.

Maddeler	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
Ailem, internet kullanırken benim yanımda bulunur.	()	()	()	()	()
Ailem, internet kullanırken beni izler.	()	()	()	()	()
Ailem, internette ne yaptığımı kontrol eder.	()	()	()	()	()
Ailem, internette belirli sitelere girmemi engellemek için özel yazılımlar kullanır.	()	()	()	()	()
Ailem, uygunsuz sitelere girdiğimde internet erişimimi durdurur.	()	()	()	()	()
Ailem, chat (sohbet/MSN) yaptığımda internet erişimimi durdurur.	()	()	()	()	()
Ailem, günün belli zamanlarında internet kullanmama izin verir.	()	()	()	()	()
Ailem, internet kullanma süremi sınırlandırır (Bir saat gibi).	()	()	()	()	()
Ailem, internet kullanımımı sınırlandırır (Sadece oyun oynama gibi).	()	()	()	()	()
Ailem, gireceğim web sayfalarımı sınırlandırır (Müzik siteleri gibi).	()	()	()	()	()
Ailem, internette kimlerle iletişime gireceğimi belirler.	()	()	()	()	()
İnternet kullanım kurallarını ailemle beraber belirleriz.	()	()	()	()	()
İnternet kullanım kurallarının gerekliliğini ailem bana açıklar.	()	()	()	()	()
Aileme internette ne arayacağımı ve neler bulduğumu söylerim.	()	()	()	()	()
İnternette ne yapacağım hakkında ailemle konuşurum.	()	()	()	()	()
İnternette kiminle arkadaşlık kuracağım hakkında ailemle konuşurum.	()	()	()	()	()
Ailem, internetin sağladığı zengin olanaklar hakkında beni bilgilendirir.	()	()	()	()	()
Ailem, internetin zararları hakkında benimle konuşur.	()	()	()	()	()
Aileme internette neler yaptığımı anlattığımda beni dinler.	()	()	()	()	()
İnternet kullanırken teknik bir problemle karşılaştığımda ailem bana yardımcı olur.	()	()	()	()	()
İnternet kullanırken sürpriz bir şeyle karşılaştığımda aileme danışırım.	()	()	()	()	()
İnternet kullanırken anlamadığım bir şey olduğunda aileme danışırım.	()	()	()	()	()
Ailemle birlikte internet kullanırım.	()	()	()	()	()
İnterneti nasıl güvenli bir şekilde kullanacağım konusunda ailem beni bilgilendirir.	()	()	()	()	()
Benim için güvenli olan internet siteleri hakkında ailem bana bilgi verir.	()	()	()	()	()

Ek 2: Siber Mağduriyet Ölçeği

Sevgili Gençler,

Aşağıda günlük yaşamda internet ve cep telefonları üzerinden gençlerin yaşayabildiği bazı davranışlar yazılmıştır. Lütfen bu davranışları tek tek okuyunuz. Bu yazılarda "**bir başkası**" ya da "**başka kişiler**" şeklinde tanımlanan kişi sizin arkadaşınız olabilir ya da o kişiyi hiç tanımıyor da olabilirsiniz. Eğer okuduğunuz davranış "bana hiçbir zaman yapılmadı" diyorsanız "**Hayır**" yazısını işaretleyin. Okuduğunuz davranış "bana daha önce yapıldı" diyorsanız "**Evet**" yazısını işaretleyin. Çalışmamıza destek olduğunuz için teşekkür ederim.

1	İnternette bir başkası benim adımları kullanarak kendisine e-mail hesabı (MSN, Yahoo, Gmail, Mynet gibi) açtı.	EVET	HAYIR
2	Facebook, Twitter gibi sitelerde bir başkası gizlice benim adımları kullanarak hesap açtı.	EVET	HAYIR
3	İnternette arkadaşlarım ya da başka kişiler benim kişisel bilgilerimi kullandı.	EVET	HAYIR
4	İnternette arkadaşlarım ya da başka kişiler bana virüslü mesaj (e-mail) gönderdi.	EVET	HAYIR
5	Arkadaşlarım ya da başka kişiler benim haberim olmadan internette benim şifrelerimi kullandı.	EVET	HAYIR
6	Arkadaşlarım ya da başka kişiler internette benim şifrelerimi kullanarak gizlice e-mail (MSN, Yahoo, Gmail, Mynet gibi) adreslerime girmeye çalıştılar.	EVET	HAYIR
7	İnternette şifrelerimi kullanarak gizlice oyunlarım girmeye çalıştılar.	EVET	HAYIR
8	İnternette beni tehdit ettiler.	EVET	HAYIR
9	İnternette bana hoşlanmayacağım mesajlar gönderdiler.	EVET	HAYIR
10	İnternette benim iznim olmadan bazı sitelerde fotoğraflarımı yayınladılar.	EVET	HAYIR
11	İnternette fotoğraflarımı benim iznim olmadan mesaj (e-mail) ile diğer kişilere gönderdiler.	EVET	HAYIR
12	İnternette benimle ilgili hoşuma gitmeyen haberler yayınladılar.	EVET	HAYIR
13	İnternette benimle ilgili gerçek olmayan söylentiler yaydılar.	EVET	HAYIR
14	İnternette bana hakaret eden mesajlar gönderdiler.	EVET	HAYIR
15	İnternette benimle alay ettiler.	EVET	HAYIR
16	İnternette bana kötü isim ya da lakap taktılar.	EVET	HAYIR
17	Yüzüme karşı söylemedikleri şeyleri internette ya da cep telefonunda rahatlıkla bana söylediler.	EVET	HAYIR
18	Cep telefonundan bana tehdit eden mesajlar gönderdiler.	EVET	HAYIR
19	Cep telefonundan benim fotoğraflarımı diğer kişilere izinsiz gönderdiler.	EVET	HAYIR
20	Cep telefonundan bana hoşuma gitmeyen mesajlar gönderdiler.	EVET	HAYIR
21	Cep telefonunu kullanarak benimle ilgili gerçek olmayan söylentiler yaydılar.	EVET	HAYIR
22	Cep telefonundan bana hakaret eden mesajlar gönderdiler.	EVET	HAYIR
23	Cep telefonunu kullanarak benimle alay ettiler.	EVET	HAYIR
24	Telefonla beni arayarak rahatsız ettiler.	EVET	HAYIR

Ek 3: Etik Kurul Kararı

NECMETTİN ERBAKAN
ÜNİVERSİTESİ

ETİK KURULLAR

**SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR
ETİK KURULU BAŞKANLIĞI
ETİK KURUL KARARI**

Etik Kurul Toplantı Tarihi/Sayısı ve Karar No	Tarih:19/03/2021 Toplantı Sayısı:03 Karar No:2021/153
Araştırmanın Başlığı	Ortaokul Öğrencilerinin Aile İnternet Tutumu Ve Siber Mağduriyetleri Arasındaki İlişki
Sorumlu Araştırmacı	Dr. Öğr. Üyesi Şemseddin GÜNDÜZ
Yardımcı Araştırmacılar	Feyza Gül APAN
Etik Kurul Kararı	Başvurunuz değerlendirilmiş olup araştırmanız Etik Kurul tarafından uygun görülmüştür.
Düzeltilme ise gerekçeleri	
Uygun Değil ise gerekçeleri	

ASLI GİBİDİR
29/03/2021

Doç. Dr. Ahmet KURNAZ
Etik Kurul Başkanı

Ek 4: İnternet Aile Tutumu Ölçeği Kullanım İzni

İnternet Aile Tutumu Ölçeği Gelen Kutusu x ✕ 🖨 🔗

F **FeYZa Gül APAN** 28 Ara 2020 Pzt 14:32 ☆ ↶ ⋮

Alici: ▼

Sayın Hocam,
İsmim FeYZa Gül APAN. Necmettin Erbakan Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi dalında yüksek lisans yapmaktayım. İzniniz olursa danışmanım Dr.Öğr.Üyesi Şemseddin Gündüz ile birlikte yürüteceğim tez çalışmamda "İnternet Aile Tutumu" ölçeğini kullanmak istiyorum. Bu bağlamda ölçeğinizi ve değerlendirme şeklinizi benimle paylaşabilir misiniz? Saygılarımla.

T **Tuncay Ayas** 30 Ara 2020 Çar 14:29 ☆ ↶ ⋮

Alici: ben ▼

KOLAY GELSİN
Prof. Dr. Tuncay AYAS
Sakarya Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Psikolojik Danışma ve Rehberlik ABD

Ek 5: Siber Mağduriyet Ölçeği Kullanım İzni

Siber Mağduriyet Ölçeği Gelen Kutusu x ✕ 🖨 🔗

F **FeYZa Gül APAN** 27 Ara 2020 Paz 11:48 ☆ ↶ ⋮

Alici: ▼

Sayın Hocam,
İsmim FeYZa Gül APAN. Necmettin Erbakan Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi dalında yüksek lisans yapmaktayım. İzniniz olursa danışmanım Dr.Öğr.Üyesi Şemseddin Gündüz ile birlikte yürüteceğim tez çalışmamda "Siber Mağduriyet" ölçeğini kullanmak istiyorum. Bu bağlamda ölçeğinizi ve değerlendirme şeklinizi benimle paylaşabilir misiniz? Saygılarımla.

Tolga Arıcak 27 Ara 2020 Paz 15:53 ☆ ↶ ⋮

Alici: ben ▼

FeYZa Hanım,

Siber Mağduriyet Ölçeği ektedir. Çalışmanızda kullanabilirsiniz.

Saygılarımla,

Osman Tolga ARICAK
Psikoloji Bölümü Öğretim Üyesi
Hasan Kalyoncu Üniversitesi

FeYZa Gül APAN 27 Ara 2020 Paz, 11:48 tarihinde şunu yazdı:

...

2 Ek • Gmail tarafından tarandı 📄 🔗

Ek 6: Araştırma İzni

T.C.
KONYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-83688308-605.99-24565427
Konu : Araştırma İzni (Feyza Gül APAN)

22.04.2021

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.01.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı Genelgesi.
b) 10/04/2021 tarihli ve E-48178250-300.35733 sayılı yazımız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Feyza Gül APAN'ın "Ortaokul Öğrencilerinin Aile İnternet Tutumu İle Siber Mağduriyet Arasındaki İlişki" konulu araştırmasını uygulama talebi incelenmiştir.

Araştırmanın; Selçuklu ve Meram ilçelerinde bulunan ekli listede adı yazılı resmi ve özel ortaokullarda eğitim gören öğrencilere eğitim öğretimi aksatmamak ve ilgi (a) Genelgede belirtilen açıklamalara uyulması kaydıyla uygulanmasında sakınca görülmemektedir. Müdürlüğümüze bağlı eğitim kurumlarındaki çalışmaların 2020-2021 eğitim öğretim yılı içerisinde tamamlanması zorunludur. Araştırma kapsamında yürütülecek çalışmaların 2020-2021 eğitim öğretim yılında tamamlanmaması durumunda Müdürlüğümüzden tekrar izin alınması gerekmektedir.

Araştırmada Müdürlüğümüz tarafından onaylanarak gönderilen veri toplama araçlarının kullanılması, elde edilecek kişisel verilerin gizliliği hususuna dikkat edilmesi ve araştırma sonucunun çalışma bitiminden itibaren 30 gün içerisinde CD ortamında bir nüsha olarak Müdürlüğümüze gönderilmesi gerekmektedir.

Bilgilerinizi ve adı geçene tebliğini arz ederim.

Seyit Ali BÜYÜK
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:

- 1-Genelge (3 Sayfa)
- 2-Veli Onam Formu (2 Sayfa)
- 3-Siber Mağdur Ölçeği (2 Sayfa)
- 4-Okul Listesi (1 Sayfa)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Akçeşme Mahallesi Garaj Caddesi No:4 Karatay/Konya

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Telefon No :

Bilgi için: Ali Naci İŞİK-1210

E-Posta :

İnternet Adresi :

Unvan : Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni

Rep Adresi :

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır

adresinden dba0-34df-3aee-a46f-f395 koda ile teyit edilebilir.

Ek 7: Araştırma Yapılan Okullar Listesi

- Mehmet Ali Atiker İmam Hatip Ortaokulu, Konya, Selçuklu
- Zafer Ortaokulu, Konya, Meram
- Adnan Hadiye Sürmegöz Ortaokulu, Konya, Selçuklu
- Hamidiye İmam Hatip Ortaokulu, Konya, Selçuklu
- Mareşal Mustafa Kemal Ortaokulu, Konya, Selçuklu
- Meram Vali Necağı Ortaokulu, Konya, Meram

Ek 8: Gönüllü Katılımcı Veli/Vasi Onay Formu

Ek-1

Sayın Veli;

Çocuğunuzun katılacağı bu çalışma, "Ortaokul Öğrencilerinin Aile İnternet Tutumu ve Siber Mağduriyetleri Arasındaki İlişki" adıyla, 16/06/2021 - 15/08/2021 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Ortaokul öğrencilerinin siber mağdur olma durumları ile aile tutumları arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Araştırma Uygulaması: Anket şeklindedir.

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve okul yönetiminin de izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım **tamamen gönüllülük** esasına dayalı olmaktadır. Çocuğunuz çalışmaya katılıp katılmamakta özgürdür. Araştırma çocuğunuz için herhangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Çocuğunuzun katılımı **tamamen sizin isteğinize bağlıdır**, reddedebilir ya da herhangi bir aşamasında ayrılabilirsiniz. Araştırmaya katılmamama veya araştırmadan ayrılma durumunda öğrencilerin akademik başarıları, okul ve öğretmenleriyle olan ilişkileri etkilemeyecektir.

Çalışmada öğrencilerden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar **tamamen gizli** tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir.

Uygulamalar, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden çocuğunuz kendisini rahatsız hissederse cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta özgürdür. Bu durumda rahatsızlığın giderilmesi için gereken yardım sağlanacaktır. Çocuğunuz çalışmaya katıldıktan sonra istediği an vazgeçebilir. Böyle bir durumda veri toplama aracını uygulayan kişiye, çalışmayı tamamlamayacağımı söylemesi yeterli olacaktır. Anket çalışmasına katılmamak ya da katıldıktan sonra vazgeçmek çocuğunuzla hiçbir sorumluluk getirmeyecektir.

Onay vermeden önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı : Feyza Gül APAN

İletişim bilgileri :

*Vetisi bulunduğum sınıfı numaralı öğrencisi
.....'ın yukarıda açıklanan araştırmaya katılmasına izin veriyorum.
(Lütfen formu imzaladıktan sonra çocuğunuzla okula geri gönderiniz*)*

.....

İsim-Soyisim İmza:

Veli Adı-Soyadı :

Telefon Numarası :

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU
BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ KATILIMCI (VELİ/VASİ) ONAY FORMU

- Sizi Şemseddin Gündüz ve Feyza Gül Apan tarafından yürütülen "Ortaokul Öğrencilerinin Aile İnternet Tutumu ve Siber Mağduriyet Arasındaki İlişki" başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmanın amacı ortaokul öğrencilerinin siber mağdur olma durumları ile aile tutumları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmada sizden tahminen 5 dakika ayırmanız istenmektedir.
- **Bu çalışmaya katılmak tamamen GÖNÜLLÜLÜK esasına dayanmaktadır.**
- Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün sorulara, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle vermenizdir. **Bu formu okuyup onayladıktan sonra araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz.**
- Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup **KİŞİSEL BİLGİLERİNİZ GİZLİ TUTULACAKTIR**; ancak verileriniz yayın amacı ile kullanılabilir.
- Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında, şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız, araştırmacıya şimdi sorabilir veya aşağıdaki iletişim bilgilerinden ulaşabilirsiniz.

Araştırmacı Tarafından Doldurulacak	
Katılımcının kişisel bilgilerinin gizli tutulacağını, katılımcının çalışma kapsamında sağlayacağı tüm verilerin etik kurallara göre işleneceğini ve bu etik kuralların ihlali durumunda, ortaya çıkacak tüm sorumluluğu kabul ettiğimi beyan ederim.	
Unvanı/Adı-Soyadı:	Dr.Öğr.Üyesi Şemseddin Gündüz
E-posta:	
Telefon:	
Tarih:	
İmza:	

Yetişkin Katılımcının Kendisi tarafından doldurulacak	
☐ Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım.	
☐ Çalışma hakkında yazılı/sözlü açıklama araştırmacı tarafından yapıldı ve kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi.	
☐ Bu koşullarda, araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.	
Kısıtlı Katılımcının Velisi/Vasisi tarafından doldurulacak	
☐ Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve bu çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü katılımcılara düşen sorumlulukları anladım.	
☐ Çalışma hakkında yazılı/sözlü açıklama araştırmacı tarafından yapıldı ve katılımcının kişisel bilgilerinin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi.	
☐ Bu koşullarda, velisi/vasisi bulunduğum'nin araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmasını kabul ediyorum.	
Araştırma tamamlandığında genel/özel sonuçların benimle paylaşılmasını	☐ İstiyorum ☐ İstemiyorum
Adı-Soyadı: veya Katılımcı Kodu:	
Tarih:	
İmza:	
İletişim Bilgileri (İsteğe bağlı):	

- *Bu formu, katılımcının kendisi/velisi/vasisi tarafından imzalandıktan sonra araştırmacıya teslim edilecektir. Ayrıca talep edildiği takdirde, bu formun bir nüshası katılımcıya verilecektir.*